

Ministerstwo Rodziny
i Polityki Społecznej

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI KRAJOWEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE W ROKU 2022

za okres od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 2022 r.

Warszawa, sierpień 2023 r.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
I. OMÓWIENIE OBSZARÓW, KIERUNKÓW I DZIAŁAŃ PROGRAMU	4
1. Profilaktyka diagnoza społeczna i edukacja społeczna	4
1.1. Poszerzenie wiedzy ogółu społeczeństwa, w tym zainteresowanych służb na temat zjawiska przemocy w rodzinie	4
1.2. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie; (art. 8 pkt 2 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy)	4
1.3. Ograniczenie treści przemocowych w mediach	13
1.4. Poprawa jakości systemu działań profilaktycznych.....	14
1.5. Realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 2 ustawy)	26
2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 1 i 4 ustawy).....	26
2.1. Rozwój infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie oraz wypracowanie zasad współpracy	26
2.2. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 4 ustawy)	32
2.3. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	33
2.4. Monitoring działań pomocowych	51
3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie	52
3.1. Tworzenie i rozszerzanie ofert oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych przez instytucje rządowe i samorządowe, a także podmioty oraz organizacje pozarządowe, a także wypracowanie i doskonalenie zasad współpracy pomiędzy tymi instytucjami i podmiotami oraz organizacjami pozarządowymi i wdrażanie do realizacji	52
3.2. Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie	54
3.3. Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych zmierzających do zaprzestania stosowania przemocy w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy)	83
3.4. Realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań	89
3.5. Realizowanie programów wspierających dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do utrwalenia i wzmocnienia zmian zapoczątkowanych oddziaływaniami korekcyjno-edukacyjnymi lub psychologiczno-terapeutycznymi	90
4. Podnoszenie kompetencji, rozwijanie i doskonalenie umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	90
4.1. Podnoszenie jakości kształcenia i doskonalenia zawodowego osób przygotowujących się do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz osób realizujących te zadania	90
4.2. Wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie	96
4.3. Podnoszenie kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	98
4.4. Wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.....	102
II. FINANSOWANIE KRAJOWEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2014-2020 W OKRESIE OD 1 STYCZNIA DO 31 GRUDNIA 2022 R.....	103
III. PODSUMOWANIE, WNIOSKI, ZALECENIA.....	1064

WSTĘP

Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 oraz z 2023 r. poz. 285 i 535), zwanej dalej „ustawą”, Rada Ministrów zobowiązana jest do corocznego składania Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej sprawozdania z realizacji Rządowego Programu Przemocy Domowej.

Wypełniając powyższy obowiązek, niniejsze opracowanie zostało przygotowane w oparciu o sprawozdania wojewodów, marszałków województw oraz sprawozdania: Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Edukacji i Nauki, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Sprawiedliwości, Prokuratury Krajowej, Komendy Głównej Policji, Prokuratury Krajowej oraz Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, którzy są współrealizatorami Programu.

Kolejny rok realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej ukierunkowany był przede wszystkim na zadania mające na celu zmniejszenie zjawiska przemocy domowej przez rozwój działań profilaktycznych, udzielanie profesjonalnej pomocy osobom doświadczającym przemocy oraz zintensyfikowanie działań ukierunkowanych na osoby stosujące przemoc.

Jest to niezmiernie ważne z punktu widzenia umocnienia podstaw prawidłowego funkcjonowania rodziny, która jest najważniejsza w budowanym modelu państwa, zwłaszcza w jego praktyce społecznej i może w znacznym stopniu decydować o powodzeniu przeprowadzanych działań.

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej ma wieloletnią perspektywę, a zawarte w nim cele i obszary działań nakładają obowiązek na wszystkie szczeble administracji publicznej realizacji długofalowych zadań w celu zmniejszenia zjawiska przemocy domowej. Osiągnięcie tego celu jest procesem wymagającym czasu, zaangażowania wszystkich służb, środków finansowych, a także zmiany świadomości społecznej.

Opracowany dokument stanowi opis najważniejszych działań realizowanych w 2022 r. w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej prezentowanych w czterech głównych obszarach:

- *Profilaktyka i edukacja społeczna,*
- *Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie,*
- *Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie,*
- *Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.*

Analiza danych zebranych na potrzeby sporządzenia niniejszego Sprawozdania dotycząca realizacji działań w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej na różnych rodzajach samorządu terytorialnego pozwala na wypracowanie wniosków i rekomendacji służących poprawie jakości udzielanego wsparcia osobom krzywdzonym, jak również poprawie skuteczności oddziaływań wobec osób podejrzewanych o stosowanie przemocy. Prawidłowa realizacja działań w powyżej wymienionych obszarach daje gwarancję na zmniejszenie zjawiska przemocy domowej.

I. OMOWIENIE OBSZARÓW, KIERUNKÓW I DZIAŁAŃ PROGRAMU

1. Profilaktyka, diagnoza społeczna i edukacja społeczna

1.1. Poszerzenie wiedzy ogółu społeczeństwa, w tym zainteresowanych służb na temat zjawiska przemocy w rodzinie

1.1.1. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze gminy, powiatu i województwa, w tym w odniesieniu do gmin, ustalenie odsetka populacji rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie.

Z danych statystycznych dotyczących realizacji Programu za 2022 r. wynika, że w Polsce opracowano łącznie 978 diagnoz, co stanowi spadek o 173 diagnozy w porównaniu z rokiem 2021.

1.1.2. Monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze województwa.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy do zadań wojewody należy monitorowanie zjawiska przemocy domowej. Monitorowanie to może opierać się na informacjach, danych i analizach pochodzących od innych podmiotów, np. Policji, organizacji pozarządowych, ośrodków badawczych i naukowych. Ponadto wojewoda może prowadzić własne badania i analizy. Zadania określone w art. 7 ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy dotyczą Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej (wymienionego w ust. 1 pkt 4), gdzie wskazano, że do zadań wojewodów należy monitorowanie realizacji tego programu. Z danych statystycznych z realizacji Programu za 2022 r. wynika, że wojewodowie za pośrednictwem Wojewódzkich Koordynatorów oraz inspektorów Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich opracowali łącznie 14 raportów dotyczących monitorowania zjawiska przemocy domowej na terenie województw. W punkcie IX Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dotyczącym sposobu monitorowania i sprawozdawczości opisano sposób realizacji tego zadania. Monitorowanie realizacji Programu odbywa się poprzez sprawozdawczość dokonywaną w oparciu o wskaźniki działań, która w szczególności dotyczyć będzie: instytucji pomagających osobom doznającym przemocy domowej, form udzielanej pomocy takim osobom, form działań kierowanych do osób stosujących przemoc domową. Wzór corocznego sprawozdania z realizacji Programu został zawarty w załączniku nr 2 Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, o którym mowa w uchwale Rady Ministrów nr 183 w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022 (M.P. z 2021 r. poz. 1204). Zgodnie z tym wzorem wszyscy wojewodowie zebrali i przekazali dane za pomocą Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS) w zakresie sporządzenia rocznego sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 r.

1.1.3. Utworzenie strony internetowej zwiększającej wiedzę o dostępność osób zagrożonych i dotkniętych przemocą w rodzinie do istniejących form i metod wsparcia oraz instytucji świadczących usługi z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Najważniejsze zadania, działania, dane statystyczne i inne informacje dotyczące obszaru przeciwdziałania przemocy domowej zamieszczone są na stronie internetowej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej (www.mriips.gov.pl) w lewym menu „przeciwdziałanie przemocy w rodzinie”. Dlatego też podjęto decyzję, o nie tworzeniu odrębnej strony internetowej dedykowanej tylko i wyłącznie działaniom wynikającym z Krajowego Programu Przeciwdziałania przemocy w Rodzinie na rok 2022.

1.1.4. Organizowanie ogólnopolskiej konferencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w Rodzinie

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej zorganizowało w listopadzie Ogólnopolską Konferencję dotyczącą przeciwdziałania przemocy w rodzinie „Nie otwieraj drzwi PRZEMOCY” która była realizowana w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Do uczestnictwa zaproszeni zostali przedstawiciele Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich, przedstawiciele Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej oraz członkowie Zespołu Monitorującego do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Konferencja poświęcona była głównie nowelizacji przepisów związanych z przeciwdziałaniem przemocy. Podczas konferencji omówione zostały działania rządu na rzecz wsparcia polskich rodzin oraz działania legislacyjne w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Ponadto zostały omówione planowane zmiany w kodeksie postępowania cywilnego oraz wyniki Ogólnopolskiej diagnozy zjawiska przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Konferencji uczestniczyło 570 osób w trybie stacjonarnym i on line.

1.2. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie (art. 8 pkt 2 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy).

1.2.1. Prowadzenie ogólnopolskich i lokalnych kampanii społecznych, które:

- obalają stereotypy na temat przemocy w rodzinie, usprawiedliwiające jej stosowanie,
- opisują mechanizmy przemocy w rodzinie oraz jednoznacznie wskazują na ich społeczną szkodliwość i społeczno-kulturowe uwarunkowania,
- promują metody wychowawcze bez użycia przemocy (art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy) i informują o zakazie stosowania kar cielesnych wobec dzieci przez osoby wykonujące władzę rodzicielską oraz sprawujące opiekę lub pieczę,
- promują działania służące przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w tym ochronę i pomoc dla osób doznających przemocy oraz interwencję wobec osób stosujących przemoc.

Zgodnie z zapisami Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie do zadań Ministra Rodziny i Polityki Społecznej należy podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz zmiany postrzegania przez społeczeństwo problemu przemocy poprzez prowadzenie ogólnopolskich kampanii społecznych. Tematyka kampanii zaplanowanej na rok 2022 pod nazwą „Nie otwieraj drzwi PRZEMOCY”, dotyczyła przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w okresie niepokojów społecznych wywołanych wojną w Ukrainie, kryzysem gospodarczym oraz trwającego zagrożenia epidemią COVID-19, wpisując się w działania mające na celu zapewnienia bezpieczeństwa wszystkich osób. Obecna sytuacja może mieć wpływ na funkcjonowanie rodziny w naszym kraju, powstawanie konfliktów, a w konsekwencji zagrożeniem przemocą. Brak poczucia bezpieczeństwa, niepewność co do dalszych losów i zdarzeń, mogą powodować nasilanie się nieporozumień w środowisku domowym. Mając na uwadze szeroko rozumiane dobro społeczeństwa, należy podjąć działania profilaktyczne połączone z uświadomieniem obywatelom, że trudna sytuacja w jakiej się znaleźliśmy jako społeczeństwo i wszystkie zagrożenia, nie są usprawiedliwieniem dla obojętności i bezczynności w sytuacjach, w których przemoc narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej. Głównym celem ogólnopolskiej kampanii społecznej było podniesienie świadomości społeczeństwa i uwrażliwienie go na zjawisko przemocy w rodzinie, szczególnie w tym trudnym okresie. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej w ramach ogólnopolskiej kampanii społecznej zrobiło spoty reklamowe, ulotki, plakaty, które zostały wysłane do Urzędów Wojewódzkich i rozesłane do podległych im jednostek organizacyjnych.

Działania w zakresie prowadzenia lokalnych kampanii społecznych prowadziły jednostki samorządu terytorialnego. Łącznie przeprowadzono 1084 lokalnych kampanii społecznych przez samorząd województwa, samorząd powiatowy i samorząd gminny.

Od 2000 roku Ministerstwo Sprawiedliwości w związku z obchodzonym w dniu 22 lutego Międzynarodowym Dniem Ofiar Przestępstw, który ustanowiony został w Polsce na mocy ustawy z dnia 12 lutego 2003 r. o ustanowieniu 22 lutego Dniem Ofiar Przestępstw (Dz. U. poz. 517), corocznie przeprowadza szereg działań skierowanych dla osób pokrzywdzonych przestępstwem stosowania przemocy domowej i ich najbliższych.

W związku z tym w dniach 21 lutego – 27 lutego 2022 r. po raz kolejny Ministerstwo Sprawiedliwości koordynowało „Tydzień Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Prześpiństwem”. Jak co roku pomoc oferowana w ramach obchodów skoncentrowana była w zakresie świadczenia bezpłatnych porad prawnych oraz psychologicznych udzielanych na terenie całej Polski, w tym w sądach, prokuraturach, komendach policji, siedzibach prawniczych samorządów zawodowych czy organizacji pozarządowych przez m. in. prokuratorów, asystentów sędziów, referendarzy, adwokatów, radców prawnych i aplikantów. Ponadto oprócz pomocy prawnej, osoby pokrzywdzone przespiniństwem (w tym przespiniństwami popełnionymi w wyniku przemocy domowej) mogły uzyskać pomoc świadczoną przez psychologów, kuratorów sądowych, policjantów i organizacje pozarządowe. Oprócz pomocy prawnej, osoby pokrzywdzone przespiniństwem (w tym przespiniństwami popełnionymi w wyniku przemocy domowej), mogły uzyskać bezpłatną pomoc świadczoną przez psychologów, kuratorów sądowych, policjantów i organizacje pozarządowe. Mając na uwadze różne potrzeby i możliwości osób chcących skorzystać z porady zapewniono również możliwość świadczenia pomocy za pośrednictwem środków łączności na odległość, takich jak Internet i telefon.

Prokuratorzy także włączyli się w działania związane z obchodami „Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Prześpiństwem” i „Tydzień Mediacji”, udzielając pokrzywdzonym, w tym ofiarom przemocy w rodzinie, bezpłatnych porad prawnych w zakresie składania zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przespiniństwa, informacji o przebiegu i znaczeniu poszczególnych etapów postępowania karnego, przysługujących im uprawnieniach procesowych, możliwości podjęcia działań pozakarnych oraz możliwości uzyskiwania pomocy od innych uprawnionych podmiotów. Upowszechnianiu wiedzy związanej z uprawnieniami osób pokrzywdzonych oraz możliwością korzystania z ośrodków i instytucji pomocowych służyły informacje zamieszczone między innymi na portalu internetowym „Lubuska Niebieska Tarcza przeciw przemocy-lubuski portal dla ofiar przemocy”, na którym wskazano zakres działań Prokuratury w zakresie pomocy ofiarom przespiniństw.

Na stronach internetowych poszczególnych jednostek prokuratury, funkcjonowały zakładki dedykowane ofiarom przespiniństw, w tym także pokrzywdzonym przemocą w rodzinie, a w budynkach siedzib poszczególnych prokuratur dostępne były aktualne wykazy instytucji i organizacji pozarządowych udzielających pomocy ofiarom przespiniństw. Działania na rzecz osób pokrzywdzonych, zmierzające do upowszechniania wiedzy związanej z uprawnieniami ofiar przespiniństw w zakresie przysługujących uprawnień pokrzywdzonym w procesie karnym, jak też związanej z upowszechnianiem wiedzy o ośrodkach i instytucjach, w których ofiary przespiniństw mogłyby otrzymać konkretną pomoc, realizowane były w ramach informacji zamieszczonych w stosownych zakładkach na stronach internetowych prokuratury gdzie jednocześnie wskazywano zakres realizowanych w tym względzie zadań prokuratury.

Prokuratorzy w zakresie zadań i kompetencji Prokuratury udzielali też porad prawnych osobom zgłaszającym się do jednostek prokuratury w wyznaczonych godzinach, także poza dniami objętymi inicjatywą „Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Prześpiństwem”.

Organizacji obchodów towarzyszyła akcja informacyjna, obejmująca przygotowanie oraz dystrybucję materiałów graficznych w postaci plakatu oraz ulotki. Motywem przewodnim obchodów było przeciwdziałanie zjawisku przemocy wobec dzieci oraz młodzieży. Ponadto, przygotowano i przeprowadzono cykl audycji radiowych w rozgłośniach lokalnych. Ogólnopolski charakter tego wydarzenia, a także możliwość świadczenia pomocy przez wszystkie zainteresowane organizacje, mogły w znaczny sposób wpłynąć na świadomość społeczeństwa co do możliwości uzyskania przez osoby pokrzywdzone przespiniństwami, w tym przemocą domową, bezpłatnej pomocy w ramach ogólnopolskiej Sieci Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Prześpiństwem.

W systemie edukacji zaś działania na rzecz podniesienia wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie realizowane są w oparciu o obowiązujące obecnie akty prawne, w tym między innymi:

- a) ustawę z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe¹;
- b) rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla

¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 900.

szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej²;

- c) rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia³;
- d) rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach⁴;
- e) rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach⁵.

Powyższe regulacje prawne podkreślają istotność kształtowania oraz wzmacniania kompetencji społecznych i obywatelskich uczniów oraz diagnozowania i zaspakajania potrzeb rozwojowych uczniów, w tym roli czynników chroniących i czynników ryzyka.

1. Realizacja podstawy programowej kształcenia ogólnego

Celem edukacji jest wychowanie dzieci i młodzieży w duchu akceptacji i szacunku dla drugiego człowieka oraz rozwijanie postaw obywatelskich i społecznych uczniów. Wymienione cele są stałym zadaniem każdej szkoły i integralnym elementem kształcenia ogólnego.

Podstawa programowa⁶ definiuje obowiązkowe cele kształcenia i treści nauczania mówiące wprost o prawach człowieka, poszanowaniu godności człowieka, tolerancji, sprawiedliwości i wolności.

Rozwijanie kompetencji społecznych i obywatelskich zaakcentowane jest w przedmiotach takich, jak: język polski, historia, wiedza o społeczeństwie, etyka, geografia, wychowanie fizyczne, plastyka i muzyka.

Treści nauczania dotyczące praw człowieka, poszanowania jego godności, tolerancji, sprawiedliwości i wolności są ustalone w podstawie programowej oraz realizowane na wszystkich etapach edukacyjnych, począwszy od wychowania przedszkolnego. Zakres i sposób ujęcia tematyki obywatelskiej i społecznej określa się w podstawie programowej odpowiednio do wieku i możliwości poznawczych uczniów, m.in.:

- w przedszkolu dzieci uczą się rozpoznawania i nazywania podstawowych emocji, radzenia sobie z ich przeżywaniem, szanowania emocji innych osób, przeżywania emocji w sposób umożliwiający im adaptację w nowym otoczeniu, szacunku dla innych, nawiązywania relacji rówieśniczych, rozumienia przynależności do grupy, stosowania zwrotów grzecznościowych, przyjmowania konsekwencji swojego zachowania i oceniania go w kontekście norm grupowych, współdziałania, rozpoznawania wartości związanych z umiejętnościami i zachowaniami społecznymi, respektowania praw i obowiązków zarówno swoich, jak i innych osób, zwracania uwagi na indywidualne potrzeby, obdarzania uwagą inne dzieci i osoby dorosłe.
- w szkole podstawowej uczniowie dowiadują się, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych oraz że jest ona źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka, analizując preambułę Powszechnej Deklaracji Praw

² Dz. U. poz. 356, z późn. zm.

³ Dz. U. poz. 467, z późn. zm.

⁴ Dz. U. poz. 532, z późn. zm.

⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 1280, z późn. zm..

⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356, z późn. zm.); Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. poz. 467, z późn. zm.).

Człowieka, prawa i wolności osobiste zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, prawa dzieci i przepisy Konwencji o prawach dziecka, przykłady działań Rzecznika Praw Dziecka oraz cele działalności Funduszu Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci, omawiają działania organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka, kształtują postawę przeciwstawiania się zjawiskom braku tolerancji, dowiadują się, czym jest altruizm, bezinteresowność, wolontariat, empatia, zaufanie, nietykalność osobista, tolerancja, dobro wspólne, współdziałanie, sprawiedliwość, praworządność, solidarność, poznają główne funkcje państwa, takie jak: wyrażanie miłości, budowanie więzi i rodzicielstwo, a także wzajemna pomoc i uzupełnianie, integralna i komplementarna współpraca państwa.

- na etapie szkoły ponadpodstawowej rozwijane są i pogłębiane zagadnienia dotyczące godności ludzkiej i praw, które przysługują każdemu człowiekowi, postaw obywatelskich, rozpoznawania przypadków łamania praw człowieka, problemów społeczno-politycznych na poziomie lokalnym, państwowym, europejskim i globalnym, możliwości ich rozwiązania, relacji międzyosobowych, ich znaczenia w rozwoju społeczno-emocjonalnym, wzajemnego szacunku, udzielania sobie pomocy, współpracy, empatii, małżeństwa, rodzicielstwa, budowania trwałych i szczęśliwych więzi.
- zajęcia *wychowanie do życia w rodzinie*, które mają charakter edukacyjny, wychowawczy i profilaktyczny.

Kwestie dotyczące rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy w relacjach międzyludzkich, przemocy ze względu na płeć oraz prawo do integralności osobistej szczególnie mocno zaznaczone są w przedmiocie *wychowanie do życia w rodzinie*. Wymagania tego przedmiotu kładą nacisk m.in. na kształtowanie umiejętności przyjmowania integralnej wizji osoby, wyboru i urzeczywistniania wartości służących osobowemu rozwojowi, podejmowania wysiłku samowychowawczego, rozwiązywania problemów, obrony własnej intymności i nietykalności oraz poszanowania ciała, profilaktyki i przeciwdziałania zagrożeniom.

Realizacja treści programowych tych zajęć powinna stanowić spójną całość z pozostałymi zadaniami wychowawczo-profilaktycznymi szkoły. W szkołach zajęcia edukacyjne *wychowanie do życia w rodzinie* realizowane są na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartościach rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji, zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego⁷. W przedmiotowych przepisach zawarte są zagadnienia dotyczące ról kobiet i mężczyzn oraz funkcji rodziny, pełnienia ról małżeńskich i rodzicielskich, ról społecznych, lepszego rozumienia siebie i najbliższego otoczenia.

Treści nauczania dotyczą relacji międzyosobowych, ich znaczenia w rozwoju społeczno-emocjonalnym, wzajemnego szacunku, udzielania sobie pomocy, współpracy, empatii, pojęć *męskość* i *kobiecość*, małżeństwa, rodzicielstwa, budowania trwałych i szczęśliwych więzi, uzupełniania, integralnej współpracy państwa.

2. Wzmocnienie oddziaływań wychowawczych i profilaktycznych

⁷ Na mocy przepisów art. 4 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. z 2022 r. poz. 1575) minister właściwy do spraw oświaty i wychowania ustala sposób nauczania szkolnego i zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartościach rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Uczniowie realizują powyższe treści w ramach zajęć „*wychowanie do życia w rodzinie*” zgodnie z *rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartościach rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego* (Dz. U. z 2014 r. poz. 395 i z 2017 r. poz. 1117).

Od roku szkolnego 2019/2020 na podstawie zmian w art. 26 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe⁸ szkoły mają obowiązek opracowania programu wychowawczo-profilaktycznego na podstawie wyników corocznej diagnozy w zakresie występujących w środowisku szkolnym potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz nowych substancji psychoaktywnych. Program wychowawczo-profilaktyczny obejmuje treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów oraz o charakterze profilaktycznym skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców. Diagnozę przeprowadza dyrektor szkoły albo upoważniony przez niego pracownik. Program wychowawczo-profilaktyczny uchwalany jest przez radę rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną.

Ministerstwo Edukacji i Nauki z Informatycznym Centrum Edukacji i Nauki przygotowało platformę do diagnozy. W ramach zadania zleconego organizacji pozarządowej oraz przekazanej dotacji, prowadzone były badania na grupie uczniów z różnych poziomów edukacyjnych, nauczycielach i rodzicach. W 2022 r. zrealizowano pierwszy etap badań w szkołach i placówkach, które otrzymają w efekcie raporty z zaleceniami, w oparciu, o które skorygują swoje programy wychowawczo-profilaktyczne. Pierwszy etap badań zawierał ok. 60 tysięcy przeprowadzonych ankiet i pozwoli określić, że przyjęta metodologia badań jest adekwatna.

3. Wykorzystanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej

System oświaty zapewnia dzieciom i młodzieży m.in. możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej⁹. Realizacja zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest jedną z podstawowych form działalności dydaktyczno-wychowawczej przedszkola/szkoły¹⁰. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana jest w trakcie bieżącej pracy z dzieckiem/ucznikiem, a także w formie: zajęć rozwijających uzdolnienia, klas terapeutycznych, zajęć rozwijających umiejętności uczenia się, zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, zajęć specjalistycznych (korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym), zindywidualizowanej ścieżki realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu (w przypadku uczniów szkół podstawowych oraz uczniów szkół ponadpodstawowych), zindywidualizowanej ścieżki kształcenia, porad i konsultacji, warsztatów¹¹.

Zapewnienie uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, adekwatnej do rozpoznanych potrzeb w tym zakresie, należy do kompetencji dyrektora przedszkola/szkoły, który w porozumieniu z organem prowadzącym podejmuje decyzje m.in. dotyczące zatrudnienia nauczycieli i specjalistów wykonujących zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w szczególności psychologów, pedagogów, logopedów i doradców zawodowych, ustala formy udzielania tej pomocy, okres ich udzielania oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy będą realizowane z danym dzieckiem/ucznikiem¹².

Zatem, na poziomie lokalnym – w jednostce systemu oświaty – podejmowane są decyzje m.in. o sposobach zaspokajania potrzeb dzieci i młodzieży czy wymiarze godzin, które wynikają z rzeczywistych, rozpoznanych potrzeb w tym zakresie, w tym dotyczące zatrudniania nauczycieli specjalistów.

⁹ Art. 1 pkt 5 ustawy - *Prawo oświatowe*.

¹⁰ Art. 109 ust. 1 pkt 5 ustawy - *Prawo oświatowe*.

¹¹ Zgodnie, odpowiednio z § 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

¹² § 20 ust. 5 i 6 ibidem.

Dyrektor przedszkola/szkoły, był zobowiązany przepisami prawa oświatowego¹³ do określenia w przygotowywanym na dany rok szkolny arkuszu organizacji przedszkola/szkoły, liczby godzin zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Zmiany w arkuszu organizacji przedszkola/szkoły mogą być wprowadzane w czasie całego roku szkolnego, tak aby dyrektor przedszkola/szkoły mógł reagować na potrzeby dzieci/uczniów w zakresie zapewnienia im pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zgodnie z potrzebami.

Korzystanie z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole jest dobrowolne i nieodpłatne¹⁴.

Od 1 września 2022 r. rozpoczęto się wdrażanie pierwszego etapu standaryzacji zatrudniania w przedszkolach i szkołach nauczycieli specjalistów, wprowadzone przepisami ustawy z dnia 12 maja 2022 r. *o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw*¹⁵. Standardy określają minimalny wymiar zatrudniania nauczycieli specjalistów w ogólnodostępnych i integracyjnych przedszkolach, szkołach oraz zespołach tych przedszkoli i szkół. Przepisy te określają też sposób wyliczenia etatów, w zależności od liczby dzieci lub uczniów w przedszkolach i szkołach. Standardy wprowadzane są w dwóch etapach: I etap - od 1 września 2022 r. i II etap - od 1 września 2024 r.

Na ten cel w budżecie państwa zabezpieczono dodatkowe środki. W 2022 r. do organów prowadzących przedszkola i szkoły trafiło prawie 520 mln zł (zatrudnienie specjalistów dotyczyło 4 miesięcy). W 2023 r. standaryzacja zatrudnienia nauczycieli specjalistów dotyczy już całego roku. W ramach subwencji na 2023 rok naliczono na to zadanie środki w wysokości prawie 1,9 mld zł. W kwocie tej uwzględniono skutki przechodzące, koszty podwyżki wynagrodzeń nauczycieli o 7,8% od 1 stycznia 2023 r. oraz dodatkowe zwiększenie naliczanych środków dla szkół i placówek z największą liczbą uczniów.

Po wprowadzeniu od 1 września 2022 r. standardów zatrudnienia nauczycieli specjalistów w szkołach i placówkach oświatowych, zatrudnienie nauczycieli specjalistów wzrosło o około 20 tys. etatów w roku szkolnym 2021/2022 do prawie 42,2 tys. etatów specjalistów w roku szkolnym 2022/2023.

Zakłada się, że dzięki wprowadzonym przepisom liczba etatów nauczycieli specjalistów w 2024 r. wzrośnie o 143% w stosunku do roku 2021.

Liczba etatów wg kategorii specjalisty w roku szkolnym 2022/2023 na dzień 10.04.2023 r.

nauczyciel	liczba etatów
pedagog	12 136
psycholog	8 991
logopeda	9 460
terapeuta pedagogicznego	1 570
pedagog specjalny	10 017

W 73% placówek jest więcej etatów specjalistów niż w roku szkolnym 2021/2022.

Jednocześnie, przepisy prawa oświatowego gwarantują wszystkim dzieciom/uczniom możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej, świadczonej przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym specjalistyczne¹⁶. W każdej sytuacji wymagającej wsparcia czy interwencji specjalistów, rodzice/opiekunowie dziecka/ucznia mogą zwrócić się do poradni psychologiczno-pedagogicznej z wnioskiem o przeprowadzenie badań dziecka/ucznia i wydanie opinii lub orzeczenia, co

¹³ § 17 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i przedszkoli (Dz. U. z 2019 r. poz. 502, z późn. zm.) – obowiązuje od 1 września 2019 r. Poprzedzone rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i przedszkoli (Dz. U. z 2017 r. poz. 649, z późn. zm.).

¹⁴ § 3 ww. rozporządzenia.

¹⁵ Dz. U. poz. 1116.

¹⁶ Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 199, z późn. zm.).

pozwoli dyrektorowi przedszkola czy szkoły na podjęcie bardziej ukierunkowanych działań związanych z procesem edukacyjnym dziecka/ucznia.

W 2022 r. na terenie Polski funkcjonowało 1278 poradni psychologiczno- pedagogicznych.

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2021 r.

poradnia	rodzaj poradni		razem
	publiczna	niepubliczna	
poradnia psychologiczno-pedagogiczna	576	639	1 215
poradnia specjalistyczna	25	38	63
razem	601	677	1 278

Do zadań poradni psychologiczno-pedagogicznych¹⁷ należy m.in. diagnozowanie dzieci i młodzieży, udzielanie pomocy bezpośredniej dzieciom i młodzieży oraz rodzicom, wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek.

Udzielanie bezpośredniej pomocy dzieciom i młodzieży oraz rodzicom przez nauczycieli specjalistów w poradniach psychologiczno-pedagogicznych polega w szczególności na:

- 1) prowadzeniu terapii dzieci i młodzieży oraz ich rodzin;
- 2) wspieraniu dzieci i młodzieży wymagających pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 3) udzielaniu pomocy rodzicom w rozpoznawaniu potrzeb rozwojowych i możliwości psychofizycznych dzieci, rozwiązywaniu problemów edukacyjnych i wychowawczych.

Poradnie udzielają również pomocy nauczycielom m.in. w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych dzieci i młodzieży oraz edukują rodziców i nauczycieli w zakresie ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży.

Liczba dzieci i młodzieży według rodzaju zajęć realizowanych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych w roku szkolnym 2021/2022 według danych SIO, stan na 13 lutego 2023 r.

rodzaj zajęć	dzieci do 3 roku życia	dzieci w wieku uprawniającym do objęcia wychowaniem przedszkolnym	dzieci objęte rocznym obowiązkowym przygotowaniem przedszkolnym	dzieci w wychowaniu przedszkolnym	uczniowie szkoły podstawowej	uczniowie szkoły ponadpodstawowej i dotychczasowej szkoły ponadgimnazjalnej	Inna osoba	razem
terapia psychologiczna	1 071	5 309	2 161	374	19 935	7 093	607	36 550
psychoterapia	35	521	163	29	6 212	6 383	1 492	14 835

¹⁷ § 10 ust. 3 i § 11 ww. rozporządzenia w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych.

terapia pedagogiczna, w tym zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	556	3 922	2 567	442	16 679	574	24	24 764
terapia logopedyczna	5 079	30 256	11 376	2 799	19 968	490	175	70 143
socjoterapia	3	260	74	31	3 117	448	22	3 955
ćwiczenia rehabilitacyjne	4 317	4 726	1 774	57	1 310	104	21	12 309
zajęcia z zakresu profilaktyki uzależnień		51	359	239	14 458	4 001	74	19 182
zajęcia związane z trudnościami adaptacyjnymi	35	657	218	33	13 163	6 932	481	21 519
zajęcia grupowe aktywizujące do wyboru kierunku kształcenia i zawodu		352	648	24	34 625	19 605	644	55 898
inne zajęcia o charakterze terapeutycznym	2 196	10 509	5 539	1 249	27 954	6 167	727	54 341
razem	13 292	56 563	24 879	5 277	157 421	51 797	4 267	313 496

Liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną w poradniach psychologiczno-pedagogicznych w roku szkolnym 2021/2022 według danych SIO, stan na 13 lutego 2023 r.

forma pomocy	pomoc udzielona dzieciom i młodzieży							razem
	dzieci do 3 roku życia	dzieci w wieku przedszkolnym	uczniowie szkół podstawowych	uczniowie dotychczasowych gimnazjów	uczniowie dotychczasowych szkół ponadgimnazjalnych i uczniowie szkół ponadpodstawowych	młodzież nie ucząca się i nie pracująca	inni	
porady	5 218	25 426	57 494	14	14 973	387	482	103 994
konsultacje	4 218	19 043	38 651	50	10 793	105	580	73 440
indywidualne porady zawodowe na podstawie badań		4	10 153	4	2 265	52	15	12 493
indywidualne porady zawodowe bez badań	3		7 245	75	1 870	169	48	9 410
treningi	283	2 556	8 518	10	1 615	4	355	13 341
warsztaty	448	17 923	152 502		41 059	38	940	212 910
mediacje	1	186	648		202		2	1 039

badania przesiewowe słuchu (ogółem)	70	1 928	4 796		135			6 929
badania przesiewowe słuchu w ramach programu "Słyszę"	37	4 129	3 447		47			7 660
badania przesiewowe słuchu platformą do badań zmysłów	15	3 243	6 104		49		1	9 412
badania przesiewowe wzroku (ogółem)	3	278	1 288		20	1		1 590
badania przesiewowe wzroku w ramach programu "Widzę"		917	1 565		16			2 498
badania przesiewowe wzroku platformą do badań zmysłów		808	1 592		8			2 408
badania przesiewowe mowy (ogółem)	674	17 448	4 256		19	62	33	22 492
badania przesiewowe mowy w ramach programu "Mówię"		2 458	883		35			3 376
badania przesiewowe mowy platformą do badań zmysłów		202	508					710
inne badania przesiewowe	472	15 566	9 331		812		17	26 198
porady po badaniach przesiewowych	665	15 565	10 439		48	1	72	26 790
razem	12 107	127 680	319 420	153	73 966	819	2 545	536 690

1.2.2. Współpraca między organami samorządu terytorialnego a kościołami lub związkami wyznaniowymi na danym terenie, w celu wprowadzenia elementów informacji i edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub do programów nauk przedmałżeńskich (art. 9 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

W ramach współpracy między organami samorządu terytorialnego, a kościołami lub związkami wyznaniowymi na danym terenie, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub do programów nauk przedmałżeńskich podjęto ogółem w Polsce 400 działań, podczas których udzielono informacji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie 17 621 osobom.

1.2.3. Współpraca między organami samorządu terytorialnego a organizacjami pozarządowymi, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania projektów prowadzonych przez organizacje pozarządowe.

W ramach współpracy między organami samorządu terytorialnego, a związkami wyznaniowymi na danym terenie, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach

działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub do programów nauk przedmałżeńskich podjęto ogółem w Polsce 457 działań, podczas których udzielono informacji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie 57 246 osobom.

1.3. Ograniczenie treści przemocowych w mediach

1.3.1. Promowanie w środkach masowego przekazu programów skierowanych do dzieci i młodzieży wolnych od przemocy i pozbawionych treści przemocowych.

Nadawcy telewizyjni, których programy są dostępne w Polsce, oferowali w 2022 roku 15 programów wyspecjalizowanych i adresowanych do dzieci. Ponadto w 54 innych programach telewizyjnych dostępnych w Polsce obecne były audycje skierowane do małoletnich odbiorców (np. filmy, audycje muzyczne, audycje religijne). Dodatkowo dostawcy audiowizualnych usług medialnych na żądanie podlegający jurysdykcji KRRiT (serwisy VOD) udostępniali w swoich katalogach specjalnie wydzielone kolekcje audycji przeznaczone dla małoletnich. Zdecydowaną większość wskazanej powyżej oferty stanowiły i nadal stanowią filmy realizowane w łagodnym klimacie emocjonalnym, przedstawiające postawy prospołeczne i przyjazne nastawienie do ludzi oraz środowiska.

1.3.2. Ograniczenie prezentowania zjawiska przemocy w rodzinie w środkach masowego przekazu.

W kontekście ograniczania treści przemocowych w mediach Przewodniczący KRRiT wydał w 2022 r. z urzędu jedną decyzję o ukaraniu nadawcy telewizyjnego karą pieniężną za naruszenie przepisów ustawy o radiofonii i telewizji w związku z rozpowszechnieniem ww. treści mogących zagrażać małoletnim. Ponadto skierował do dostawców serwisów VOD oraz platform udostępniania wideo łącznie 15 wezwań do zaniechania działań w zakresie dostarczania usług medialnych w związku z niewłaściwym oznaczaniem graficznym treści mogących zagrażać małoletnim oraz brakiem oznaczeń rodzajów treści mogących mieć negatywny wpływ na ich rozwój.

W zakresie postępowań dotyczących treści przemocowych wyemitowanych w programach telewizyjnych, w 2022 r. Przewodniczący KRRiT na podstawie art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. 2022.0.1722 t.j. wszczął 4 postępowania w sprawie ukarania nadawców karą pieniężną:

- postępowanie dotyczące emisji w dniu 30 marca 2022 r., o godz. 20:00, filmu pt. „Psy” w programie Stopklatka – Decyzja nr 16/DPz/2022 z dnia 5 grudnia 2022 r. (decyzja nieprawomocna, nadawca odwołał się do sądu);
- - postępowanie dotyczące emisji w dniu 8 maja 2022 r., o godz. 21:50, w programie TV Puls, filmu pt. „John Wick 3” – Decyzja nr 4/DPz/2023 z dnia 31 marca 2023 r. (decyzja nieprawomocna);
- - postępowanie dotyczące emisji w dniu 20 maja 2022 r., o godz. 20:00, w programie Kino Polska, filmu pt. „Pitbull” – Decyzja nr 5/DPz/2023 z dnia 18 kwietnia 2023 r. (decyzja nieprawomocna);
- - postępowanie dotyczące emisji w dniu 28 sierpnia 2022 r., o godz. 22:05, filmu pt. „Psy” w programie Kino Polska (postępowanie w toku).

1.3.3. Ograniczenie treści przemocowych w internecie i mediach społecznościowych

W ramach programów monitorowania i oceny dostosowania treści obecnych w mediach do etapu rozwoju małoletnich KRRiT stale weryfikuje skuteczność przestrzegania postanowień samoregulacyjnych przyjętych przez dostawców serwisów VOD w związku z koniecznością stosowania przez nich skutecznych zabezpieczeń technicznych uniemożliwiających małoletnim dostęp do zagrażających im treści. W 2022 r. skontrolowano 400 audycji udostępnianych w najpopularniejszych serwisach VOD, w szczególności tych będących sygnatariuszami Kodeksu Dobrych Praktyk w sprawie szczegółowych zasad ochrony małoletnich w audiowizualnych usługach medialnych na żądanie (np. Player.pl, Cineman.pl, TVP VOD, Vod.pl). Skuteczność stosowanych zabezpieczeń technicznych

sprawdzano przede wszystkim w przypadku thrillerów, horrorów, kryminałów czy filmów akcji, w których w konwencję gatunkową często wpisane są sceny i treści w sposób nieuzasadniony eksponujące przemoc w wymiarze fizycznym, psychicznym czy seksualnym, zagrażające rozwojowi dzieci. Na podstawie przeprowadzonej analizy niezgodność zabezpieczenia technicznego audycji z art. 47e ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992r. (Dz. U. 2022.0.1722 t.j.) o radiofonii i telewizji oraz doprecyzowującymi jego treść postanowieniami Kodeksu stwierdzono w jednym przypadku. Oznacza to, że skuteczność samoregulacji w odniesieniu do zbadanej próby wyniosła 99,75%. W 2022 roku rozpoczęto pracę nad rządowym projektem ustawy o ochronie małoletnich przed dostępem do nieodpowiednich treści w internecie. Projekt ustawy pozwoli na zwiększenie sprawowania przez rodziców kontroli dostępu osób małoletnich do treści pornograficznych. Należy podkreślić, że oglądanie pornografii w okresie adolescencji sprzyja zachowaniom przemocowym sprawców¹⁸, a z drugiej strony oglądanie filmów pornograficznych przez dziewczęta zwiększa prawdopodobieństwo stania się ofiarą przemocy seksualnej¹⁹. Projekt ustawy jest obecnie w Sejmie.

1.4. Poprawa jakości systemu działań profilaktycznych

1.4.1. Opracowanie programów ośłonowych oraz edukacyjnych i prowadzenie działań, dotyczących zapobiegania przemocy w rodzinie, w szczególności wobec dzieci, kobiet, osób starszych lub z niepełnosprawnościami.

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej realizuje *Program Ośłonowy „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”*. Celem Programu jest wzmocnienie jednostek samorządu terytorialnego w realizacji lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W ramach celu głównego, Minister Rodziny i Polityki Społecznej określił na 2022 r. cztery cele, w ramach których mogły być dofinansowane działania:

Cel I. Rozwój działań profilaktycznych mających na celu podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie;

Cel II. Zwiększenie jakości i dostępności usług świadczonych na rzecz osób zagrożonych i doznających przemocy w rodzinie;

Cel III. Dostosowanie istniejącej infrastruktury instytucjonalnej do potrzeb osób dotkniętych przemocą w rodzinie;

Cel IV. Zintensyfikowanie pomocy dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą w rodzinie.

W 2022 roku w ramach Programu Ośłonowego realizowane były działania wynikające z celów szczegółowych. Cele Programu przewidziane na 2022 rok zostały osiągnięte. W ramach Programu udzielono wsparcia 73 podmiotom wszystkich rodzajów samorządu terytorialnego, a liczba osób

w stosunku, do których prowadzono działania wyniosła 107 007.

¹⁸ E.W. Owens, R.J. Behun, J.C. Manning, R.C. Reid, *The Impact of Internet Pornography on Adolescents: A Review of the Research*, „Sexual Addiction & Compulsivity: The Journal of Treatment & Prevention”, 2012; J.D. Brown, K.L. L'Engle, *X-Rated: Sexual attitudes and behaviors associated with U.S. Early adolescents' exposure to sexually explicit media*, „Communication Research”, 2009- Chłopcy, którzy mieli styczność z pornografią we wczesnym okresie dojrzewania, częściej prezentują przemoc seksualną w postaci molestowania seksualnego w późniejszym okresie dorastania (76% badanych).

¹⁹ S. Bonino, S. Ciairano, E. Rabaglietti, E. Cattellino, *Use of pornography and self-reported engagement in sexual violence among adolescents*, *European Journal of Developmental Psychology*, nr 3, 2006. - Może to wynikać z faktu, że pornografia zmniejsza czujność po stronie ofiary wobec przemocy oraz prowadzi do postawy ambiwalentnej w stosunku do przemocy seksualnej i powoduje akceptację zachowań agresywnych.

Działania realizowane w ramach Programu skierowane były zarówno do osób i rodzin zagrożonych lub doznających przemocy domowej, jak i osób stosujących przemoc oraz służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

Zadania te zrealizowane zostały w oparciu o następujące założenia:

- zwiększenie świadomości społecznej nt. zagrożeń płynących z przemocy w rodzinie oraz poszerzenie wiedzy na temat skutków przemocy w rodzinie,
- zapobieganie powielaniu złych wzorców rodzinnych i środowiskowych oraz propagowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich,
- nabywanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych,
- opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- rozwój działalności zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych,
- wzmocnienie kompetencji zawodowych i przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- rozwój poradnictwa specjalistycznego (w tym rodzinnego, prawnego, psychologicznego, socjalnego) dla różnych kategorii ofiar,
- podniesienie jakości usług świadczonych przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej realizujące zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- zwiększenie dostępności do usług świadczonych przez placówki pomocowe osobom dotkniętym przemocą w rodzinie,
- tworzenie i realizacja programów profilaktycznych i terapeutycznych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie,
- rozwój nowych form i metod wsparcia środowiskowego dla dzieci i młodzieży zagrożonej lub dotkniętej przemocą w rodzinie,
- poszerzenie oferty środowiskowych form o zagadnienia związane z poradnictwem i doradztwem edukacyjno-zawodowym.

Realizacja zadań wynikających z Programu Ośłonowego przyczynia się do budowania lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i do realizacji szeroko zakrojonych działań profilaktycznych. Dzięki otrzymanym środkom finansowym pochodzącym z dotacji, a także środkom z wkładu własnego podmiotów realizujących Program, istnieje możliwość między innymi rozpowszechniania wiedzy w środowisku lokalnym na temat działań realizowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Plan na rok 2022: 3 000 000 zł

Wykonanie: 2 999 300 zł (99,98 %planu)

Liczba programów ośłonowych oraz edukacyjnych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie wskazanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej wyniosła 577. W związku z ich realizacją prowadzono działania, które objęły łącznie 300 602 osób

1. Wsparcie rodziny w wypełnianiu wychowawczej roli rodziny

Celem systemu edukacji jest nie tylko zagwarantowanie bezpiecznych warunków kształcenia, wychowania i opieki, ale przede wszystkim wspieranie rodziny w wypełnianiu jej funkcji wychowawczej oraz realizacja zadań wychowawczo-profilaktycznych, które odbywają się w szkole i placówce. Kompleksowe wsparcie dzieci i młodzieży w prawidłowym rozwoju, umożliwi bardziej skuteczne przeciwdziałanie zachowaniom problemowym.

Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności. Celem działań resortu edukacji jest ochrona uczniów przed treściami mogącymi zaburzyć ich harmonijny rozwój, a także zagadnieniami stojącymi w sprzeczności z systemem wartości i oczekiwaniami rodziców w tym zakresie. Zadaniem szkoły i placówki oświatowej jest wspieranie wychowawczej roli rodziny i realizacja działań wychowawczo-profilaktycznych określonych w programie wychowawczo-profilaktycznym, uchwalanym przez radę rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną.

Rada rodziców (która reprezentuje rodziców uczniów) może, zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy²⁰, występować do dyrektora i innych organów szkoły, organu prowadzącego szkołę oraz organu sprawującego nadzór pedagogiczny, z wnioskami i opiniami we wszystkich sprawach szkoły, w tym realizowanych zadań wychowawczych wspierających rodzinę.

Ponadto, nie tylko uczniom, ale również ich rodzicom system oświaty zapewnia pomoc psychologiczno-pedagogiczną. Rodzicom udzielane jest wsparcie w formie porad, konsultacji, warsztatów i szkoleń²¹. Dyrektor szkoły, organizując pomoc psychologiczno-pedagogiczną, współpracuje w tym zakresie z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, rodzicami uczniów, placówkami doskonalenia nauczycieli, innymi przedszkolami, szkołami i placówkami, a także organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży. Korzystanie z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznej szkole i placówce jest dobrowolne i nieodpłatne.

a) Rozpowszechnienie programów i materiałów dydaktycznych dotyczących bezpieczeństwa dla nauczycieli, rodziców, dzieci i młodzieży

Na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz ORE zamieszczony jest do bezpłatnego pobrania poradnik pn. Bezpieczna szkoła. Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów. To kompendium wiedzy dla ucznia, nauczyciela, rodzica i dyrektora na temat rozpoznawania sytuacji zagrożeń, sposobów reagowania na sytuacje trudne oraz zasad postępowania.

Opracowanie zawiera pakiet zadań rekomendowanych do zrealizowania w szkole, a w kwestiach szczegółowych odsyłającego do rozwiązań, materiałów szkoleniowych, dokumentów i multimediów edukacyjnych. Materiały te pozwalają nauczycielom i dyrektorom szkół podnieść swoje kompetencje w zakresie zapewnienia uczniom bezpieczeństwa, w tym w cyberprzestrzeni, a także usystematyzować już posiadaną wiedzę.

Poradnik składa się z 3 części poświęconych różnym aspektom bezpieczeństwa. Kolejne rozdziały dotyczą: bezpieczeństwa fizycznego w szkole, bezpieczeństwa cyfrowego oraz bezpieczeństwa technicznego sieci i sprzętu IT.

b) Upowszechnianie pozytywnych i klasycznych metod wychowawczych oraz rozwoju dzieci – ich funkcjonowaniu w życiu rodzinnym, rówieśniczym i szkolnym

Ośrodek Rozwoju Edukacji przygotowuje i wydaje w formie papierowej oraz elektronicznej (na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji) dwumiesięcznik "WychowujMY!". Czasopismo skierowane jest do rodziców i dziadków, w podejmowanych treściach stara się przybliżyć problemy dzieci i młodzieży, związane także ze zjawiskami przemocy i agresji. Mając na celu przede wszystkim pedagogizację rodziców, upowszechniany jest dorobek naukowy psychologów i pedagogów oraz

²⁰ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe.

²¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 532, z późn. zm.) oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2020 r. poz. 1280, z późn. zm.).

doświadczenia terapeutów. W "WychowujMY!" propagowane są także pozytywne formy wspólnego spędzania czasu rodziców i dzieci.

c) Działania ORE

- ✓ *Upowszechnianie tematycznych materiałów edukacyjnych o sytuacji dzieci, których rodzice wyjechali za granicę w celach zarobkowych*

Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE) w 2022 r. udostępniał na stronie internetowej publikacje:

- *Uczniowie z rodzin migracyjnych w szkole*, Dąbrowska A. i Szumilas E., Wydawnictwo ORE, Warszawa 2017.
- *Dziecko z rodziny migracyjnej w systemie oświaty – materiał informacyjny dla dyrektorów szkół, rad pedagogicznych*, Skatłania B., Wydawnictwo ORE, Warszawa 2017.
- ✓ *Realizacja programów edukacyjnych zapobiegania przemocy w rodzinie w szczególności wobec dzieci - „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”*

W ramach zadania dotyczącego opracowania i realizacji programów edukacyjnych zapobiegania przemocy w rodzinie, w szczególności wobec dzieci, upowszechniano program pt. „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” (SDRiW). Jest to program wspierania i podnoszenia kompetencji wychowawczych rodziców, opiekunów i nauczycieli. Program składa się z trzech części po 40 godzin każda:

- część I podstawowa „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”,
- część II „Rodzeństwo bez Rywalizacji”,
- część III „Nastolatek” - przeznaczona dla rodziców i wychowawców młodzieży w wieku dojrzewania.

Wiedza zdobyta poprzez uczestniczenie w programie oraz podejmowanie praktycznych działań służą budowaniu silnej więzi pomiędzy rodzicami lub wychowawcami a dziećmi - najważniejszym czynnikiem chroniącym przed zachowaniami problemowymi. Program uczy odbiorców wprowadzania zdrowej dyscypliny i właściwego reagowania na nieprawidłowe zachowania dziecka. Kładzie nacisk na eliminowanie kar, w tym fizycznych. Każda część programu zawiera moduł pt. „Nagrody i kary”, dotyczący konsekwencji stosowania przemocy fizycznej i emocjonalnej wobec dziecka. Program jest upowszechniany kaskadowo na terenie kraju poprzez sieć 55 wojewódzkich trenerów/koordynatorów oraz 691 certyfikowanych realizatorów.

W okresie sprawozdawczym za 2022 rok, w ramach upowszechniania programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”, w szkoleniach uczestniczyło łącznie 3 099 osób, w tym:

- 170 placówek oświatowych, w których zorganizowano 253 grupy, z udziałem 2 544 osób, w tym: 2 156 rodziców i 388 nauczycieli;
- 379 placówek oświatowych, w których zorganizowano 46 grup dla realizatorów programu, z udziałem 555 osób.

Realizatorzy wyposażeni zostali w materiały metodyczne do prowadzenia zajęć, tj. Zeszyty metodyczne:

- Część 1 - „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców. Niezbędnik dla uczestników warsztatów”;
- Część 2 - „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców. Cz. II Rodzeństwo bez rywalizacji. Niezbędnik dla uczestników warsztatów”;
- Część 3 - „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców. Cz. III Nastolatek. Niezbędnik dla uczestników warsztatów”.

Nauczyciele i rodzice w trakcie szkoleń w programie „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” otrzymują informacje na temat publikacji internetowych udostępnionych na stronie internetowej www.ore.edu.pl, w tym poradnik pt. „Jak kochać i wymagać”. Publikacja zawiera najważniejsze wskazania, praktyczne podpowiedzi zachowań, ćwiczenia do autorefleksji nt.: określania granic w relacjach z dzieckiem, zachęcania dziecka do współpracy i samodzielności, metod dyscyplinowania, stosowania pochwał i innych pozytywnych wzmocnień.

Trenerzy programu przeprowadzili 6 superwizji dla 34 realizatorów z 21 placówek. Zorganizowano 28 grup wsparcia w których uczestniczyło 255 absolwentów warsztatów (213 rodziców i 12 nauczycieli).

Na stronie internetowej www.ore.edu.pl dostępne są informacje o programie „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”, listy certyfikowanych trenerów i realizatorów programu uprawnionych do prowadzenia szkoleń na terenie kraju, z którymi szkoła lub placówka oraz rodzice mogą nawiązać współpracę. Dostępne są także materiały edukacyjne – filmy wideo i ulotka oraz plakat SDRiW. W 2022 Ośrodek Rozwoju Edukacji wydał 15 certyfikatów dla rekomendowanych realizatorów programu.

✓ *webinaria z zakresu ochrony zdrowia psychicznego*

W 2022 r., w formie zdalnej, za pośrednictwem dostępnych platform internetowych zorganizowano webinaria. Ogółem odbyło się 4 webinarium z zakresu ochrony zdrowia psychicznego, a w szczególności obejmujących sytuacje związane z doświadczaniem sytuacji trudnych, kryzysowych i traumatycznych, w których łącznie udział wzięło 154 specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznych i szkół ogólnodostępnych. Ponadto przeprowadzono 5 webinarium pn. „Interwencja kryzysowa – rozpoznawanie, reagowanie, pomoc”, w których wzięło udział łącznie 210 specjalistów. Celem zorganizowanych form doskonalenia zawodowego pracowników systemu oświaty było dostarczenie wiedzy, jak i przykładów dobrych praktyk oraz sprawdzonych procedur działania, którymi uczestnicy szkoleń będą mogli inspirować się w trakcie własnej pracy zawodowej. W treści webinarium uwzględniono aktualną sytuację epidemiczną w Polsce oraz związane z nią trudności i nowe wyzwania w pracy z uczniami, a także wojnę na Ukrainie i wiążące się z nią wyzwania w organizacji wsparcia i pomocy psychologiczno-pedagogicznej w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, szkołach i przedszkolach dla dzieci, uczniów i ich rodziców przybywających z zagranicy.

Upowszechniono także publikację pt. „Dziecko w sytuacji kryzysowej. Wspierająca rola pracowników oświaty”, której celem było wsparcie i podkreślenie znaczenia roli nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych w procesie pomagania dzieciom i młodzieży w sytuacjach trudnych. Zawiera ona m.in. opis sposobów i narzędzi służących rozpoznawaniu potrzeb osoby w sytuacji trudnej, kryzysowej, traumatycznej zarówno z perspektywy szkoły, jak i poradni psychologiczno-pedagogicznej, a także praktyczne przykłady pomocy uczniom w różnych sytuacjach kryzysowych. W publikacji zawarto także odniesienia do roli placówek doskonalenia nauczycieli w przygotowywaniu szkół i poradni do właściwego reagowania w sytuacji trudnej, kryzysowej i traumatycznej. W opracowaniu zawarte są przykładowe scenariusze zajęć czy ćwiczenia, które mogą być wykorzystane w pracy z uczniami.

Materiał jest dostępny na stronie www.ore.edu.pl i dotychczas uzyskał 16329 pobrań.

Ośrodek Rozwoju Edukacji w porozumieniu z Instytutem Matki i Dziecka oraz we współpracy m.in. z UNICEF, autorką programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” i ukraińskimi specjalistami uczestniczył we współtworzeniu programu dotyczącego wsparcia psychologicznego dla uchodźczych rodziców/opiekunów „Dodać Się”. Program powstał, aby pomóc rozładować napięcie emocjonalne w bezpieczny dla siebie i innych sposób (w tym dzieci), zweryfikować swoje myśli i przekonania dotyczące doświadczania sytuacji uchodźstwa i wzmacnianie umiejętności wychowawczych. Program bazuje na założeniach programu „Dodać Się”. W programie tym także omawiany jest m.in. kontekst kar i nagród, bezpiecznego wyrażania emocji oraz empatycznej komunikacji. Ośrodek Rozwoju Edukacji wspierał w przeszkoleniu w dwóch stacjonarnych warsztatach 41 ukraińskich specjalistów - realizatorów programu Dla 94 certyfikowanych realizatorów i trenerów programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” przeprowadzone zostały dwa szkolenia zdalne z realizacji programu „Dodać Się”.

✓ *model funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą*

W Ośrodku Rozwoju Edukacji realizowane są m.in. projekty „Opracowanie modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą” oraz „Pilotażowe wdrożenie modelu Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)”. W ramach pilotażowego wdrożenia modelu funkcjonowania SCWEW liderzy i kadra centrów podejmują wiele działań, które dotyczą zwiększania bezpieczeństwa oraz wzmacniania zdrowia psychicznego dzieci i uczniów.

Działania SCWEW:

- nadrzędną rolą SCWEW jest wsparcie nauczycieli, specjalistów przedszkoli, szkół ogólnodostępnych w pracy z grupą, klasą zróżnicowaną; wsparcie to przekłada się na wiedzę, umiejętności i postawy nauczycieli, co z kolei jest związane z szeroko rozumianym dobrostanem nauczycieli i specjalistów, ich poczucia sprawstwa w kwestii pracy z grupą, klasą zróżnicowaną. Kompetentny, zaopiekowany nauczyciel, specjalista to najlepsze wsparcie dla dziecka, ucznia z trudnościami z obszaru zdrowia psychicznego;
- konsultacje dla uczniów i rodziców, w tym konsultacje eksperckie z ekspertem z danej dziedziny, np. z lekarzem psychiatrą, neurologiem, psychologiem, pedagogiem specjalnym, mają na celu rozwiązanie pojawiającego się problemu, czy też wypracowaniu kroków postępowania w przypadku uzyskania opinii eksperta co do wyboru optymalnej metody, formy, sposobu pracy czy działań w obszarze funkcjonowania przedszkola, szkoły ogólnodostępnych jako włączających; rady szkoleniowe dla nauczycieli, konferencje dla środowiska lokalnego, w którym funkcjonuje SCWEW;
- podczas tych wydarzeń są analizowane i omawiane trudności i zagrożenia oraz sposoby postępowania w sytuacjach radzenia sobie ze zmianami, pokonywania trudności, funkcjonowania w rodzinie, grupie rówieśniczej, szkole i społeczności. Działania te są odpowiedzią na potrzeby nauczycieli, dzieci i uczniów oraz rodziców z przedszkoli i szkół ogólnodostępnych objętych wsparciem SCWEW. Realizacja ich prowadzona jest dwutorowo - jako profilaktyka oraz konkretne wsparcie, gdy u dziecka, ucznia dostrzeżono trudności w obszarze zdrowia psychicznego;
- działania doradczo-szkoleniowe nakierowane na działania interwencyjne czyli bezpośrednie działania dotyczące zgłaszanych, aktualnych problemów m.in. zachowań samobójczych, samookaleczeń, depresji, żałoby, dysfunkcji rodziny, przemocy w grupie rówieśniczej, problematyki transpłciowości; specyfika i charakter tych działań nakierowane są na wsparcie kadry przedszkoli, szkół ogólnodostępnych w rozwijaniu ich kompetencji w zakresie prowadzenia oddziaływań interwencyjnych skierowanych do dzieci, uczniów i ich rodzin w sytuacji pojawienia się nagłych potrzeb m.in. z obszaru zdrowia psychicznego;
- szkolenia i rady szkoleniowe, konferencje dotyczące wiedzy i umiejętności związanych ze sposobami wspierania dzieci i młodzieży i ich rodziców w pokonywaniu problemów, m.in.:
 - zaburzeń rozwojowych,
 - zaburzeń nerwicowych,
 - zaburzeń związanych ze stanami emocjonalnymi (zaburzenia afektywne),
 - zaburzeń zachowania,
 - uzależnień,
 - transpłciowości;
- zindywidualizowana oferta szkoleniowa, w tym propozycja rad szkoleniowych czy konferencji wynikająca ze zdiagnozowanych potrzeb przedszkoli, szkół ogólnodostępnych, w tym m.in. nakierowanych na działania podejmowane w przypadku rozpoznania, czy też pojawienia się trudności z obszaru zdrowia psychicznego; zindywidualizowana oferta szkoleniowych rad pedagogicznych dotycząca pojawiających się wyzwań dla nauczycieli, jak chociażby liczna grupa dzieci, uczniów ukraińskich, wymagających specjalnego wsparcia, ma za zadanie wspierać kadrę przedszkoli, szkół ogólnodostępnych w nabywaniu wiedzy i umiejętności w zakresie pojawiających się, dostrzeganych nowych potrzebach dzieci, uczniów i ich rodzin, w tym w obszarze zaburzeń zdrowia psychicznego;
- kampanie społeczne, imprezy środowiskowe, z jednej strony są jedną z form wspierania procesu wdrażania idei o charakterze społecznym, a z drugiej budują podwaliny społeczeństwa inkluzyjnego, włączającego, promującego jednocześnie dbanie o obszar zdrowia psychicznego i ogólny dobrostan społeczny. Nowatorskie projekty inkluzyjne realizowane przez niektóre SCWEW-y, nastawione na budowanie społeczeństwa włączającego, pomagają całym społecznościom przedszkolnym i szkolnym w oswojaniu się z różnorodnością, tworzą zasoby do inkluzyjnej społeczności, są jednocześnie bazą i czynnikiem chroniącym przy pojawianiu się różnorodnych potrzeb dzieci, uczniów i ich rodzin, uczą wzajemnego bycia razem, współpracy i współdziałania nakierowanego na wzajemne czerpanie ze swoich zasobów i różnorodności. Działania takie włączają swoich odbiorców w prospołeczne

działania. Celem takich oddziaływań jest wprowadzanie zmian korzystnych dla wszystkich zainteresowanych - przez rozmowę, wzajemną akceptację, zrozumienie i zaufanie;

- publikacje opracowywane przez SCWEW-y, zawierające ciekawe rozwiązania metodyczne, mające na celu wsparcie nauczycieli i specjalistów, prezentują praktyczne przykłady rozwiązań organizacyjnych i metodycznych w pracy z grupą zróżnicowaną, w tym z dzieckiem uczniem z trudnościami z obszaru zdrowia psychicznego, jednocześnie mają za zadanie pokazać optymalne propozycje do zastosowania w pracy również z dzieckiem, uczniem z trudnościami w funkcjonowaniu w obszarze zdrowia psychicznego;
- wypożyczalnia sprzętu specjalistycznego, to obszar wsparcia nauczycieli, specjalistów przedszkoli, szkół we wsparcie sprzętowe, wypożyczalnia oferuje również ciekawe zasoby metodyczne, literaturę, czy oprogramowanie specjalistyczne wspierające nauczyciela i specjalistę w pracy z dzieckiem, uczniem również z obszaru zdrowia psychicznego np. uczniem ze spektrum autyzmu, uczniem z trudnościami komunikacyjnymi. W wypożyczalni nauczyciele, specjaliści, dzieci, uczniowie, rodzice znajdą zasoby niezbędne do codziennego wsparcia i funkcjonowania niwelującego trudności z obszaru zdrowia psychicznego, np. mówiki, kamizelki obciążające, lupy powiększające itp.; korzystanie z takich sprzętów daje w codzienności dużo lepszy komfort funkcjonowania, przekładający się na dobrostan psychiczny;
- możliwość uczestniczenia nauczycieli, specjalistów przedszkoli/szkół ogólnodostępnych w zajęciach obserwacji wspierającej/superwizji edukacyjnej np. z obszaru pracy z uczniem ze spektrum autyzmu (obszar zdrowia psychicznego), ma za kluczowe zadanie wsparcie w praktycznej pracy nauczycieli, specjalistów przedszkoli, szkół ogólnodostępnych, to swego rodzaju zadbanie o swój dobrostan psychiczny i higienę pracy każdego nauczyciela, kiedy to może być wsparty w postaci wsparcia koleżeńkiego, specjalistycznego i otrzymać cenne wskazówki, informację zwrotną związaną z swoim warsztatem pracy;
- dzielenie się dobrymi praktykami przez kadrę SCWEW, nauczycieli ze szkół objętych wsparciem oraz instytucje współpracujące ze SCWEW-ami na temat zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży; prezentowanie wypracowanych rozwiązań i doświadczeń w tym obszarze odbywało się między innymi podczas różnych konferencji, które miały miejsce w trakcie prawie dwóch lat pilotażowego wdrożenia modelu funkcjonowania SCWEW. To między innymi wystąpienia, dotyczące tematyki ochrony zdrowia psychicznego, zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i praktycznym, wymiana doświadczeń z realizowanych zadań, w tym proces budowania specjalistycznego wsparcia nauczycieli, uczniów i rodziców w obszarze zdrowia psychicznego w kontekście procesowej diagnozy potrzeb szeroko rozumianego środowiska edukacyjnego;
- w odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby nauczycieli opracowany został pakiet Zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w przedszkolu/szkole w sytuacji kryzysowej. Zawarto w nim opisy zaburzeń zachowania i zachowań agresywnych/autoagresywnych oraz propozycje rozwiązań trudności, które coraz częściej występują w szkołach. Zaproponowane w pakiecie przykładowe sposoby postępowania w trudnych sytuacjach mogą służyć wsparciu kadry placówek ogólnodostępnych w wypracowywaniu skutecznych rozwiązań i pomocy uczniom oraz ich rodzicom.

d) Kontynuowano upowszechnianie materiałów dla nauczycieli, w tym wychowawców klas i specjalistów dotyczących działań postwencyjnych do wykorzystania w działaniach profilaktycznych w szkołach.

Publikacja pt. „POSTWENCJA W SZKOLE” - jak wspierać w obliczu śmierci samobójczej. Jest to poradnik dla nauczycieli, wychowawców, rodziców. Znalazł się w nim schemat działań postwencyjnych: działania bezpośrednio podejmowane po traumatycznym zdarzeniu (debriefing) i działania w perspektywie długofalowej (grupy wsparcia). Publikacja jest udostępniona na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji.

2. Profilaktyka problemów zdrowia psychicznego i poprawa dobrostanu psychicznego społeczeństwa

Minister Edukacji i Nauki w ramach ogłoszonego w 2021 r. otwartego konkursu ofert²² zlecił realizację działań z zakresu profilaktyki problemów zdrowia psychicznego i poprawy dobrostanu psychicznego społeczeństwa. Adresatami działań byli uczniowie, nauczyciele, rodzice i instytucje tzw. otoczenia szkoły.

Realizacja zadań odbywa się w okresie trzyletnim.

Moduł I. „Poradnia on-line.” polega na utworzeniu z udziałem publicznych i niepublicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych sieci wsparcia dla uczniów/wychowanków, nauczycieli wynikającej w szczególności z doświadczeń pandemii i po powrocie do szkół po nauce zdalnej, z wykorzystaniem portalu Poradni on-line „Zawsze jest jakieś wyjście”.

Tym samym głównym celem zadania jest zwiększenie dostępności do profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej w ramach poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego dla uczniów/wychowanków i nauczycieli.

W ramach działania w 2022 r.:

- 65 poradni psychologiczno-pedagogicznych przystąpiło do projektu i bierze aktywny udział w działaniach na platformie Poradni on-line;
- przygotowano 69 materiałów edukacyjnych udostępniono na platformie Poradni on-line;
- zrealizowano 14 szkoleń z zakresu zdrowia psychicznego dla pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych;
- przygotowano 3 narzędzia wspierające korzystanie z Poradni on-line (1 instrukcję i 2 poradniki);
- 4 artykuły informacyjno-promocyjne nt. Poradni on-line;
- 4 wpisy informacyjno-promocyjne w mediach internetowych na profilach/ blogach nauczycielskich lub parentingowych;
- 768 172 odbiorców działań informacyjno-promocyjnych.

Moduł IV. „Klimat szkoły.” polega na realizacji w szkołach i placówkach projektów: Pozytywna komunikacja – Porozumienie bez przemocy oraz Mediacje rówieśnicze i mediacje szkolne w edukacji.

Celem zadania jest organizacja i przeprowadzenie szkoleń on-line (lub bezpośrednich) dla nauczycieli, rodziców i uczniów dotyczących zasad komunikacji pozytywnej oraz mediacji rówieśniczej i mediacji szkolnej jako metod rozwiązywania sytuacji trudnych i konfliktowych, a także upowszechnienie projektów w środowisku szkolnym i lokalnym.

W ramach działania w 2022 r.:

- 250 przedszkoli, szkół i placówek włączyło się w szkolenia z zakresu Komunikacji bez przemocy;
- 250 szkół i placówek włączyło się w szkolenia z zakresu Mediacji rówieśniczych i mediacji szkolnych;
- 67 szkół podstawowych (etap klas 4-8) włączyło się w szkolenia z zakresu Komunikacji bez przemocy;
- przeprowadzono działania informacyjno-edukacyjne w 16 województwach;
- 160 godzin konsultacji specjalistycznych on-line dla rodziców i nauczycieli, wychowawców i dyrektorów;
- 400 godzin mentoringu;
- 3200 sztuk pakietów materiałów edukacyjno-informacyjnych dla uczestników konferencji w województwach.

3. Program „Wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dla uczniów i nauczycieli”

²² Konkurs na lata 2021-2023 pn. Pozytywny klimat szkoły - realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej. Realizacja zadania z zakresu zdrowia publicznego zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025 (Dz. U. poz. 642).

Proponowane w programie działania miały, zarówno zastosowanie praktyczne jakim była realna pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielona uczniom, nauczycielom i rodzicom, jak i teoretyczne w postaci przeprowadzenia naukowych badań terenowych o charakterze ilościowo-jakościowym.

Realizacją programu zajmował się interdyscyplinarny zespół projektowy Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), który podjął współpracę naukową z gronem naukowców i ekspertów z innych jednostek m.in. z Fundacją Polskiej Akademii Nauk w Lublinie, z organizacjami pozarządowymi, społecznymi i z organizacjami harcerskimi. W ramach programu powołano Komitet Sterujący stworzony z grupy ekspertów nadzorujących efektywny i merytoryczny przebieg wdrażania i realizacji założeń programu oraz jego dalszy rozwój – również po okresie pilotażowym.

Program był realizowany w okresie od 1 czerwca 2021 r. do 30 listopada 2022 r., a jego koszt wyniesie 15 mln zł. W 2021 r. na jego zadania wydatkowano 3 395 926,85 zł, które obejmowały:

- 1) Powołanie Komitetu Sterującego, który monitorował prawidłowość realizacji zadań.
- 2) Powołanie 61 koordynatorów wsparcia w regionach, reprezentujących poszczególne delegatury kuratoriów oświaty. Podczas 38 spotkań ustalono: zadania koordynatorów wsparcia w środowisku lokalnym w ramach realizowanego programu, bieżące kwestie związane z poradnictwem psychologiczno-pedagogicznym w środowisku lokalnym.
- 3) Przeprowadzenie badań diagnostycznych wśród uczniów, rodziców, nauczycieli, specjalistów na losowej próbie 1 200 szkół z terenu całej Polski. W badaniach brało udział 120 000 respondentów. Otrzymano 23 500 000 odpowiedzi. Opracowano metodologię opisu uzyskanych wyników badań dla: uczniów szkół podstawowych z klas 1-3, uczniów szkół podstawowych z klas 4-8, uczniów szkół ponadpodstawowych, wychowanków MOW i MOS, rodziców, nauczycieli, specjalistów. Na tej podstawie opracowano 6 raportów diagnostycznych.
- 4) Zorganizowanie 3 konferencji naukowo-metodycznych wraz z wydaniem publikacji pokonferencyjnych²³. Konferencje dotyczyły tematów: (1) „Przyszłość polskiej szkoły. Alert pedagogiczny”; (2) „Rodzina i szkoła wobec pandemii COVID-19. Diagnoza sytuacji”; (3) „Szkoła w sytuacji (post)pandemii – możliwości szkoleń i poradnictwo”.
- 5) Przeprowadzenie cyklu szkoleń obejmujących: 1083 godziny szkoleniowe dla nauczycieli, rodziców i specjalistów; 152 godziny szkoleniowe dla koordynatorów wsparcia oraz 143 szkolenia tematycznie z różnych obszarów.
- 6) Prowadzenie wsparcia psychologicznego on-line dla rodziców, uczniów i nauczycieli. W ramach wsparcia on-line specjaliści przepracowali 1534 godzin dyżurów i indywidualnych konsultacji dla ww. odbiorców.
- 7) Stworzenie i uruchomienie Internetowej Platformy Specjalistyczno-Doradczej²⁴, która umożliwiła realizację badań jakościowych, udzielanie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego przez specjalistów i realizację szkoleń dla rodziców, nauczycieli, uczniów, dyrektorów i specjalistów. Platforma została dostosowana do Standardów WCAG 2.1 i jest dostępna cyfrowo dla osób z niepełnościami.
- 8) Opracowanie Modelu Wsparcia psychologiczno-pedagogicznego. Analizie poddane zostały uzyskane wyniki badań przeprowadzone wśród uczniów, nauczycieli, rodziców, koordynatorów wsparcia. Projekt modelu jest w roboczym opracowaniu i konsultacji z praktykami i pracownikami MEiN.

4. *Projekt pn. „Profilaktyka zintegrowana w każdą pogodę” realizowany w ramach programu „Społeczna odpowiedzialność nauki”*

Projekt realizowała Fundacja Instytut Profilaktyki Zintegrowanej (IPZIN). Składa się on z czterech powiązanych ze sobą zadań, które razem tworzą modelowy system działań służących wspieraniu kondycji psychicznej uczniów oraz zwiększaniu kompetencji wychowawczych i profilaktycznych nauczycieli

²³ Przygotowane i wydane 3 monografie pokonferencyjne są dostępne na stronie Internetowej Platformy Specjalistyczno-Doradczej.

²⁴ Na stronie <https://pwpp.uksw.edu.pl/>.

i rodziców – w szczególności tych kompetencji, które są przydatne w sytuacjach kryzysowych. Działania obejmowały:

- 1) Bezpośrednie działania profilaktyczne w 70 szkołach, które zrealizowały programy profilaktyczne z warsztatami dla wychowawców i pedagogów/ psychologów szkolnych.
- 2) Stworzenie i popularyzację platformy, dzięki której wiele szkół mogło samodzielnie korzystać z zaawansowanej metodologii pracy badawczo-profilaktycznej oraz szkoleń.
- 3) Opracowanie i upowszechnienie zbioru materiałów, pomocy dydaktycznych i multimedialnych dla nauczycieli, psychologów, pedagogów i rodziców z zakresu zdrowia psychicznego.
- 4) Działania służące upowszechnianiu wyników projektu.

Projekt otrzymał dofinansowanie w wysokości 996 270 zł i był realizowany w okresie od 09.06.2021 r. do 09.06.2022 r. Do końca 2021 r. w ramach tego zadania wykonano:

1) 24 realizacje programów profilaktyki zintegrowanej, którymi objęto: 1200 uczniów, 600 rodziców, 720 nauczycieli. IPZIN zebrał materiał identyfikujący bariery i potrzeby środowiska szkolnego wśród: 3500 młodzieży, 1750 rodziców, 2100 nauczycieli i 50 profesjonalistów-praktyków zaangażowanych w realizację lub wsparcie realizacji projektu.

2) Platformę profilaktyczno-informatyczną umożliwiającą 960 szkołom samodzielne prowadzenie zajęć profilaktycznych pn. „Nawigacja w każdą pogodę”, w ramach których 7 067 uczniów otrzymało psychologiczne wsparcie dostosowane do zdiagnozowanych potrzeb.

3) Pakiet materiałów do prowadzenie zajęć wspierających dla uczniów, które udostępniono w aplikacji. Równolegle przeszkolono 160 nauczycieli i specjalistów.

4) Odbyło się 5 konferencji wojewódzkich z udziałem kadr systemu oświaty. Łącznie udział wzięło ponad 3600 osób, w tym stacjonarnie - 600 osób i ponad 3 000 osób on-line. Działania projektowe zostały upowszechnione przez kuratoria oświaty i poradnie psychologiczno-pedagogiczne.

5. Kontynuacja realizacji Programu „Za życiem”

- W 2021 roku przeprowadzono przegląd *Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”*²⁵, zwanego dalej „Programem”. Rezultatem przeglądu są zmiany w Programie polegające na m.in. na opracowaniu planu finansowego na lata 2022-2026. Zmieniony Program „Za życiem” został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 27 grudnia 2021 r. uchwałą nr 189 Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 2021 r. *zmieniającą uchwałę w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”* (M.P. z 2022 r. poz. 64). Uchwała weszła w życie 22 stycznia 2022 r. z mocą od dnia 1 stycznia 2022 r. W ramach Programu realizowane są działania m.in. w zakresie: działania 1.5. „Pomoc uczniom w ciąży”,
- działania 2.4. „Wieloaspektowa i kompleksowa pomoc niepełnosprawnemu dziecku w okresie od 0. roku życia do rozpoczęcia nauki w szkole oraz jego rodzinie”,
- działania 5.4. „Tranzycja na rynek pracy”.

Działanie 1.5. obejmuje przygotowanie na terenie kraju 250 miejsc dla uczennic w ciąży w bursach lub internatach. Koszt utworzenia 1 miejsca wynosi 5 000 zł w roku 2022 oraz po 400 zł, jako koszty utrzymania miejsca, w kolejnych latach realizacji zadania.

Działanie 2.4. związane jest z zapewnieniem dziecku niepełnosprawnemu oraz zagrożonemu niepełnosprawnością dostępu do pomocy ze strony państwa (służby zdrowia, pomocy społecznej, oświaty), a jego rodzicom kompetentnej i miarodajnej informacji dotyczącej ich dziecka oraz jego problemów rozwojowych oraz specjalistycznej opieki i wsparcia w procesach rehabilitacji i rewalidacji a także pomocy w życiu codziennym – w formie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka i rodziny, jako

²⁵ Załącznik nr 1 do uchwały nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. *w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”* (M.P. poz. 1250, z późn. zm.).

interdyscyplinarnego podejścia, umożliwiającego objęcie specjalistyczną opieką dziecka oraz jego rodziny, od chwili rozpoznania pierwszych niepokojących symptomów zaburzeń.

Działanie 5.4. związane jest z poprawą skuteczności procesów kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży (w tym z niepełnosprawnościami) w celu przygotowania do aktywnego uczestnictwa w rynku pracy we współpracy z podmiotami zewnętrznymi. Cel szczegółowy: zwiększenie udziału absolwentów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego na rynku pracy. Na podstawie podpisanej umowy pomiędzy MEiN a Instytutem Badań Edukacyjnych w 2022 roku zostało zrealizowane zadanie na kwotę 738,2 tys. zł obejmujące m.in.: przygotowanie raportu dot. Kształcenia zawodowego osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnościami, opracowanie ekspertyzy pt.: Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF) w edukacji i na rynku pracy, a także opracowanie zestawu materiałów dydaktycznych dla wychowawców i doradców zawodowych wspierających tranzyt na rynek pracy. Opracowane materiały będą podstawą do szkoleń w latach 2023-2025 oraz konkursów w latach 2023-2026.

Zadanie 1.5. Priorytet I Programu – „Wsparcie dla kobiet w ciąży i ich rodzin - przygotowanie i utrzymanie miejsca w bursach lub internatach dla uczennic w ciąży, w formie odrębnego, jednoosobowego pokoju, w którym zapewnione zostaną maksymalnie komfortowe warunki pobytu uczennicy do czasu urodzenia dziecka”

Zadanie jest realizowane na podstawie porozumień podpisanych w 2022 r. Na realizację zadania w 2022 uruchomiono środki w wysokości – 945 tys. zł, które przeznaczono na utworzenie 189 miejsc, na podstawie 92 porozumień.

Samorządy, wg. stanu na 21 marca 2022 r. wydatkowały kwotę 894 103,14 zł, natomiast kwota 50 896,86 zł została zwrócona.

Przekazane środki zostały wykorzystane na remonty lub uzupełnienie wyposażenia burs i internatów. W niektórych samorządach wydatkowana dotacja pokrywała część kosztów utrzymania pokoi w internacie czy bursie.

W 2022 r. wykazano 5 uczennic w ciąży, które skorzystały z możliwości przebywania w wyodrębnionych na ten cel pokojach.

Zadanie 2.4. Priorytet II Programu – „Wieloaspektowa i kompleksowa pomoc niepełnosprawnemu dziecku w okresie od 0. roku życia do rozpoczęcia nauki w szkole oraz jego rodzinie”

Zgodnie z przyjętymi rozwiązaniami, w ramach ww. działania zaplanowano 1 mln godzin rocznie pracy z dzieckiem i jego rodziną - z założeniem, że liczba godzin pracy bezpośrednio z dzieckiem wynosić będzie min. 85% zaplanowanych godzin, zaś liczba godzin pracy z rodziną dziecka maksymalnie 15% zaplanowanych godzin.

Biorąc pod uwagę doświadczenia w realizacji Programu w latach 2017-2021, zwrócono się do samorządów o wskazanie liczby godzin planowanych do realizacji w ramach Programu w latach 2022-2026, z zachowaniem ww. wytycznych. Ze względu na sytuację, gdy samorząd nie może wskazać publicznego przedszkola, innej formy wychowania przedszkolnego, szkoły podstawowej, w tym specjalnej, specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego, specjalnego ośrodka wychowawczego dla dzieci

i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego, o którym mowa w art. 2 pkt 7 ustawy – Prawo oświatowe, albo poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, spełniających warunki określone w przepisach wydanych na podstawie art. 127 ust. 19 pkt 1 ustawy - Prawo oświatowe, dokonano nowelizacji przepisu art. 90v ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty umożliwiającego wybór do realizacji zadania, szkół i placówek prowadzonych przez osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego oraz osoby fizyczne. MEiN w 2022 r. podpisał 320 porozumień z samorządami, które zgłosiły się do realizacji programu, uwzględniając zgłoszone zapotrzebowanie na realizację programu oraz korygując je o realnie dostępne w programie środki finansowe.

W 2022 r. realizacja zadania 2.4 Programu prowadzona była przez 320 jednostki samorządu terytorialnego. Z informacji zawartych w sprawozdaniach merytorycznych z realizacji zadania (stan na 21 marca 2023 r.) wynika, że pomocą objęto:

- 1) 21 191,00 dzieci od narodzin do rozpoczęcia nauki w szkole, w tym 4 662,00 dzieci do 3 roku życia,
- 2) 17 741,00 rodziców.

W 2022 r. łącznie przeprowadzono 602 479 godzin różnych zajęć z dziećmi oraz 32 082 godzin zajęć przeznaczonych wyłącznie dla rodziców.

Ze środków przewidzianych na realizację zadania 2.4. Ministerstwo Edukacji i Nauki przekazało do samorządów kwotę: 90 710 631,00 zł. Zgodnie z przekazanymi sprawozdaniami finansowymi samorządy wydatkowały 59 304 749, 21 zł.

1.4.2. Prowadzenie poradnictwa, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu metod opiekuńczych i wychowawczych, alternatywnych wobec stosowania przemocy jak również kompetencji rodziców i opiekunów w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie (art. 6 ust 2 pkt 2 ustawy) oraz w stosunku do grup ryzyka, np. małoletnich w ciąży

W stosunku do roku poprzedniego, w 2022 r. zwiększyła się liczba opracowanych programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie. W 2022 r. prowadzono 819 programów, z których skorzystało 37 643 osoby.

Liczba programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie:

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba programów	330	361	317	344	331	253	678	819

Artykuł 6 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej koncentruje się na utworzeniu przez gminę systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Na system ten mają składać się: program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, poradnictwo i interwencja, zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia oraz zespoły interdyscyplinarne. W ramach poradnictwa gmina ma za zadanie prowadzić również działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie. W przepisach położono szczególny nacisk na rozwój profilaktyki, jako skutecznej formy pomocy w sytuacjach, gdy w rodzinie nie występuje jeszcze zjawisko przemocy, ale może być tym zjawiskiem zagrożona. W latach 2015 – 2022 liczba placówek prowadzących poradnictwo, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych, alternatywnych wobec stosowania przemocy metod i kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie wynosiła 794. W 2022 r. wzrosła liczba placówek w stosunku do roku poprzedniego. W 794 placówkach zrealizowano 819 programów. Ogółem z poradnictwa skorzystały 37 643 osoby : 26 711 kobiet oraz 10 932 mężczyzn.

Liczba placówek prowadzących poradnictwo, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych, alternatywnych wobec stosowania przemocy metod i kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie:

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba placówek	849	967	962	955	876	783	750	794

1.5. Realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 2 ustawy)

1.5.1. Opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy).

Od 2015 r. widać wzrost realizowanych programów. W 2022 r. 2 424 gmin realizowało programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Liczba opracowanych i realizowanych gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie:

Liczba gminnych programów	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	2 303	2 322	2 327	2 344	2 408	2 449	2 419	2 424

1.5.2. Opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy).

Samorządy powiatowe w 2022 r. opracowały i realizowały 332 programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie, co oznacza wzrost w stosunku do roku 2021.

Liczba opracowanych i realizowanych powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie:

Liczba powiatowych programów	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	289	297	313	313	325	337	322	332

1.5.3. Opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 6 pkt 1 i 3 ustawy).

W 2022 roku realizowano 14 wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W 12 województwach opracowano ramowe programy ochrony ofiar przemocy w rodzinie w 2022 r.

Liczba opracowanych i realizowanych wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

Liczba wojewódzkich programów	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	16	16	16	13	10	14	15	14

2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 1 i 4 ustawy)

2.1. Rozwój infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie oraz wypracowanie zasad współpracy.

2.1.1. Utworzenie zespołów interdyscyplinarnych (art. 6 ust. 2 pkt 4 ustawy).

W 2022 r. w gminach funkcjonowało 2 494 zespołów interdyscyplinarnych.

2.1.2. Funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych (art. 9a ust. 7, 10, 13-14 ustawy)

Zespoły Interdyscyplinarne odbyły 14 545 spotkań. W ramach Zespołów Interdyscyplinarnych funkcjonowały 83 924 grupy robocze. W Krajowym Programie ujęto działania, dzięki którym sądy są informowane przez wojewodów o funkcjonującej na ich terenie infrastrukturze instytucji, a także o podmiotach udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

2.1.3. Ewidencjonowanie istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Wojewoda jest zobligowany do zewidencjonowania corocznej aktualizacji oraz umieszczenia na stronach internetowych urzędu wojewódzkiego bazy teleadresowej podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie.

W 2022r. aktualizowano 19 baz teleadresowych instytucji rządowych i samorządowych, także podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie.

2.1.4. Przesyłanie zaktualizowanych baz danych z danego województwa, o których mowa w pkt 2.1.3. prezesowi sądu apelacyjnego, prokuratorowi regionalnemu, komendantowi wojewódzkiemu Policji, komendantowi oddziału Żandarmerii Wojskowej, kuratorowi oświaty oraz organom samorządu terytorialnego do dnia 31 lipca.

Wojewodowie przestali do dnia 31 lipca 2022 r. w wersji elektronicznej 408 zaktualizowanych baz danych dotyczących istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Informacje zostały przekazane następującym podmiotom: prezesowi sądu apelacyjnego – 35, prokuratorowi regionalnemu – 35, komendantowi wojewódzkiemu Policji – 35, komendantowi oddziału Żandarmerii Wojskowej – 35, kuratorowi oświaty – 35 oraz organom samorządu terytorialnego – 233.

2.1.5. Upowszechnienie baz danych przez podmioty, o których mowa w pkt 2.1.4. w podległych im pionach organizacyjnych.

Dodatkowo, zgodnie z Działaniem 2.1.4., do dnia 31 lipca każdego kolejnego roku, wojewoda ma obowiązek przesyłania w wersji elektronicznej w/w zaktualizowanych baz danych z danego województwa prezesowi sądu apelacyjnego, prokuratorowi regionalnemu, komendantowi wojewódzkiemu Policji, komendantowi oddziału Żandarmerii Wojskowej, kuratorowi oświaty oraz organom samorządu terytorialnego, celem upowszechnienia w podległych im pionach organizacyjnych.

W 2022 roku komendy wojewódzkie/ Stołeczna Policji otrzymały z urzędów wojewódzkich łącznie 130 baz danych, zawierających ewidencję istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie. Powyższe bazy najczęściej przekazywane były w wersji elektronicznej. Ponadto w ciągu roku dokonywano ich aktualizacji

W Krajowym Programie ujęto **narzędzia dzięki którym sądy są informowane przez wojewodów** o funkcjonującej na ich terenie infrastrukturze instytucji, a także o podmiotach udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Zgodnie z Działaniem 2.1.3. wojewoda jest zobligowany do zewidencjonowania, corocznej aktualizacji oraz umieszczenia na stronach internetowych urzędu wojewódzkiego bazy teleadresowej podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie. Dodatkowo, zgodnie z Działaniem 2.1.4., do dnia 31 lipca każdego kolejnego roku, wojewoda ma obowiązek przesyłania w wersji elektronicznej w/w zaktualizowanych baz danych z danego województwa prezesowi sądu apelacyjnego, prokuratorowi regionalnemu, komendantowi

wojewódzkiemu Policji, komendantowi oddziału Żandarmerii Wojskowej, kuratorowi oświaty oraz organom samorządu terytorialnego, celem upowszechnienia w podległych im pionach organizacyjnych. Obowiązkiem prezesa sądu apelacyjnego, jest upowszechnienie w/w bazy danych w podległych sądach okręgowych i rejonowych zarówno w wersji elektronicznej, jak i papierowej. W praktyce, prezes sądu apelacyjnego powinien przekazać prezesom podległych sądów okręgowych wersje papierowe oraz elektroniczne w/w baz danych, z poleceniem podobnego upowszechnienia w podległych sądach rejonowych.

Przedmiotowe działanie stanowi realizację Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej *ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady z 2001/220/WSiSW*²⁶, nakładającą na właściwe organy (w tym sądy) obowiązek przedstawienia osobie pokrzywdzonej w zrozumiałym przez nią języku i formie informacji dotyczących dostępnego pokrzywdzonym wsparcia i pomocy (art. 4 ust. 1 pkt a Dyrektywy).

Wskaźnikiem obrazującym realizację przedmiotowego zadania jest liczba przekazanych przez prezesów sądów apelacyjnych aktualnych baz danych do sądów okręgowych i rejonowych w wersji papierowej lub elektronicznej. Liczba ta powinna być zgodna z liczbą wszystkich sądów okręgowych i rejonowych na terenie poszczególnych apelacji.

W 2022 roku liczba przekazanych baz danych wyniosła **262** liczba ta wzrosła w stosunku do lat poprzednich. (2021 - 230, 2020 - 229, 2019 - 207, 2018 - 239, 2017- 231, 2016 - 288, 2015 - 229, 2014 - 158).

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez prezesów sądów apelacyjnych
2.1.5 Upowszechnienie baz danych uzyskanych od wojewodów, zawierających ewidencję istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w sądach	liczba przekazanych aktualnych baz danych do sądów okręgowych i rejonowych w wersji papierowej lub elektronicznej	262 ²⁷

Dodatkowo należy wskazać, że w 2022 r. odnotowano liczbę 97, przekazanych do prokuratur okręgowych i rejonowych, aktualnych baz danych uzyskanych od wojewodów, zawierających ewidencję istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Liczba przekazanych prokuratorom aktualnych informatorów w wersji papierowej lub elektronicznej, uzyskanych od powiatowych jednostek samorządu terytorialnego, zawierających dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań, w szczególności korekcyjno – edukacyjnych, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie wyniosła w omawianym roku – liczbę 431.

Na stronach internetowych prokuratur do dnia 15 lutego oraz do dnia 15 sierpnia 2022 roku umieszczono 84 informatory. Łącznie w 2022 roku w prokuraturach dokonano też aktualizacji 24 stron internetowych.

²⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 roku *ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady z 2001/220/WSiSW* (Dz.U. UE L 315/57).

²⁷ Dane gromadzone poprzez jednorazowe coroczne zapytanie do prezesów sądów apelacyjnych przez Departament Strategii i Funduszy Europejskich MS.

2.1.6. Rozbudowa sieci i poszerzanie oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w tym:

- punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- ośrodków wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży,
- ośrodków interwencji kryzysowej,
- innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

W ramach poszerzenia oferty placówek udzielających pomocy w 2022 r. powstało 61 punktów konsultacyjnych, 1 ośrodek wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, 1 dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży 9 ośrodków interwencji kryzysowej oraz 55 innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Szczegółowe informacje dotyczące liczby osób korzystających z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie zostały opisane w działaniu 2.3.2.

Należy ponownie wskazać, że choć Krajowy Program nie wskazuje resortu sprawiedliwości jako realizatora niniejszego działania, to od lat Ministerstwo Sprawiedliwości podejmuje metodyczną rozbudowę infrastruktury pomocowej dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, w tym także skierowaną dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska²⁸, powołała do życia z dniem 1 stycznia 2012 roku Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, zwany dalej *Funduszem*, będący państwowym funduszem celowym, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości. Przychodami *Funduszu* są m.in. orzeczone przez sądy nawiązki i świadczenia pieniężne.

Począwszy od roku 2017 podjęto szereg działań w tym zmian legislacyjnych w celu zwiększenia efektywności w funkcjonowaniu i wydatkowaniu środków z Funduszu Sprawiedliwości w tym poszerzenia katalogu działań podejmowanych w oparciu o zgromadzone środki. Nowelizacja treści art. 43 Kodeksu karnego wykonawczego weszła w życie w dniu 12 sierpnia 2017 r., zaś w dniu 19 września 2017 r. opublikowano Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej - Funduszu Sprawiedliwości.²⁹

Minister Sprawiedliwości działając na podstawie § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 września 2017 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości, ogłosił w dniu 29 września 2017 r. Program I, który w dniu 24 października 2018 r. został zastąpiony kolejnym Programem Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem na lata 2019-2021, który podlegał dwukrotnie aktualizacji. Obecnie obowiązuje Program Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem na lata 2019 – 2025.

Celem programu jest:

- I. Udzielanie pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz osobom im najbliższym
- II. Udzielanie pomocy świadkom i osobom im najbliższym
- III. Wsparcie i rozwój instytucjonalnego systemu pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem i świadkom poprzez utworzenie Sieci Pomocy Osobom Pokrzywdzonym.

Program skierowany jest do jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych i niedziałających w celu osiągnięcia zysku - stowarzyszeń, fundacji, organizacji i instytucji. Beneficjentami Programu są osoby pokrzywdzone w wyniku przestępstw, osoby im najbliższe oraz świadkowie i osoby im najbliższe. Powyższe oznacza, że beneficjentami programu są również osoby dotknięte przemocą domową.

W Programie został wyszczególniony także katalog zadań, które w 2022 roku były realizowane i dostępne dla osób pokrzywdzonych:

Do zadań tych należą:

- 1) organizowanie i finansowanie pomocy prawnej, w tym alternatywnych metod rozwiązywania konfliktów;

²⁸ Ustawa z dnia 12 lutego 2010 roku o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 40 Poz. 227 z późn. zm.).

²⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej - Funduszu Sprawiedliwości z dnia 13 września 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1760)

- 2) organizowanie i finansowanie pomocy tłumacza w celu udzielenia pomocy prawnej osobie uprawnionej, jeżeli nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim, do czasu wszczęcia postępowania przygotowawczego;
- 3) organizowanie i finansowanie pomocy tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika w celu udzielenia pomocy prawnej;
- 4) pokrywanie kosztów związanych z psychoterapią, pomocą psychiatryczną lub psychologiczną;
- 5) organizowanie i finansowanie pomocy udzielanej przez osobę pierwszego kontaktu;
- 6) pokrywanie kosztów świadczeń zdrowotnych (w tym rehabilitacyjnych), leków w zakresie, w którym lek nie podlegałby refundacji lub w części, w której nie jest refundowany, wyrobów medycznych, w tym materiałów opatrunkowych, przedmiotów ortopedycznych oraz środków pomocniczych, w zakresie niezbędnym w procesie leczniczym doznanego uszczerbku na zdrowiu wynikającego z przestępstwa lub jego następstw;
- 7) pokrywanie kosztów związanych z kształceniem w szkołach i przedszkolach publicznych, w tym w ramach indywidualnego nauczania, a także w przypadku realizacji obowiązku przedszkolnego, szkolnego lub obowiązku nauki poza szkołą na podstawie art. 16 ust. 8 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, odpowiednio do wieku i potrzeb edukacyjnych osób uprawnionych;
- 8) pokrywanie kosztów związanych z opieką nad dziećmi w żłobkach i klubach dziecięcych prowadzonych przez gminy w oparciu o przepisy ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3;
- 9) organizowanie i finansowanie szkoleń i kursów podnoszących kwalifikacje zawodowe oraz pokrywanie kosztów egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe;
- 10) pokrywanie kosztów czasowego zakwaterowania lub udzielania schronienia;
- 11) finansowanie okresowych dopłat do bieżących zobowiązań czynszowych i opłat za energię ciepłą, energię elektryczną, gaz, wodę, opał, odbiór nieczystości stałych i płynnych za lokal mieszkalny lub dom jednorodzinny, do którego osoba uprawniona posiada tytuł prawny, proporcjonalnie do liczby osób stale zamieszkujących w tym lokalu lub domu;
- 12) usługę dostosowania lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego do potrzeb osoby pokrzywdzonej przestępstwem w przypadku, gdy utrata sprawności fizycznej nastąpiła w wyniku przestępstwa;
- 13) finansowanie przejazdów środkami komunikacji publicznej lub pokrywanie kosztów transportu związanych z uzyskiwaniem świadczeń i regulowaniem spraw określonych w pkt 1-10;
- 14) pokrywanie kosztów żywności lub bonów żywnościowych;
- 15) pokrywanie kosztów zakupu odzieży, bielizny, obuwia, środków czystości i higieny osobistej;
- 16) finansowanie kosztów zorganizowanego wyjazdu uprawnionego małoletniego;
- 17) finansowanie kosztów wyjazdu:
 - a. osoby uprawnionej wraz z małoletnim, nad którym sprawuje pieczę,
 - b. uprawnionego małoletniego wraz z osobą, pod której pieczę pozostaje podczas którego udzielana będzie pomoc, o której mowa w pkt 4;
- 18) finansowanie robót budowlanych, o których mowa w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, w tym również przygotowania do realizacji robót budowlanych, w szczególności kosztów opracowania dokumentacji projektowej, przygotowania gruntu pod budowę, ekspertyz, świadectw, operatów, prac geologicznych, niezbędnych do realizacji celów wynikających z ustawy;
- 19) zakup urządzeń i wyposażenia;
- 20) zakup wartości niematerialnych i prawnych.

Na podstawie Programu Pomocy Osobom Pokrzywdzonym na lata 2019-2021 (obecnie Program Pomocy Osobom Pokrzywdzonym na lata 2019-2025) w 2022 roku podpisano 47 umów na powierzenie realizacji zadań ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości w zakresie udzielania pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz osobom im najbliższym, udzielania pomocy świadkom i osobom im najbliższym dla jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych i niedziałających w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszeń, fundacji, organizacji i instytucji na lata 2022-2025 (47 Okręgowych Ośrodków i 258 Lokalnych Punktów Pomocy). Wysokość udzielonej dotacji na 2022 rok w ramach zawartych umów wynosiła prawie 65 mln zł. Rozstrzygnięte konkursy pozwoliły utworzyć sieć liczącą 305 miejsc świadczenia pomocy rozlokowanych w całej Polsce. W 2020 roku Dysponent Funduszu zawarł umowę dotyczącą utworzenia Specjalistycznego Centrum Wsparcia. Celem centrum jest zapewnienie profesjonalnego i kompleksowego wsparcia poprzez opracowanie i realizację Indywidualnego programu wychodzenia ze skutków pokrzywdzenia przestępstwem dla osób oraz rodzin. Indywidualny program

realizowany będzie podczas pobytu osoby lub rodziny w Centrum. Wysokość dotacji przyznanej na rok 2022 wyniosła ponad 20 mln zł.

Łączna liczba placówek publicznych świadczących pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie a liczba osób, która z takiej pomocy skorzystała w latach 2019-2021

Łączna liczba instytucji publicznych	2019 r.	2020 r.	2021 r.
	812	833	789

Liczba osób, które skorzystały z pomocy	2019 r.	2020 r.	2021 r.
	51 143	40 457	35 320

2.1.7. Nawiązywanie, rozwijanie i wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Nawiązanie i wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie na szczeblu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej odbywa się przede wszystkim poprzez wspólne działania realizowane w oparciu o funkcjonowanie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Minister Rodziny i Polityki Społecznej dokonał w 2017 r. wyboru Członków Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie – III kadencji w związku z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (Dz. U. poz. 146), które jest wypełnieniem upoważnienia zawartego w art. 10f ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Zespół Monitorujący do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie jest organem opiniodawczo-doradczym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

Zgodnie z art. 10b ust. 1 ww. ustawy w skład Zespołu Monitorującego wchodzi:

1. **Krajowy Koordynator** Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
2. **Siedmiu przedstawicieli** organów administracji rządowej i jednostek im podległych lub przez nie nadzorowanych,
3. **Pięciu przedstawicieli** jednostek samorządu terytorialnego powołanych spośród osób zgłoszonych przez stronę samorządową w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego,
4. **Dziesięciu przedstawicieli** organizacji pozarządowych, związków i porozumień organizacji pozarządowych oraz kościołów i związków wyznaniowych.

Główne tematy i prace Zespołu w 2022 r.:

- opiniowanie wniosków w ramach Programu Ośłonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”,
- omówienie rozwiązań dotyczących dzieci doznających przemocy,
- analizowanie przepisów prawa w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- pomoc w opracowaniu i opiniowanie projektu nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz rozporządzeń do ustawy
- dyskusje na temat obowiązujących w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie rozwiązań prawnych,
- opracowanie projektu Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na kolejną perspektywę czasową.

Wojewodowie realizowali zadanie dotyczące współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, realizując wspólnie lub zlecając do realizacji projekty. W 2022 r. w ramach wzmacniania współpracy, w oparciu o zlecenie, bądź też wspólne działania, zarówno wojewodowie, jak i jednostki samorządu terytorialnego, zrealizowali 426 projekty.

2.2. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 4 ustawy)

2.2.1. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy w szczególności : medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej.

W ramach upowszechniania informacji i edukacji w zakresie możliwości i form uzyskania m.in. pomocy medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej opracowano i upowszechniono 52 755 materiałów informacyjnych .

Ministerstwo Sprawiedliwości, choć nie jest wskazane w Krajowym Programie jako realizator niniejszego działania podobnie jak w latach ubiegłych w 2022 roku kontynuowano podjęcie działań informacyjnych, skoncentrowanych na szerzeniu wśród społeczeństwa informacji o zadaniach i celach Funduszu Sprawiedliwości oraz na budowaniu świadomości o możliwościach skorzystania z pomocy udzielanej przez Fundusz Sprawiedliwości. Przeprowadzono działania przy pomocy radia, prasy, telewizji oraz Internetu. Dzięki czemu, informacja o Funduszu Sprawiedliwości trafiła do zdyspersyfikowanych grup docelowych. Taki sposób realizacji akcji informacyjnych miał skutkować możliwością objęcia wsparciem Funduszu Sprawiedliwości jak największej liczby potencjalnych beneficjentów, przy pomocy dopasowanych kanałów komunikacyjnych. Dywersyfikacja wybranych kanałów przekazu pozwoliła na dotarcie do potencjalnych beneficjentów świadczeń Funduszu Sprawiedliwości, niezależnie od ich statusu społecznego, wieku, wykształcenia czy miejsca zamieszkania.

Ponadto, wśród projektów z zakresu przeciwdziałania przyczynom przestępczości, finansowanych ze środków Funduszu Sprawiedliwości, realizowany jest projekt polegający na wdrożeniu autorskiego programu edukacji prawno-społeczno-obywatelskiej opartego na idei wolontariatu jako skutecznego narzędzia kształtowania postaw społecznie użytecznych i zapobiegania przestępczości. W ramach projektu udzielane jest wsparcie rodzinom, dzieciom i młodzieży doświadczającej konfliktu z prawem poprzez warsztaty oraz doradztwo specjalistyczne. Ponadto ze środków Funduszu Sprawiedliwości trwa projekt, którego zadaniem jest przeciwdziałanie przestępstwom wobec dzieci poprzez wzmocnienie sieci podmiotów działających na rzecz dzieci pokrzywdzonych przestępstwami. W ramach projektu prowadzone są szkolenia, warsztaty oraz wymiany doświadczeń pomiędzy profesjonalistami, celem zwiększenia kompetencji osób świadczących pomoc, również dla ofiar przemocy domowej.

Na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości [https://www.przeciwdziałanie-przemocy-domowej - Ministerstwo Sprawiedliwości - Portal Gov.pl \(www.gov.pl\)](https://www.przeciwdziałanie-przemocy-domowej-Ministerstwo-Sprawiedliwosci-Portal-Gov.pl) publikowane były na bieżąco informacje dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie w tym na dedykowanej Funduszowi Sprawiedliwości stronie internetowej <https://www.funduszsprawiedliwosci.gov.pl/>, publikowane były również aktualizowane na bieżąco dane związane z ogłaszaniem programami i konkursami. W jednej z zakładek strony znajduje się aktualna interaktywna mapa Okręgowych Ośrodków i Lokalnych Punktów Pomocy Pokrzywdzonym Przestępstwem wraz z ich danymi teleadresowymi. Na stronie głównej zamieszczono komunikat dotyczący sposobu możliwości uzyskania świadczeń w związku z wojną na Ukrainie. W zakładce „Potrzebujesz pomocy” zamieszczono informacje dotyczące wsparcia, które mogą uzyskać osoby pokrzywdzone przemocą domową. Na stronie podany jest formularz kontaktowy oraz numer Linii Pomocy Pokrzywdzonym, dzięki czemu osoby potrzebujące pomocy mogą ją uzyskać całodobowo, z dowolnego miejsca.

Dodatkowo upowszechnianiu wiedzy związanej z uprawnieniami osób pokrzywdzonych oraz możliwością korzystania z ośrodków i instytucji pomocowych służyły informacje m.in. zamieszczone na portalu internetowym „Lubuska Niebieska Tarcza przeciw przemocy-lubuski portal dla ofiar przemocy”, na którym wskazano zakres działań Prokuratury w zakresie pomocy ofiarom przestępstw. Na stronach internetowych poszczególnych jednostek prokuratury, w dalszym ciągu funkcjonowały zakładki dedykowane ofiarom przestępstw, w tym także pokrzywdzonym przemocą w rodzinie, a w budynkach siedzib poszczególnych prokuratur dostępne były aktualne wykazy instytucji i organizacji pozarządowych

udzielających pomocy ofiarom przestępstw. Działania na rzecz osób pokrzywdzonych, zmierzające do upowszechniania wiedzy związanej z uprawnieniami ofiar przestępstw w zakresie przysługujących uprawnień pokrzywdzonym w procesie karnym, jak też związanej z upowszechnianiem wiedzy o ośrodkach i instytucjach, w których ofiary przestępstw mogłyby otrzymać konkretną pomoc, realizowane były w ramach informacji zamieszczonych w stosownych zakładkach na stronach internetowych prokuratury gdzie jednocześnie wskazywano zakres realizowanych w tym względzie zadań prokuratury. Łącznie w 2022 roku w prokuraturach dokonano też aktualizacji 24 stron internetowych.

2.2.2. Opracowanie i realizacja indywidualnych i grupowych działań edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w szczególności w zakresie rozwiązań prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie.

W ramach upowszechniania zajęć edukacyjnych kierowanych do osób doznających przemocy domowej w szczególności w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie w działaniach indywidualnych w 2022 r. uczestniczyło 18 931 osób doznających przemocy domowej, a w działaniach grupowych uczestniczyło 10 181 osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

2.3. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

2.3.1. Realizacja procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” w 2021 r. sporządzonych formularzy „Niebieska Karta – A” przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę było **83 196** w tym przez przedstawicieli:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – **14 445**,
- Policji – **61 645**,
- oświaty – **2 838**,
- ochrony zdrowia – **1 308**,
- gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – **2 918**;
- Kultury i Dziedzictwa Narodowego – **42**.

Liczba kontynuowanych w 2022 r procedur „Niebieska Karta” wszczętych w latach poprzednich wyniosła łącznie 33 684.

W okresie sprawozdawczym sporządzono 56 521 formularzy „Niebieska Karta – C”.

Instytucją, która najczęściej uruchamiała procedurę „Niebieskie Karty” była Policja, na drugim miejscu pod względem liczby uruchomionych procedur znaleźli się przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Do sporadycznych przypadków należało uruchomienie procedury przez pracowników ochrony zdrowia.

Liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta – A” przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę w latach 2015-2022:

Lata	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Jednostki organizacyjne pomocy społecznej	12 743	11 789	13 667	11 177	12 083	10 065	10 907	14 445
Policja	75 495	73 531	75 662	73 153	74 313	72 601	64 250	61 645
Oświata	6 166	5 547	4 184	4 431	4 849	5 307	3 231	2 838
Ochrona zdrowia	557	607	713	623	658	1 039	1 138	1 308

Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	4 788	5 736	4 081	3 927	2 813	2 369	2 566	2 918
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	-	-	-	-	-	-	-	42
Razem	99 749	97 210	98 307	93 311	94 716	91 381	82 092	83 196

W 2022 r. nastąpił spadek liczby wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A” zarówno w odniesieniu do 2021 r., jak i 2020 r.

W roku 2022 funkcjonariusze Policji wypełnili 61 645 formularzy „Niebieska Karta – A”, co w stosunku do 2021 roku stanowi spadek o 4,05% (ówcześnie wypełniono 64 250 formularzy) natomiast w stosunku do 2020 r. spadek ten wynosi 15,09% (wypełniono 72 601 formularzy).

W 2022 r. na terenie kraju odnotowano 52 569 wypełnionych przez Policję formularzy wszczynających procedurę „Niebieskie Karty”, co stanowi 85,28% ogólnej liczby wypełnionych przez Policję w tym czasie formularzy „Niebieska Karta – A”. W 2021 r. formularzy wszczynających procedurę było 53 985, zaś w 2020 r. – 59 701.

Natomiast w 2022 r. liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury wyniosła 9 076. W odniesieniu do 2021 r. dało to spadek o 1 189 formularzy, zaś w odniesieniu do 2020 r. o 3 824 formularze.

W tabelach nr 1 i 2 przedstawiono liczbę wypełnionych przez Policję formularzy Niebieska Karta – A w 2022 r., w tym w poszczególnych garnizonach Policji.

Liczba wypełnionych przez Policję formularzy Niebieska Karta – A w 2022 r.

Liczba wypełnionych formularzy Niebieska Karta - A		
1.	Ogół	61 645
2.	Wszczynających procedurę	52 569
3.	dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury	9 076

Liczba wypełnionych przez Policję formularzy Niebieska Karta – A w 2022 r.

KWP/KSP	Ogół	Wszczęcie	kolejny przypadek przemocy w rodzinie, w trakcie trwającej procedury
KWP Bydgoszcz	3 157	2 726	431
KWP Białystok	3 196	2 664	532
KWP Gdańsk	3 064	2 732	332
KWP Gorzów Wlkp.	1 742	1 527	215
KWP Katowice	5 883	5 161	722
KWP Kielce	3 519	2 924	595
KWP Kraków	3 391	2 993	398

KWP Łódź	3 307	2 928	379
KWP Lublin	3 449	2 911	538
KWP Olsztyn	2 573	2 106	467
KWP Opole	1 183	919	264
KWP Poznań	5 924	4 926	998
KWP Rzeszów	3 283	2 716	567
KWP Szczecin	3 485	3 159	326
KSP	3 417	3 114	303
KWP Radom	4 880	4 124	756
KWP Wrocław	6 192	4 939	1 253

Ze zgromadzonych przez Policję danych statystycznych wynika, że w 2022 r. nastąpił spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie. Odnotowano bowiem 131 813 sytuacji, dotyczących poszczególnych rodzajów przemocy, co w odniesieniu do 2021 r., dało spadek o 9 596 przypadków (dynamika wyniosła 93,21%), natomiast w stosunku do 2020 r., spadek o 32 252 sytuacje (dynamika – 80,34%).

W 2022 r. odnotowano 47 405 przypadków przemocy fizycznej, 64 624 psychicznej, 1 758 seksualnej, 1 630 ekonomicznej oraz 16 396 przypadków innego rodzaju przemocy. Przy czym wzrost odnotowano w zakresie przemocy seksualnej (o 710 przypadków) oraz ekonomicznej (o 82 przypadki). W pozostałych przypadkach odnotowano spadek.

Podobnie jak w latach ubiegłych analiza danych statystycznych wskazuje, że najczęstszym rodzajem stosowanej przemocy w rodzinie jest przemoc psychiczna, która stanowi 49,03% ogólnej liczby przypadków przemocy w rodzinie, zaś na drugim miejscu pozostaje przemoc fizyczna (35,96%).

Odnosząc się do przemocy fizycznej wskazać należy, że w 2022 r. odnotowano jej 47 405 przypadków, co w odniesieniu do 2021 r., stanowi spadek o 2 597 (dynamika wyniosła 94,81%, a do 2020 r. (odnotowano 57 760 przypadków) spadek o 10 355 przypadków (dynamika – 82,07%).

W 2022 r. odnotowano 64 624 przypadki przemocy psychicznej, co dało spadek do 2021 r. o 5 987 przypadków (dynamika 91,52%, zaś do 2020 r. o 16 720 przypadków (dynamika – 79,45%).

W 2022 r. w przypadku przemocy seksualnej oraz przemocy ekonomicznej odnotowano wzrost w tym zakresie, w stosunku do 2021 r. W 2022 r. odnotowano 1 630 przypadków przemocy ekonomicznej (wzrost w stosunku do 2021 r. o 82 przypadki – 105,30%) i 1 758 przypadków przemocy seksualnej (wzrost w stosunku do 2021 r. o 710 przypadków – 167,75%).

W 2022 r. liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie wyniosła 71 631 osób, co w stosunku do roku 2021 i 2020 stanowi spadek, odpowiednio o 5,45% i 16,29%.

Analiza danych statystycznych wykazuje, że w 2022 r., podobnie jak w latach ubiegłych, największą grupę osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie stanowiły kobiety (51 935 osób), co stanowiło 72,50% ogółu osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

W dalszej kolejności pozostają osoby małoletnie – 10 982 osoby (15,33% ogółu) oraz mężczyźni – 8 714 osób (12,17% ogółu). Spadek w odniesieniu do 2021 r. odnotowano we wszystkich kategoriach osób (kobiety spadek o 3 177 osób, dynamika wyniosła 94,24%, małoletni spadek o 147 osób, dynamika 98,68%, mężczyźni spadek o 806 osób, dynamika 91,53%).

Wśród kobiet, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie, podobnie, jak w 2021 r., zdecydowaną większość stanowią osoby w wieku do 65 roku życia (46 058 kobiet, wobec 5 877 kobiet powyżej 66 roku życia). Kobiety w wieku do 65 roku życia stanowią 88,68% ogólnej liczby kobiet dotkniętych przemocą w rodzinie.

W 2022 r. odnotowano 8 714 mężczyzn, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięci przemocą w rodzinie. 82,24% tej grupy (7 166 osób) stanowią mężczyźni w wieku do 65 roku życia, zaś 17,76% (1 548 osób) powyżej lat 66.

Ogólna liczba osób małoletnich, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie w 2022 r. wyniosła 10 982, z czego 5 411 to dziewczęta, a 5 571 to chłopcy.

Liczbę osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie w 2022 r. przedstawiono w tabeli .

Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie w 2022 r.

Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie	
	71 631
Kobiety	51 935
do 65 r.ż.	46 058
od 66 r.ż.	5 877
Mężczyźni	8 714
do 65 r.	7 166
od 65 r.ż.	1 548
Małoletni	10 982
Dziewczęta	5 411
Chłopcy	5 571

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2022r . w szkolnictwie artystycznym wdrożono 42 procedury „Niebieskie Karty” w 28 szkołach artystycznych.

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez jednostki oświaty nadzorowane przez MKiDN
Stosowanie procedury "Niebieskiej Karty" przez uprawnione podmioty	Liczba sporządzonych formularzy "Niebieskich Kart-A" przez pracowników oświaty wszczynających procedurę	region: I zachodniopomorski	4
		region: IV kujawsko-pomorski	3
		region: V wielkopolski	2
		region: VI lubuski	1
		region: VII dolnośląski	5
		region: VIII i IX opolski i śląski	10
		region: X małopolski, świętokrzyski	9
		region: XI podkarpacki	4
		region: lubelski	1

		region: łódzki	1
		region: XIV i XV warmińsko-mazurski i podlaski	1
		region: mazowiecki	1
		Ogółem:	42

2.3.2 Realizowanie przez instytucje publiczne, zajmujące się pomocą osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, pomocy w formie poradnictwa: medycznego, psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego, terapii indywidualnej lub grupowej, pomocy w formie wsparcia lub innych grup samopomocowych

W 2022r. liczba osób objętych pomocą w różnorodnych formach wsparcia wyniosła 166 184 osób (w tym 95 519 kobiet, 28 904 mężczyzn oraz 41 761 dzieci). Pomocą w formie poradnictwa objęto ogółem 168 515 osoby, poradnictwem psychologicznym objęto 61 901 osób, pedagogicznym objęto 23 934 osób, prawnym objęto 26 889 osób, medycznym objęto 3 208 osób, socjalnym objęto 77 441 osób, a z poradnictwa zawodowego i rodzinnego skorzystało ogółem 24 664 osób.

2.3.3 Realizacja programów terapeutycznych i pomocy: psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej, rodzinnej dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w tym na rzecz reintegracji rodzin.

Osoby doznające różnych form krzywdzenia zazwyczaj zwracają się o pomoc w stanie ostrego kryzysu, wtedy gdy przemoc ta zagraża ich zdrowiu i życiu. Osoby, które są krzywdzone, odczuwają silny lęk przed sprawcą. Obawiają się, że szukając pomocy, mogą pogorszyć jedynie sytuację, w której się znalazły. Szczególnie ważną rolę w procesie pomocy odgrywa wsparcie, którego osoby doznające przemocy w rodzinie potrzebują. Jego uzyskaniu służą programy terapeutyczne i grupy wsparcia. Nawet niewielka, ale adekwatna pomoc udzielona w odpowiednim momencie może być bardziej pomocna, niż wszechstronna pomoc dostarczona w późniejszym czasie. W całym kraju opracowano i realizowano 255 programów terapeutycznych dla osób doznających przemocy w rodzinie. Z tej formy skorzystało 4 967 osób. Spośród osób uczestniczących w programach terapeutycznych 2 783 ukończyło programy terapeutyczne. W całym kraju funkcjonowało 141 grup terapeutycznych i 369 grup wsparcia.

2.3.4 Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy przez punkty konsultacyjne

W całej Polsce działa 505 punktów konsultacyjnych. Z punktów konsultacyjnych skorzystało 21 380 w tym kobiet 15 083, mężczyzn 4 092, dzieci 2 205. Punkty konsultacyjne aktywnie realizują zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej świadcząc różnego rodzaju pomoc i wsparcie doraźnie w formie np. poradnictwa prawnego, rodzinnego, socjalnego, zawodowego

2.3.5 Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy w ośrodkach wsparcia oraz w ośrodkach interwencji kryzysowej (art. 6 ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 i 4 ustawy)

W całej Polsce w ramach instytucji pomagających osobom doznającym przemocy domowej funkcjonowało w 2022 r. 827 jednostek. Wśród instytucji zdecydowaną większość stanowią punkty konsultacyjne – 505, a następnie ośrodki interwencji kryzysowej – 162 w tym 82 punktów interwencji kryzysowej, specjalistyczne ośrodki wsparcia – 37, gminne i powiatowe ośrodki wsparcia – 19, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – 26 oraz 78 innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Ośrodki wsparcia

W całej Polsce działało 19 ośrodków wsparcia w tym 13 gminnych ośrodków wsparcia i 6 powiatowych ośrodków wsparcia, z pomocy których skorzystało w 2022 r. łącznie 1 030 osób. Statystycznie z jednego ośrodka skorzystało średnio 54 osób. Spośród 19 ośrodków, 9 dysponowało 371 miejscami całodobowymi, z których skorzystało łącznie 106 osób.

Ośrodki interwencji kryzysowej

W 2022 r. w całej Polsce funkcjonowała 162 ośrodki interwencji kryzysowej z pomocy których skorzystało 15 421 osób. Statystycznie z jednego ośrodka skorzystały średnio 95 osoby.

Domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży

Z 24 domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży prowadzonych przez powiat, które dysponowały 523 miejscami, skorzystało 555 osób, co oznacza, że z każdego domu skorzystało średnio 23 osoby. W 2022 r. ogółem 531 osób skorzystało z miejsc całodobowych w domach dla matek z małoletnimi dziećmi (w tym: 202 kobiety, 1 mężczyzna oraz 328 dzieci).

2.3.6 Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie

Na terenie kraju w 2022 r. funkcjonowało 37 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Prowadzenie ośrodków jest zadaniem zleconym samorządom powiatowym, a środki finansowe na ich utrzymanie zapewnia budżet państwa.

W specjalistycznych ośrodkach wsparcia, obok zapewnienia podstawowych potrzeb, osoby doznające przemocy domowej, otrzymują profesjonalne wsparcie medyczne, socjalne, psychologiczne oraz prawne. Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie funkcjonują w oparciu o standardy zawarte w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. poz. 259). Priorytetowym zadaniem specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie jest zapewnienie bezpieczeństwa i udzielenie profesjonalnej pomocy i wsparcia.

W specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w 2022 r. udzielono różnorodnych form pomocy 5 047 osobom doznającym przemocy w rodzinie, w tym: 3 285 kobietom, 477 mężczyznom oraz 1 285 dzieciom. Ponadto udzielono pomocy 337 osobom starszym – ofiarom przemocy w rodzinie, w tym: 297 kobietom i 40 mężczyznom, a także 283 kobietom, 26 mężczyznom, 92 dzieciom niepełnosprawnym – ofiarom przemocy w rodzinie, Z pomocy całodobowej skorzystało 1 462 osób w tym: 633 kobiety (w tym 66 niepełnosprawnych i 35 starszych), 34 mężczyzn (w tym 11 niepełnosprawnych i 4 starszych) oraz 795 dzieci (w tym 50 niepełnosprawnych).

Liczba osób korzystających z pomocy w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w latach 2015-2020.

Liczba osób korzystających z pomocy w SOW	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	7 454	7 004	8 558	6 792	6 139	4 611	4 762	5 047

Wszystkie specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie nawiązały współpracę z instytucjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Specjalistyczne ośrodki współpracują głównie z ośrodkami pomocy społecznej, powiatowymi centrami pomocy rodzinie, Policją, sądami, prokuraturą, strażą miejską, zakładami opieki zdrowotnej, poradniami psychologiczno-

pedagogicznymi, szkołami, przedszkolami, kościołem, organizacjami pozarządowymi, gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych, wydziałami do spraw mieszkalnictwa, rodzinnymi ośrodkami diagnostyczno-konsultacyjnymi, powiatowymi urzędami pracy, mediami lokalnymi itp.

W celu dostosowania zakresu pomocy do sytuacji oraz potrzeb osób doznających przemocy domowej specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie monitoruje sytuację osób przebywających w ośrodkach przez pół roku po jego opuszczeniu, poprzez utrzymywanie kontaktu telefonicznego, korespondencję lub nawiązanie współpracy z instytucjami zajmującymi się pomocą ofiarom przemocy.

Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia spełniają bardzo ważną funkcję w udzielaniu kompleksowej pomocy. Są to placówki, w których zatrudniona jest wyspecjalizowana kadra pracownicza mająca duże doświadczenie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wdrażania nowatorskich rozwiązań w zakresie pracy z ofiarami przemocy, ale również z osobami będącymi sprawcami. Działalność ośrodków jest wielowymiarowa i nastawiona na udzielanie profesjonalnej pomocy

2.3.7. Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do ogólnopolskich całodobowych telefonów zaufania, interwencyjnych (dotyczących zgłoszeń alarmowych o wystąpieniu lub podejrzeniu wystąpienia nagłego zagrożenia życia, zdrowia, środowiska, mienia oraz zagrożeń bezpieczeństwa i porządku publicznego, przekazanych na numery alarmowe obsługiwane w centrum powiadamiania ratunkowego, z zewnętrznych systemów monitoringu albo przy wykorzystaniu innych środków komunikacji, które umożliwiają niezwłoczne przekazanie tej informacji do centrum powiadomienia ratunkowego) lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz kontynuowanie działalności całodobowej, bezpłatnej ogólnopolskiej linii telefonicznej dla ofiar przemocy w rodzinie.

W Wydziale Prewencji Biura Prewencji KGP obsługiwany jest Policyjny Telefon Zaufania (nr 800 120 226). Numer telefonu wymieniony jest w formularzu „*Niebieska Karta - B*”, jako jeden z dwóch numerów telefonów, pod którymi można uzyskać pomoc. Jest to telefon bezpłatny, obsługiwany przez oficerów Policji, pełniących służbę w KGP w godzinach 09:30 – 15:30. W 2022 roku, za pośrednictwem wskazanego numeru telefonu przeprowadzono 687 rozmów.

Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do ogólnopolskich całodobowych telefonów zaufania, interwencyjnych (dotyczących zgłoszeń alarmowych o wystąpieniu lub podejrzeniu wystąpienia nagłego zagrożenia życia, zdrowia, środowiska, mienia oraz zagrożeń bezpieczeństwa i porządku publicznego, przekazanych na numery alarmowe obsługiwane w centrum powiadamiania ratunkowego, z zewnętrznych systemów monitoringu albo przy wykorzystaniu innych środków telefon: +48 22 250 01 46 ul. Miodowa 15 adres email: kancelaria@mz.gov.pl 00-952 Warszawa www.gov.pl/zdrowie 3 komunikacji, które umożliwiają niezwłoczne przekazanie tej informacji do centrum powiadamiania ratunkowego) lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz kontynuowanie działalności całodobowej, bezpłatnej ogólnopolskiej linii telefonicznej dla ofiar przemocy w rodzinie

Na zlecenie Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, zwanego dalej „Centrum”, w ramach Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” działa Telefon dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” 800 12 00 02 - całodobowy i bezpłatny dla dzwoniących klientów. Pod numerem 800 12 00 02 w poniedziałki w godz. 18.00-22.00 można rozmawiać z konsultantem

w języku angielskim, a we wtorki w godz. 18.00-22.00 – w języku rosyjskim. Dodatkowo w poniedziałki i wtorki w godz. 17.00-21.00 (pod numerem telefonu 22 666 28 50), a w środy w godz. 18.00-22.00 (800 12 00 02) działa telefoniczna poradnia prawna. Ponadto, w środy w godz. 10.00-13.00 (pod numerem telefonu 22 250 63 12) prowadzone są telefoniczne konsultacje dla przedstawicieli służb, które w środowiskach lokalnych napotykać trudności związane z ochroną rodzin przed przemocą. W Pogotowiu „Niebieska Linia” funkcjonuje także poradnia e-mailowa (niebieskalinia@niebieskalinia.info), strona internetowa (www.niebieskalinia.info) oraz baza danych placówek udzielających pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. W ofercie Pogotowia „Niebieska Linia” są także konsultacje z wykorzystaniem komunikatora Skype (pogotowie. niebieska. linia). Pomoc przez Skype’ a jest także dostępna dla osób głuchych i niedosłyszących- konsultant posługuje się językiem migowym. W 2022 r. w Telefonie „Niebieska Linia” (800 12 00 02) przeprowadzono 18.634 rozmowy,

które dotyczyły problemów rodzinnych, głównie przemocą domową, a także nadużywaniem alkoholu i innych środków psychoaktywnych oraz uzależnień. Udzielono 942 telefoniczne konsultacje w poradni prawnej, 94 telefoniczne porady dla przedstawicieli służb oraz przeprowadzono 9 rozmów przez Skype'a. Pracownicy Pogotowia „Niebieska Linia” podjęli 663 interwencje w sprawach przemocy w rodzinie oraz odpowiedzieli na 3 107 listów i e-maili. Na stronie internetowej www.niebieskalinia.info zamieszczono 124 informacje. Realizowano również program stażowy dla studentów wyższych uczelni, do którego przyjęto 22 osoby.

Ministerstwo Sprawiedliwości, choć nie jest wskazane w Krajowym Programie jako realizator niniejszego działania podobnie jak w latach ubiegłych również w 2022 roku zapewniał osobom pokrzywdzonym przestępstwem dostęp do telefonicznej pomocy w tym uzyskanie przez te osoby telefonicznej informacji oraz porady. Zgodnie z ogłoszeniem w sprawie konkursu ofert w sprawie przeprowadzenia CXXXII otwartego konkursu ofert na powierzenie realizacji zadań ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości, podmiot zapewnia wdrożenie i utrzymanie Linii Pomocy Pokrzywdzonym jako części Systemu pomocy ofiarom przestępstw, zintegrowanej

z pozostałymi elementami Systemu. Powyższe działanie realizuje tym samym zadania wskazane w Programie Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem na lata 2019- 2025.

Możemy do nich zaliczyć:

- a) zapewnienie osobom pokrzywdzonym przestępstwem dostępu do pomocy psychologicznej i prawnej świadczonej przez telefon i drogą elektroniczną za pośrednictwem skrzynki e-mail;
- b) zapewnienie osobom pokrzywdzonym przestępstwem i świadkom możliwości umówienia się na spotkanie z osobą pierwszego kontaktu drogą telefoniczną;
- c) upowszechnianie wiedzy na temat praw osób pokrzywdzonych przestępstwem;
- d) promowanie systemu pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem i świadkom.

W wyniku rozstrzygnięcia wyżej wymienionego konkursu oraz realizacji postanowień programowych, powstał Numer SOS Linia Pomocy Pokrzywdzonym, który nieprzerwanie świadczy pomoc od 2019 roku. Informacja o możliwych formach wsparcia dostępna jest pod adresem www.numersos.pl. Ponadto swoją sprawę można zgłosić na adres info@numersos.pl, jak również uzyskać pomoc psychologiczną lub prawną pod numerem +48 222 309 900. Infolinia funkcjonuje 24 godziny na dobę 7 dni w tygodniu. Infolinia pozostaje w stałym kontakcie z Ośrodkami i Punktami Pomocy Pokrzywdzonym. Dzięki takiemu rozwiązaniu osoby potrzebujące pomocy mogą skorzystać z pomocy z dowolnego miejsca i w dowolnym czasie, a w razie konieczności osobistego spotkania zostaną pokierowane do dogodnego punktu pomocy zlokalizowanego na terytorium całego kraju. W 2022 roku Wykonawca obsługujący ogólnokrajową infolinię „Linia Pomocy Pokrzywdzonym” udzielił pomocy 38 692 osobom (2021 r. – 15 005, 2020 - 14 190), w tym:

- 34 902 przychodzących połączeń telefonicznych (2021 -10 923, 2020 - 11 193),
- 3 351 wiadomości mailowych (2021- 3 317, 2020 -2 281),
- 71 kontaktu poprzez stronę www(2021 – 159, 2020 - 158),
- 368 rozmów chat (2021 – 606, 2020 - 553).

2.3.8. Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do lokalnych i regionalnych telefonów zaufania, informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie

W całym kraju liczba lokalnych telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych wyniosła 612, z czego aż 126 było całodobowych, a 502 było dostępnych w określonych godzinach funkcjonowania. W 2022 r. przeprowadzono 84 041 rozmów i interwencji na szczeblu lokalnym. Baza telefonów dla osób doświadczających przemocy w rodzinie funkcjonujących na terenie kraju została zamieszczona między innymi na stronie internetowej MRiPS w zakładce: *przeciwdziałanie przemocy w rodzinie/ Osoby dotknięte przemocą w rodzinie/ Telefony alarmowe (interwencyjne)*.

2.3.9. Wzmacnianie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego przez przesłuchiwanie dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań.

Zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania karnego³⁰, przesłuchania małoletnich pokrzywdzonych lub małoletnich świadków przestępstw w określonych rodzajach spraw odbywają się w specjalnym trybie określonym przepisami art. 185a kpk (pokrzywdzony) i 185b kpk³¹ (świadek).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2020 r. w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1691) reguluje sposób przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie

³⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku *Kodeks postępowania karnego* (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 534), zwana dalej „kpk”.

³¹ Art. 185a [Przesłuchanie pokrzywdzonego w charakterze świadka]

§ 1. W sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziałach XXIII, XXV i XXVI Kodeksu karnego pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, przesłuchuje się w charakterze świadka tylko wówczas, gdy jego zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, i tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania, lub żąda tego oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego.

§ 2. Przesłuchanie przeprowadza sąd na posiedzeniu z udziałem biegłego psychologa niezwłocznie, nie później niż w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku. Prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego mają prawo wziąć udział w przesłuchaniu. Osoba wymieniona w art. 51 § 2 lub osoba pełnoletnia wskazana przez pokrzywdzonego, o którym mowa w § 1, ma prawo również być obecna przy przesłuchaniu, jeżeli nie ogranicza to swobody wypowiedzi przesłuchiwanego. Jeżeli oskarżony zawiadomiony o tej czynności nie posiada obrońcy z wyboru, sąd wyznacza mu obrońcę z urzędu.

§ 3. Na rozprawie głównej odtwarza się sporządzony zapis obrazu i dźwięku przesłuchania oraz odczytuje się protokół przesłuchania.

§ 4. W sprawach o przestępstwa wymienione w § 1 małoletniego pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat, przesłuchuje się w warunkach określonych w § 1-3, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że przesłuchanie w innych warunkach mogłoby wywrzeć negatywny wpływ na jego stan psychiczny. W takim wypadku przepisu art. 185c nie stosuje się.

Art. 185b. § 1. W sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziałach XXV i XXVI Kodeksu karnego świadka, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, przesłuchuje się w warunkach określonych w art. 185a § 1-3, jeżeli zeznania tego świadka mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

§ 2. W sprawach o przestępstwa wymienione w § 1 małoletniego świadka, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat, przesłuchuje się w trybie określonym w art. 177 § 1a, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że bezpośrednia obecność oskarżonego przy przesłuchaniu mogłaby oddziaływać krępująco na zeznania świadka lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny.

§ 3. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się do świadka współdziałającego w popełnieniu czynu zabronionego, o który toczy się postępowanie karne, lub świadka, którego czyn pozostaje w związku z czynem, o który toczy się postępowanie karne.

Art. 185c. § 1. W sprawach o przestępstwa określone w art. 197-199 Kodeksu karnego zawiadomienie o przestępstwie, jeżeli składa je pokrzywdzony, powinno ograniczyć się do wskazania najważniejszych faktów i dowodów.

§ 1a. W sprawach o przestępstwa określone w § 1 pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat, przesłuchuje się w charakterze świadka tylko wówczas, gdy jego zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, i tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania.

§ 2. Przesłuchanie pokrzywdzonego, o którym mowa w § 1a, w charakterze świadka przeprowadza sąd na posiedzeniu z udziałem biegłego psychologa niezwłocznie, nie później niż w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku. Prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego mają prawo wziąć udział w przesłuchaniu. Osoba wymieniona w art. 51 § 2 lub osoba pełnoletnia wskazana przez pokrzywdzonego ma prawo również być obecna przy przesłuchaniu, jeżeli nie ogranicza to swobody wypowiedzi przesłuchiwanego. Na rozprawie głównej odtwarza się sporządzony zapis obrazu i dźwięku przesłuchania oraz odczytuje się protokół przesłuchania.

§ 3. Jeżeli zajdzie konieczność ponownego przesłuchania pokrzywdzonego w charakterze świadka w związku z wyjściem na jaw okoliczności, o których mowa w § 1a, na jego wniosek przesłuchanie przeprowadza się w sposób wskazany w art. 177 § 1a, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że bezpośrednia obecność oskarżonego przy przesłuchaniu mogłaby oddziaływać krępująco na zeznania pokrzywdzonego lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny.

§ 4. Na wniosek pokrzywdzonego należy zapewnić, aby biegły psycholog biorący udział w przesłuchaniu był osobą tej samej płci co pokrzywdzony, chyba że będzie to utrudniać postępowanie.

Art. 185d. § 1. Przesłuchania w trybie określonym w art. 185a-185c przeprowadza się w odpowiednio przystosowanych pomieszczeniach w siedzibie sądu lub poza jego siedzibą.

§ 2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób przygotowania przesłuchania w trybie, o którym mowa w § 1, oraz warunki, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia przeznaczone do przeprowadzania takich przesłuchań, w tym ich wyposażenie techniczne, mając na względzie konieczność zapewnienia swobody wypowiedzi i poczucia bezpieczeństwa osób przesłuchiowanych.

określonym w art. 185a-185c ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego, oraz warunki, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia przeznaczone do przeprowadzania przesłuchania.³²

³² Na podstawie art. 185d § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 30, 413, 568, 1086 i 1458) zarządza się, co następuje:

§ 1

1. Rozporządzenie określa:

1) sposób przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego, zwanego dalej „przesłuchaniem”;

2) warunki, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia przeznaczone do przeprowadzania przesłuchania.

2. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o:

1) ustawie - rozumie się przez to ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego;

2) świadku - rozumie się przez to również pokrzywdzonego przesłuchiwanego w charakterze świadka.

§ 2 Jeżeli świadek jest małoletnim, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, planowane pora i czas przesłuchania uwzględniają potrzeby wynikające z jego wieku, potrzebę nawiązania z nim kontaktu przez biegłego psychologa przed przystąpieniem do przesłuchania oraz potrzebę ewentualnych przerw w prowadzonej czynności.

§ 3

1. Przed rozpoczęciem przesłuchania biegły psycholog przeprowadza ze świadkiem wstępną rozmowę w pokoju przesłuchań w celu

nawiązania z nim kontaktu, ustalenia indywidualnych potrzeb świadka oraz w razie potrzeby obniżenia poziomu lęku i niepokoju świadka.

2. Przed rozpoczęciem przesłuchania sędzia, w miarę potrzeby w uzgodnieniu z biegłym psychologiem ustala, czy obecność osoby, o której mowa w art. 51 § 2 ustawy, albo osoby pełnoletniej wskazanej przez pokrzywdzonego, o której mowa w art. 185a § 2 i art. 185c § 2 ustawy w pokoju przesłuchań podczas przesłuchania może ograniczać swobodę wypowiedzi świadka.

§ 4

1. Przed rozpoczęciem przesłuchania małoletniego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, lub osoby cierpiącej na upośledzenie umysłowe, a także w innych przypadkach uzasadnionych stanem emocjonalnym lub właściwościami osobistymi świadka, sędzia, prokurator, obrońca i pełnomocnik pokrzywdzonego mogą uzgodnić z biegłym psychologiem sposób formułowania zadawanych świadkowi pytań, w szczególności dotyczących sfery intymnej.

2. Przed rozpoczęciem przesłuchania, sędzia informuje o sposobie prowadzenia przesłuchania, określonym w niniejszym rozporządzeniu osoby, o których mowa w § 3 ust. 2.

3. Jeżeli świadek jest małoletnim, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, lub osobą cierpiącą na upośledzenie umysłowe, a także w innych przypadkach uzasadnionych stanem emocjonalnym lub właściwościami osobistymi, biegły psycholog w miarę potrzeby udziela sędziemu pomocy w wyjaśnieniu w sposób zrozumiały dla świadka zasad przesłuchania, w tym prawa odmowy składania zeznań, o ile prawo to świadkowi przysługuje, obowiązku mówienia prawdy oraz faktu utrwalania czynności w formie zapisu na nośnikach.

§ 5

1. Na potrzeby prowadzenia przesłuchania wyodrębnia się pokój przesłuchań i pokój techniczny.

2. Wielkość pokoju przesłuchań powinna umożliwiać swobodne przeprowadzenie przesłuchania świadka przez sędziego z udziałem biegłego psychologa, tłumacza, jeżeli został powołany oraz w obecności osób, o których mowa w § 3 ust. 2.

3. Pokój techniczny może być:

1) pomieszczeniem przylegającym do pokoju przesłuchań i oddzielonym od niego lustrem obserwacyjnym albo

2) pomieszczeniem połączonym z pokojem przesłuchań za pomocą środków technicznych umożliwiających przeprowadzenie przesłuchania na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku - w takim przypadku pokój techniczny może znajdować się w innym budynku niż pokój przesłuchań.

4. Wielkość pokoju technicznego powinna umożliwiać swobodny udział w przesłuchaniu prokuratorowi, obrońcy, pełnomocnikowi pokrzywdzonego oraz swobodną obecność osobom, o których mowa w § 3 ust. 2, jeżeli ich obecność w pokoju przesłuchań mogłaby ograniczać swobodę wypowiedzi świadka. W pokoju technicznym przebywa również protokolant.

§ 6 Pokój przesłuchań może znajdować się w siedzibie sądu albo poza jego siedzibą, w szczególności w siedzibie prokuratury, Policji, instytucji państwowej lub samorządowej lub podmiotu, do którego zadań należy pomoc małoletnim lub ofiarom przestępstwa zgwałcenia, albo w siedzibie innego podmiotu, o ile posiada on pokój przesłuchań spełniający warunki określone w niniejszym rozporządzeniu.

§ 7

1. Jeżeli warunki lokalowe to umożliwiają:

1) pokój przesłuchań znajdujący się w budynku sądu, prokuratury lub Policji posiada odrębne wejście lub zlokalizowany jest w taki sposób, aby dojście do niego nie prowadziło przez części budynku, gdzie przebywają oskarżeni, zatrzymani lub pokrzywdzeni innymi czynami;

2) w bezpośrednim sąsiedztwie pokoju przesłuchań powinna znajdować się toaleta;

3) możliwie najbliżej pokoju przesłuchań należy wyodrębnić poczekalnię.

2. Poczekalnia zapewnia możliwość oczekiwania świadka na przesłuchanie w miejscu, do którego nie mają wstępu osoby nieuprawnione do udziału w przesłuchaniu.

3. Poczekalnia wyposażona jest w książki, czasopisma, kredki, papier i inne przedmioty zapewniające świadkowi, w tym również będącemu małoletnim poniżej lat 15, możliwość aktywnego spędzenia czasu oczekiwania. W poczekalni nie umieszcza się materiałów edukacyjnych i informacyjnych na temat przemocy i wykorzystywania seksualnego.

§ 8

1. Pokój przesłuchań jest izolowany od odgłosów dobiegających z zewnątrz w stopniu wystarczającym, by zapewnić należytą jakość zapisu dźwięku.

2. Kolorystyka pokoju przesłuchań utrzymana jest w barwach jasnych i stonowanych.

3. Pokój przesłuchań wyposaża się w meble dostosowane dla osób dorosłych oraz meble dostosowane dla dzieci, a podłogę wykłada się miękką wykładziną.

4. W pokoju przesłuchań znajdują się materiały umożliwiające uzyskiwanie zeznań od świadka, w szczególności kredki, papier, a także materiały umożliwiające obniżenie poczucia lęku i napięcia u świadka, w szczególności poduszki, maskotki do przytulania.

§ 9

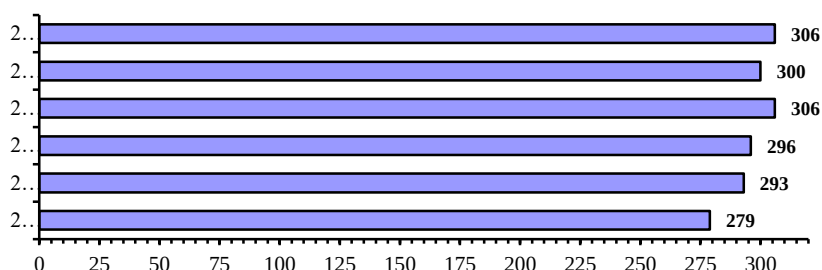
1. Pokój przesłuchań wyposaża się w środki techniczne umożliwiające:

1) utrwalanie obrazu i dźwięku z przebiegu przesłuchania;

2) obserwowanie i słuchanie przebiegu przesłuchania przez uczestników czynności przebywających w pokoju technicznym;

Przesłuchania w toku postępowania przygotowawczego dokonuje sędzia z udziałem psychologa w warunkach, umożliwiających małoletniemu komfort rozmowy. Przesłuchanie jest co do zasady jednorazowe choć ustawa dopuszcza w tym zakresie wyjątki. Nagranie z przesłuchania, o ile zajdzie taka konieczność procesowa, jest odtwarzane na rozprawie.

Liczba przyjaznych pokoi przesłuchań w latach 2017-2022 na terenie sądów rejonowych i okręgowych

W 2022 roku w sądach powszechnych wzrosła liczba utworzonych przyjaznych pokoi przesłuchań, których było 306 (2021 – 300, 2020 -306, 2019-296, 2018 – 293, 2017 – 279, 2016 - 258, 2015 - 245, 2014 - 192, 2013 - 170), w tym 270 pokoi w sądach rejonowych i 36 w sądach okręgowych.

Uregulowania Kodeksu postępowania karnego i wydane na jego podstawie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości *w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego*³³, przewiduje, iż przesłuchanie w przyjaznych pokojach ma zastosowanie wobec konieczności przesłuchania dzieci do 15 roku życia oraz małoletnich pokrzywdzonych do 18 roku życia, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że przesłuchanie w innych warunkach mogłoby wywrzeć negatywny wpływ na ich stan psychiczny.

Zasadą jest, iż pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, przesłuchuje się w charakterze świadka tylko wówczas, gdy jego zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, i tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania, lub żąda tego oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego.

Przesłuchanie przeprowadza sąd na posiedzeniu z udziałem biegłego psychologa. Prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego mają prawo wziąć udział w przesłuchaniu. Jeżeli oskarżony zawiadomiony o tej czynności nie posiada obrońcy z wyboru, sąd wyznacza mu obrońcę z urzędu. Na rozprawie głównej odtwarza się sporządzony zapis obrazu i dźwięku przesłuchania oraz odczytuje się protokół przesłuchania.

Przepisy Kodeksu postępowania karnego i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości są wypełnieniem wspomnianej już uprzednio Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej *ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady z 2001/220/WSiSW*, a w szczególności przepisów art. 23 (prawo do ochrony ofiar

3) przekazywanie sędziemu prowadzącemu przesłuchanie oraz biegłemu psychologowi pytań do świadka oraz wypowiedzi kierowanych przez uczestników czynności przebywających w pokoju technicznym;

4) utrwalanie pytań i wypowiedzi, o których mowa w pkt 3, w formie zapisu dźwięku;

5) zabezpieczenie utrwalonego obrazu i utrwalonego dźwięku, o których mowa w pkt 1 i 4, w taki sposób by dostęp do nich miały wyłącznie osoby upoważnione.

2. W miarę potrzeby pokój techniczny lub pokój przesłuchań mogą być wyposażone w urządzenia umożliwiające utrwalanie dźwięku z przebiegu przesłuchania na dodatkowym nośniku.

§ 10

1. Środki techniczne instaluje się w pokoju przesłuchań w sposób umożliwiający uczestnikom znajdującym się w pokoju technicznym obserwację pokoju przesłuchań oraz osoby świadka ze szczególnym uwzględnieniem mimiki twarzy świadka.

2. Urządzenia służące do utrwalania obrazu i dźwięku z przebiegu przesłuchania umieszcza się w pokoju przesłuchań, jeżeli ich rozmiary i sposób pracy umożliwiają nagrywanie w sposób, który nie będzie rozpraszał uwagi świadka; w innym przypadku umieszcza się je w pokoju technicznym.

3. Urządzenia służące do utrwalania obrazu i dźwięku, o których mowa w ust. 2, zabezpiecza się w taki sposób by dostęp do nich miały wyłącznie osoby upoważnione.

§ 11 Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 5 października 2020 r.

³³Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c kodeksu postępowania karnego z dnia 28 września 2020 r. (Dz. U. z 2020 r. Poz. 1691)

o szczególnych potrzebach w zakresie ochrony podczas postępowania karnego) i 24 (prawo do ochrony dzieci będących ofiarami podczas postępowania karnego).

Na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1694), która weszła w życie w dniu 5 października 2019 r.,³⁴ wprowadzono instrukcyjny termin na przesłuchanie małoletniego pokrzywdzonego, o którym mowa w art. 185a k.p.k., które powinno nastąpić niezwłocznie, nie później niż w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku o przesłuchanie przez sąd. Celem tej propozycji jest maksymalne zredukowanie traumatycznych przeżyć i dyskomfortu psychicznego małoletnich pokrzywdzonych.

Dane gromadzone przez Ministerstwo Sprawiedliwości od 2011 roku umożliwiają badanie rzeczywistej liczby przesłuchanych dzieci, zarówno w charakterze pokrzywdzonych (art. 185a kpk), jak i w charakterze świadka (art. 185b kpk).

Poniższa tabela przedstawia liczbę przesłuchanych dzieci w charakterze pokrzywdzonego, na przestrzeni lat 2017-2022 w trybie art. 185a kpk.

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185a kpk																	
	w sądach rejonowych						w sądach okręgowych						Razem					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2017	2018	2019	2020	2021	2022
jeden raz	8569	8560	9635	8321	9325	10251	154	152	145	125	164	182	8813	8712	9780	8446	9489	10433
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania	72	60	42	38	66	28	5	6	4	10	11	7	77	66	46	48	77	35
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania	71	67	68	95	99	98	11	10	7	12	6	8	82	77	75	107	105	106
RAZEM	8802	8687	9745	8454	9 490	10377	170	168	156	147	181	197	8972	8855	9901	9601	9671	10574

Powyższe dane wskazują na wzrost liczby przesłuchiwanego dzieci w charakterze pokrzywdzonych. W blisko 98,66 % przypadków dzieci słuchane były tylko jeden raz, zaś sporadycznie więcej razy (1,34%). Analiza powyższych danych jednoznacznie wskazuje, iż praktyką jest stosowanie jednorazowego przesłuchania małoletniego w toku prowadzonych postępowań.

³⁴ Ustawa z dnia 19 lipca 2019 roku o zmianie ustawy -Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz.1694).

Nadto w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziałach XXIII (przestępstwa przeciwko wolności), XXV (przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności) i XXVI (przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece) Kodeksu karnego³⁵ małoletniego świadka, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat, przesłuchuje się w trybie określonym w art. 177 § 1a kpk (w trybie wideokonferencji), gdy zachodzi uzasadniona obawa, że bezpośrednia obecność oskarżonego przy przesłuchaniu mogłaby oddziaływać krępująco na zeznania świadka lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny.

Poniższa zaś tabela przedstawia liczbę przesłuchanych dzieci w charakterze świadków, także na przestrzeni lat 2017-2022.

Przesłuchan o dzieci	w trybie art. 185 b k.p.k.																	
	w sądach rejonowych						w sądach okręgowych						Razem					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2017	2018	2019	2020	2021	2022
jeden raz	1915	2094	2406	1897	2070	2177	60	81	118	57	69	93	1975	2175	2524	1954	2139	2270
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania	7	4	8	4	15	3	0	2	2	2	2	0	7	6	10	6	17	3
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania	36	24	22	32	53	47	3	6	16	9	4	5	38	30	38	41	57	52
RAZEM	1958	2122	2436	1933	2138	2227	63	89	136	68	75	98	2020	2211	2572	2001	2213	2325

Dane dotyczące przesłuchań w trybie art. 185 b k.p.k. są podobnie jak w przypadku poprzedniej tabeli, wzrostowe w zakresie liczby przesłuchań dzieci słuchanych w charakterze świadków przeprowadzanych zarówno przez sądy rejonowe jak i okręgowe. Tu także dzieci słuchane są tylko raz w blisko 97,63% przypadków. Jedynie odsetek około 2,37% to przypadki, gdy dzieci słuchane są po raz kolejny.

Podsumowując powyższe dane, należy stwierdzić, że w 2022 roku przesłuchano w obu trybach 12 899 dzieci (2021- 11 844, 2020 - 11 602, 2019 - 12 473, 2018-11 066, 2017-10 992, 2016 - 9 841, 2015 - 9 139) co stanowi wzrost w porównaniu do zeszłego roku.

³⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny (tj. z dnia 15 lipca 2020 r. Dz.U. z 2020 r. poz. 1444), zwana dalej „kk”.

Od 2014 roku Ministerstwo Sprawiedliwości gromadzi także dane dotyczące przesłuchania w w/w trybie, w rozbiu na płeć dzieci. Tabela poniżej zawiera liczbę dzieci przesłuchanych w charakterze osób pokrzywdzonych w 2022 roku w podziale na płeć.

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185a kpk								
	w sądach rejonowych			w sądach okręgowych			Razem		
	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy
jeden raz	10251	6306	3945	182	155	27	10433	6461	3972
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania	28	25	3	7	7	0	35	32	3
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania	98	63	35	8	4	4	106	67	39
RAZEM	10377	6394	3983	197	166	31	10574	6560	4014

Łącznie zatem w sądach powszechnych, w charakterze pokrzywdzonych, przesłuchano 10 574 dzieci, w tym 6 560 dziewczynek i 4 014 chłopców.

Tabela poniżej zawiera natomiast dane dotyczące liczby przesłuchanych dzieci w rozbiu na płeć, w charakterze świadków.

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185b kpk								
	w sądach rejonowych			w sądach okręgowych			Razem		
	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy
jeden raz	2 177	1 218	959	93	49	44	2 270	1 267	1003
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania	3	2	1	0	0	0	3	2	1
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania	47	23	24	5	1	4	52	24	28
RAZEM	2 227	1 243	984	98	50	48	2 325	1 293	1032

Z w/w danych wynika, że w sądach powszechnych, w charakterze świadków, przesłuchano 2 325 dzieci, w tym 1 293 dziewczynki i 1032 chłopców.

Podsumowując łącznie w/w dane dotyczące płci dzieci przesłuchiwanym w sądach w charakterze pokrzywdzonych i świadków należy wskazać, że na 12 889 dzieci, większość w liczbie 7 853 stanowiły - dziewczynki, zaś 5 046 - chłopcy.

Poniżej zamieszczono także informacje dotyczące liczby przesłuchanych dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań mieszczących się w sądzie, jak i poza jego siedzibą.

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185a kpk			w trybie art. 185b kpk		
	w sądach rejonowych	w sądach okręgowych	razem	w sądach rejonowych	w sądach okręgowych	Razem
Razem	10377	197	10574	2227	98	2325
w tym						
w przyjaznym pokoju przesłuchań w sądzie	7626	166	7792	1622	80	1702
poza sądem	1351	16	1367	326	15	341

Podsumowując powyższe dane należy wnioskować, że z 12 899 dzieci, przesłuchanych w 2022 roku w obu trybach (w charakterze świadków oraz pokrzywdzonych) w przyjaznych pokojach przesłuchań, 9 494 dzieci zostało przesłuchanych w pokojach przesłuchań zlokalizowanych w sądach 73,6%(2021- 73,25% 2020 – 83,12% 2019 -81,06% 2018-80,3% 2017 – 77,4% 2016 – 66,4 % 2015 - 52,5%), poza sądem zostało przesłuchanych 1 708 dzieci – 13,24 %(2021 – 16,88% 2019 – 18,94% 2018- 19,7% 2017 – 22,6% 2016 – 33,6% 2015 - 47,5%).

Zgodnie z art. 185d Kodeksu postępowania karnego przesłuchania w trybie określonym w art. 185a-185c kpk przeprowadza się w odpowiednio przygotowanych pomieszczeniach w siedzibie sądu lub poza jego siedzibą.

Z przyjaznych pokoi przesłuchań umieszczonych w sądach korzystają także coraz częściej sędziowie rodinni, wykonując czynności z udziałem małoletnich świadków lub pokrzywdzonych.

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
2.3.9. Wzmacnianie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego poprzez przesłuchiwanie dzieci w przyjaznych pokojach	liczba przyjaznych pokoi przesłuchań w sądach		306
	liczba dzieci przesłuchanych w przyjaznych	ogółem	12 889
		chłopcy	5 046

przesłuchań oraz tworzenie odpowiednich warunków do przesłuchiwania dorosłych osób dotkniętych przemocą w rodzinie	pokojach przesłuchań	dziewczynki	7 853
--	----------------------	-------------	-------

Jednorazowym przesłuchaniem dokonywanym przez sąd w przyjaznym pokoju przesłuchań objęci są również pokrzywdzeni przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności (art. 197-199 Kodeksu karnego) w każdym wieku. Zgodnie z obowiązującą procedurą karną przyjęcie zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa zgodnie z art. 185c § 1. k.p.k. w sprawach o przestępstwa określone w art. 197-199 Kodeksu karnego, jeżeli składa je pokrzywdzony, powinno ograniczyć się do wskazania najważniejszych faktów i dowodów.

Nadto jeżeli przesłuchanie odbywa się z udziałem biegłego psychologa, należy zapewnić, na wniosek pokrzywdzonego, aby był on osobą tej samej płci co pokrzywdzony, chyba że będzie to utrudniać postępowanie. Na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1694), która weszła w życie w dniu 5 października 2019 r., doprecyzowano sposób przesłuchiwania pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat, w sprawach o przestępstwa określone w art. 197-199 k.k. w charakterze świadka, w taki sposób by zrównać jego gwarancje z pokrzywdzonymi, o których mowa w art. 185a k.p.k.

W zakresie tym art. 185c k.p.k. został uzupełniony o następujące regulacje:

- pokrzywdzonego przesłuchuje się w charakterze świadka tylko wówczas, gdy jego zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, i tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania;
- przesłuchanie przeprowadza się z udziałem biegłego psychologa;
- przesłuchanie przeprowadza się niezwłocznie, nie później niż w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku;
- przy przesłuchaniu ma prawo być obecny również przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje lub osoba pełnoletnia wskazana przez pokrzywdzonego, jeżeli nie ogranicza to swobody wypowiedzi przesłuchiwanego.

Dane gromadzone przez Ministerstwo Sprawiedliwości umożliwiają badanie rzeczywistej liczby przesłuchanych pokrzywdzonych w trybie art. 183c k.p.k. z uwzględnieniem płci oraz sądu przeprowadzającego czynność procesową.³⁶

Przesłuchano	w trybie art. 185c § 2 kpk								
	w sądach rejonowych			w sądach okręgowych			Razem		
	razem	kobiety	mężczyźni	razem	kobiety	mężczyźni	razem	kobiety	mężczyźni
ogółem	2 913	2 738	175	186	165	21	3 099	2 903	196
w tym w przyjaznym pokoju przesłuchań w sądzie	2 337	2 195	142	139	123	16	2476	2 318	158
w tym poza sądem	292	279	13	18	17	1	310	296	14

³⁶ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S5R za rok 2022 oraz MS Sądy Okręgowe - Polska MS-S5O za rok 2022.

Mając na uwadze podniesienie standardu ochrony osób składających zeznania w trybie art. 185a-185c ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego prowadzone były prace w zakresie zmiany rozporządzenia w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego, które będą miały na celu doprecyzowanie przygotowania czynności przesłuchania, m.in. poprzez dostosowanie miejsca przesłuchania do właściwości i warunków osobistych świadka, w szczególności poprzez zapewnienie specjalistycznych pomocy umożliwiających przeprowadzenie przesłuchania, takich jak przykładowo tablic z piktogramami, opisów pismem Braille'a, które mogą być przydatne dla osób z niepełnosprawnościami, określenie wstępnej rozmowy prowadzonej ze świadkiem przed przesłuchaniem poprzez wskazanie jej celu, miejsca przeprowadzenia. Dodatkowo przygotowany projekt wprowadza dookreślenie obecności osoby pełnoletniej wskazanej przez świadka podczas składania przez niego zeznań oraz niezbędne uzgodnienia dokonywane przed przesłuchaniem przez uczestników w zakresie sposobu formułowania zadawanych świadkowi pytań, w szczególności dotyczących sfery intymnej. W projekcie rozporządzenia proponuje się również regulacje prawne odnoszące się do sposobu wyposażenia pomieszczeń przeznaczonych do przeprowadzania przesłuchań. Proponuje się, aby pokój przesłuchań był urządzony w sposób zapewniający świadkowi poczucie bezpieczeństwa, możliwość należytej koncentracji oraz swobodę wypowiedzi a także aby nie znajdowały się w nim urządzenia umożliwiające bieżące śledzenie protokołu z przebiegu czynności procesowej. W celu zapewnienia przyjaznych warunków do wypowiedzi świadka, nie używa się strojów urzędowych.

Dodatkowo prowadzone były również prace nad rozporządzeniem zmieniającym rozporządzenie – Regulamin urzędowania sądów powszechnych, którego celem będzie wprowadzenie mechanizmów, które pozwolą skontrolować sposób funkcjonowania pomieszczeń przeznaczonych do przeprowadzania przesłuchań. Zakres projektowanej regulacji określać będzie także sposób korzystania z takich pomieszczeń znajdujących się poza siedzibą sądu. W projekcie regulacji do zadań dyrektora sądu będzie należeć koordynacja pomieszczeń przystosowanych do przeprowadzania przesłuchań oraz zapewnienie pomieszczenia do przeprowadzania przesłuchań w budynku sądu lub poza jego siedzibą, spełniającego wymogi rozporządzenia wydanego przez Ministra Sprawiedliwości na podstawie delegacji ustawowej wskazanej w art. 185d k.p.k. oraz przekazywanie prezesowi sądu półrocznej informacji o stanie pomieszczenia oraz jego wyposażeniu technicznym. Czynności dyrektora sądu odnoszące się do pomieszczeń przystosowanych do przesłuchań będą podlegać kontroli Ministra Sprawiedliwości. Dodatkowo w projekcie sprecyzowano, że pomieszczenia przeznaczone do przeprowadzania przesłuchania w trybie art. 185a-185d K.p.k. będą określane jako „przyjazne pokoje przesłuchań a na stronach internetowych sądów publikowane będą informacje z których „przyjaznych pokojach przesłuchań”, korzysta sąd wraz z ich danymi teleadresowymi oraz zdjęciami. W projekcie tym wskazano, że sprawy z rozdziału XXV ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny będą należały do katalogu spraw pilnych.

W jednostkach organizacyjnych Policji znajduje się 116 przyjaznych pokoi przesłuchań.

W 2022 r. w przyjaznych pokojach przesłuchań przesłuchano 686 dzieci, w tym 419 dziewcząt oraz 267 chłopców.

Liczba przesłuchań dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań, według garnizonów.

KWP/KSP	Liczba przyjaznych pokoi przesłuchań	Liczba przesłuchanych dzieci (ogółem)	Dziewczęta	Chłopcy
Białystok	4	70	44	26
Bydgoszcz	11	68	39	29
Gdańsk	19	0	0	0
Gorzów Wlkp.	6	69	56	13

Katowice	13	152	81	71
Kielce	0	0	0	0
Kraków	5	30	18	12
Lublin	8	13	10	3
Łódź	2	0	0	0
Olsztyn	4	109	66	43
Opole	8	12	7	5
Poznań	5	97	53	44
Radom	3	31	19	12
Rzeszów	10	23	16	7
Szczecin	13	12	10	2
Wrocław	3	0	0	0
KSP	2	0	0	0
Ogół	116	686	419	267

2.3.10 Zapewnianie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy

Na podstawie art. 12a ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe ma prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 11 kk, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Decyzję tę pracownik socjalny podejmuje wspólnie z funkcjonariuszem Policji, a także z lekarzem, lub ratownikiem medycznym lub pielęgniarką. Tryb umieszczania dzieci w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej regulują przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1111, z późn. zm.). Pracownik socjalny ma obowiązek niezwłocznego powiadomienia sądu opiekuńczego, nie później niż w ciągu 24 godzin, o odebraniu dziecka z rodziny i umieszczeniu go u niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Jak wynika z zebranych danych statystycznych w 2022 r. na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie **odebrano 1 172 dzieci**, w tym: 582 chłopców i 590 dziewczynek. Liczba dzieci umieszczonych u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 11 kk w 2021 r. wyniosła 361. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej wyniosła **368**. Liczba dzieci umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej wyniosła: **494**.

Liczba dzieci odebranych na podstawie art. 12 a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Liczba dzieci odebranych przez pracownika socjalnego	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	1 158	1 214	1 123	1 130	1 303	1 217	1 335	1 172

* Dane dotyczące umieszczania dzieci w różnych formach opieki nie sumują się do liczby ogółem odebranych dzieci z rodziny – 1 217, ponieważ w niektórych przypadkach odebrane dzieci były umieszczane w danym roku kalendarzowym w więcej niż jednej formie opieki (np. placówka opiekuńczo-wychowawcza, a następnie rodzina zastępcza).

Krajowy Program nakłada obowiązek monitorowania orzecznictwa sądów rodzinnych w zakresie zastosowania art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Zgodnie z art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. (t.j. Dz. U.2021.1249) pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie ma prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Pracownik socjalny ma obowiązek niezwłocznego powiadomienia sądu opiekuńczego, nie później niż w ciągu 24 godzin, o odebraniu dziecka z rodziny i umieszczeniu go u niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Zgodnie z art. 12b na odebranie dziecka, o którym mowa powyżej rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym przysługuje zażalenie do sądu opiekuńczego na podstawie, którego mogą się oni domagać się zbadania zasadności i legalności odebrania dziecka oraz prawidłowości jego dokonania. Sąd ma obowiązek niezwłocznego rozpatrzenia przedmiotowego zażalenia w terminie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin. W razie uznania bezzasadności lub nielegalności odebrania dziecka sąd zarządza natychmiastowe przekazanie dziecka rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym, od których dziecko zostało odebrane. Dodatkowo w przypadku stwierdzenia bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości odebrania dziecka sąd zawiadamia o tym przełożonych osób, które dokonały odebrania.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
Zapewnienie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art.12 a ustawy	liczba zażeń do sądu opiekuńczego na odebranie dziecka, o którym mowa w art. 12a ustawy	649
	liczba stwierdzonej przez sąd bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości odebrania dziecka	2
	liczba zawiadomień o stwierdzeniu przez sąd bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości odebrania dziecka, przełożonych osób, które dokonały odebrania dziecka	0

2.3.11. Tworzenie warunków umożliwiających osobom dotkniętym przemocą w rodzinie otrzymanie w pierwszej kolejności lokali socjalnych

Samorządy gminne w 67 przypadkach w 2022 r. przyznały w pierwszej kolejności mieszkania socjalne osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Ponadto w gminach zostało opracowanych **120 uchwał organów samorządu terytorialnego** umożliwiających przyznanie lokali socjalnych w pierwszej kolejności osobom dotkniętym przemocą.

2.4. Monitoring skuteczności działań pomocowych

2.4.1. Monitoring pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą

W 2022 r. zanotowano spadek liczby zakończonych procedur „Niebieskie Karty”, na skutek ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy. W 2021 r. odnotowano 49 091 takich przypadków, zaś w 2022 r. 46 851.

W 2022 r. w stosunku do **1 507** osób, była monitorowana sytuacja po opuszczeniu specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, u których przemoc w rodzinie ustała.

Opracowano **298 raportów i analiz** czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

2.4.2. Nadzór nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych przez samorząd gminny, powiatowy i województwa

W 2022 r. przeprowadzono 102 kontrole zadań realizowanych przez samorządy w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie na podstawie których stwierdzono 572 nieprawidłowości.

3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie.

3.1. Tworzenie i rozszerzanie oferty oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych przez instytucje rządowe i samorządowe, a także podmioty oraz organizacje pozarządowe, a także wypracowanie i doskonalenie zasad współpracy pomiędzy tymi instytucjami i podmiotami oraz organizacjami pozarządowymi i wdrażanie do realizacji

3.1.1. Ewidencjonowanie instytucji rządowych i samorządowych, podmiotów oraz organizacji pozarządowych, które realizują wszelkie działania adresowane do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej rokrocznie dokonuje aktualizacji bazy teleadresowej podmiotów realizujących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Baza teleadresowa jest umieszczona na stronie internetowej: www.mrpips.gov.pl w zakładce przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

W 2022 r. jednostki samorządu terytorialnego we współpracy z organizacjami pozarządowymi zaktualizowały bazy teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych realizujących oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. Opracowano 255 informatorów zawierających dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań w szczególności korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

3.1.2. Przesyłanie informatorów zawierających aktualne bazy teleadresowe z danego powiatu, o których mowa w pkt 3.1.1., właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowych/miejskich Policji, komendantom oddziałów Żandarmerii Wojskowej oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom dwa razy w roku do dnia 30 stycznia i do dnia 31 lipca .

Samorządy powiatowe w 2022 r. przekazały **1 630** zaktualizowane informatory właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowych/ miejskich Policji oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom.

3.1.3. Rozpowszechnienie informatorów przez podmioty, o których mowa w pkt. 3.1.2, w podległych im pionach organizacyjnych.

W celu uzyskania wiedzy na temat programów korekcyjno-edukacyjnych, jak i ich realizacji w terenie, Krajowy Program przewiduje mechanizm, za pomocą którego sędziowie pozyskują powyższe informacje. Zgodnie z Krajowym Programem samorząd powiatowy jest zobowiązany do zewidencjonowania i corocznej aktualizacji na stronach internetowych powiatów bazy teleadresowej podmiotów oraz organizacji pozarządowych realizujących oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, w tym programy korekcyjno-edukacyjne. Nadto, powiatowe jednostki samorządu terytorialnego opracowują informatory zawierające dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań, w szczególności korekcyjno-edukacyjnych, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Informatory te są dwa razy w roku do dnia 30 stycznia i do dnia 31 lipca każdego roku, przesyłane są przez starostę powiatowego właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowych/miejskich Policji, komendantom oddziałów Żandarmerii Wojskowej oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom.

Prezes sądu rejonowego ma, obowiązek rozpowszechnienia dwa razy w roku do dnia 15 lutego i do dnia 15 sierpnia każdego roku w/w informatorów wszystkim sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej w wersji papierowej i elektronicznej – do wiadomości. Dodatkowo, przedmiotowy informator jest umieszczany na stronie internetowej sądu rejonowego.

Wskaźnikami przyjętymi do oceny realizacji tego zadania są: liczba przekazanych sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej aktualnych informatorów w wersji papierowej i elektronicznej oraz umieszczenie informatora na stronach internetowych sądów rejonowych dwa razy w roku do dnia 15 lutego i do dnia 15 sierpnia każdego kolejnego roku.

Liczba w pierwszym wskaźniku powinna wskazywać liczbę wszystkich sędziów orzekających w sprawach karnych wraz z liczbą zespołów kuratorskiej służby sądowej w danym sądzie rejonowym. W drugim zaś, liczbę wszystkich sądów rejonowych, jako potwierdzenie umieszczenia informatora na stronach internetowych sądów.

W 2022 roku powyższe informatory przekazano 2936 sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej zaś w 249 sądach rejonowych umieszczono je na stronach internetowych w/w sądów.

Dla porównania w roku 2021 powyższe informatory przekazano 2665 sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej zaś w 241 sądach rejonowych umieszczono je na stronach internetowych sądów rejonowych.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez prezesów sądów rejonowych
Rozpowszechnienie informatorów uzyskanych od powiatowych jednostek samorządu terytorialnego, zawierających dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań, w szczególności korekcyjno-edukacyjnych, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie wśród sędziów orzekających w sprawach karnych oraz w zespołach kuratorskiej służby sądowej	liczba przekazanych sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej aktualnych informatorów w wersji papierowej lub elektronicznej	2 936
	umieszczenie informatorów na stronach internetowych sądów rejonowych dwa razy do roku do dnia 15 lutego i do dnia 15 sierpnia każdego kolejnego roku	249

Dodatkowo należy wskazać, że w 2022 r. przekazano do prokuratur okręgowych i rejonowych 97 aktualnych baz danych uzyskanych od wojewodów, zawierających ewidencję istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających

pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Prokuratorom przekazano 431 aktualnych informatorów w wersji papierowej lub elektronicznej, uzyskanych od powiatowych jednostek samorządu terytorialnego, zawierających dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań, w szczególności korekcyjno – edukacyjnych, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. Na stronach internetowych prokuratur do dnia 15 lutego oraz do dnia 15 sierpnia 2022 roku umieszczono 84 informatory. Łącznie w 2022 roku w prokuraturach dokonano też aktualizacji 24 stron internetowych.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez prezesów sądów rejonowych
Oddziaływania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, w tym w ramach procedury „Niebiska Karta”.	liczba wpływu spraw dotyczących przestępstw przemocy w rodzinie	48 876
	liczba wszczętych postępowań dotyczących przestępstw przemocy w rodzinie	30 525
	liczba spraw zakończonych wniesieniem aktu oskarżenia	12 610
	umorzono postępowanie na podstawie: art. 17 § 1 pkt 1 kpk, art. 17 § 1 pkt 2 kpk, art. 17 § 1 pkt 3-11 kpk, art. 23 kpk w zw. z art. 59a kk	14 470

Powiatowe jednostki samorządu terytorialnego, w 2022 roku przekazały do Komend Miejskich Policji 3 852 zaś do Komend Powiatowych Policji 5 235 informatorów zawierających dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych i zakres ich oddziaływań, w szczególności korekcyjno-edukacyjnych, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. Informatory były przekazywane zarówno w formie papierowej jak i elektronicznej.

Do dnia 15 sierpnia 2022 roku, na stronach internetowych Komend Powiatowych Policji, umieszczono 551 takich informatorów, na stronach Komend Miejskich Policji – 118.

3.2. Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie.

3.2.1. Oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, w tym w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

W 2022 r. odnotowano spadek ogólnej liczby osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie. Liczba ta wyniosła 62 244 osoby, co w stosunku do 2021 r. dało spadek o 2 602 osoby (4,01%), a do 2020 r. o 10 984 osoby (15%). Liczbę osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie przedstawiono w tabeli nr 5 i 6.

Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie w 2022 r.

Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie		
1.	Kobiety	6 497
2.	Mężczyźni	55 426
3.	Nieletni	321
a)	Dziewczęta	74
b)	Chłopcy	247
4.	Ogół	62 244

Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie w 2022 r.

KWP/KSP	Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie
KWP Bydgoszcz	3 180
KWP Białystok	3 237
KWP Gdańsk	3 095
KWP Gorzów Wlkp.	1 758
KWP Katowice	5 912
KWP Kielce	3 531
KWP Kraków	3 433
KWP Łódź	3 349
KWP Lublin	3 472
KWP Olsztyn	2 655
KWP Opole	1 190
KWP Poznań	5 966
KWP Rzeszów	3 317
KWP Szczecin	3 524
KSP	3 459
KWP Radom	4 918
KWP Wrocław	6 248
Ogółem	62 244

Natomiast liczbę postępowań przygotowawczych związanych z przemocą w rodzinie (art. 207 k.k.) przedstawiono w tabeli.

Postępowania przygotowawcze związane z przemocą w rodzinie (art. 207 k.k.)

Postępowania przygotowawcze, art. 207 k.k.		
1.	Liczba postępowań wszczętych	27 004
2.	Liczba postępowań zakończonych odmową wszczęcia postępowania	14 054
3.	Liczba zakończonych postępowań przygotowawczych w sprawach związanych z przemocą w rodzinie przez sporządzenie aktu oskarżenia	13 176
4.	Liczba zakończonych postępowań w sprawach związanych z przemocą w rodzinie przez umorzenie postępowania	13 535

Ponadto w szkołach artystycznych dane dotyczące oddziaływania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie - stosowanie procedury „Niebieska Karta” przedstawiają się następująco:

L. p.	Szkoła	Liczba wszczętych procedur Niebieskiej Karty	Region CEA
1.	Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych w Szczecinie im. C. Brancusiego	1	I zachodniopomorski
2.	Zespół Państwowych Szkół Muzycznych im. G. Bacewicz w Koszalinie	1	
3.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. im. prof. M. Jasińskiego w Szczecinie	2	
4.	Państwowe <i>Liceum Sztuk Plastycznych</i> im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy	1	IV kujawsko-pomorski
5.	Państwowy Zespół Szkół Muzycznych im. Artura Rubinsteina w Bydgoszczy	2	
6.	Zespół Państwowych Szkół Muzycznych w Gnieźnie	1	V wielkopolski
7.	Zespół Szkół Ponadpodstawowych w Kaliszu - Liceum Sztuk Plastycznych im. T. Kulisiewicza	1	
8.	Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych w Gorzowie Wielkopolskim	1	VI lubuski

9.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II st. im. K. Szymanowskiego we Wrocławiu	1	VII dolnośląski
10.	Zespół Szkół nr 20 we Wrocławiu - Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. nr 3	4	
11.	Zespół Szkół nr 18 w Zabrzu - Liceum Sztuk Plastycznych	1	VIII i IX opolski i śląski
12.	Zespół Szkół Artystyczno-Projektowych w Tarnowskich Górach - Liceum Sztuk Plastycznych	1	
13.	Liceum Sztuk Plastycznych im. T. Kantora w Dąbrowie Górniczej	2	
14.	Zespół Państwowych Szkół Muzycznych w Katowicach	3	
15.	Liceum Sztuk Plastycznych w Gliwicach	1	
16.	Liceum Sztuk Plastycznych w Wodzisławiu Śląskim	1	
17.	Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. J. Fałata w Bielsku - Białej	1	
18.	Zespół Państwowych Szkół Muzycznych im. Mieczysława Karłowicza w Krakowie	1	X małopolski, świętokrzyski
19.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. im. I. J. Paderewskiego w Krakowie	3	
20.	Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. J. Kluzy w Krakowie	2	
21.	Zespół Szkół Muzycznych im. I. J. Paderewskiego w Tarnowie	3	
22.	Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. T. Brzozowskiego w Krośnie	1	XI podkarpacki
23.	Zespół Szkół Muzycznych nr 1 w Rzeszowie	1	
24.	Zespół Szkół Muzycznych im. I. Paderewskiego w Krośnie	2	
25.	Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych C.K. Norwida w Lublinie	1	XII lubelski
26.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II st. im. H. Wieniawskiego w Łodzi	1	XIII łódzki
27.	Zespół Państwowych Szkół Muzycznych im. K. Witkomirskiego w Elblągu	1	XIV i XV warmińsko- mazurski i podlaski
28.	Zespół Szkół nr 74 w Warszawie - Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st.	1	XVI mazowiecki

3.2.2. Uniemożliwienie kontaktowania się osób stosujących przemoc w rodzinie z osobami dotkniętymi przemocą przez:

- wydanie wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia i zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia,
- wydanie wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia
- wydanie wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia
- zatrzymywanie osób co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie,
- stosowanie przez prokuratora oraz występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób co do których istnieje podejrzenie że stosują przemoc w rodzinie środków zapobiegawczych w szczególności w przedmiocie dozoru Policji z zakazem kontaktowania z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie a także nakazania opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia ewentualnie tymczasowego aresztowania,
- występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków karnych lub probacyjnych polegających na obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, kontaktowania się lub zbliżania do pokrzywdzonego, nakazie opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia,
- opracowanie i wydawania przez Prokuratora Generalnego zgodnie z art. 8a ustawy co najmniej raz na dwa lata wytycznych dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i uwzględnieniu w nich zasad stosowania ww. środków zapobiegawczych.

Na gruncie obowiązujących przepisów prawnych izolacja sprawcy przemocy domowej jest możliwa na każdym etapie postępowania przygotowawczego. W fazie postępowania przygotowawczego co do zasady organem podejmującym decyzje w zakresie środka zapobiegawczego jest prokurator. Środki zaskarżenia na decyzję prokuratora rozpoznaje sąd. Najsurowszy środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania jest stosowany przez sąd a prokurator posiada jedynie uprawnienie do złożenia wniosku

o zastosowanie tego najsurowszego środka zapobiegawczego. W czasie postępowania jurysdykcyjnego decyzje w zakresie środków zapobiegawczych są podejmowane przez sąd. W stosunku do sprawców przemocy w rodzinie najistotniejszymi środkami zapobiegawczymi są:

- tymczasowe aresztowanie,
- dozór Policji z zakazem kontaktowania się z osobą pokrzywdzoną (art. 275 § 2 kpk),
- dozór Policji w miejsce niezastosowanego tymczasowego aresztowania, na podstawie art. 275 § 3 kpk,
- nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego (art. 275a kpk).

Nowelizacja do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z 2010 roku³⁷ wprowadziła do Kodeksu postępowania karnego przepis art. 275a, przewidujący środek zapobiegawczy w postaci nakazania oskarżonemu o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej opuszczenie lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa grozi.

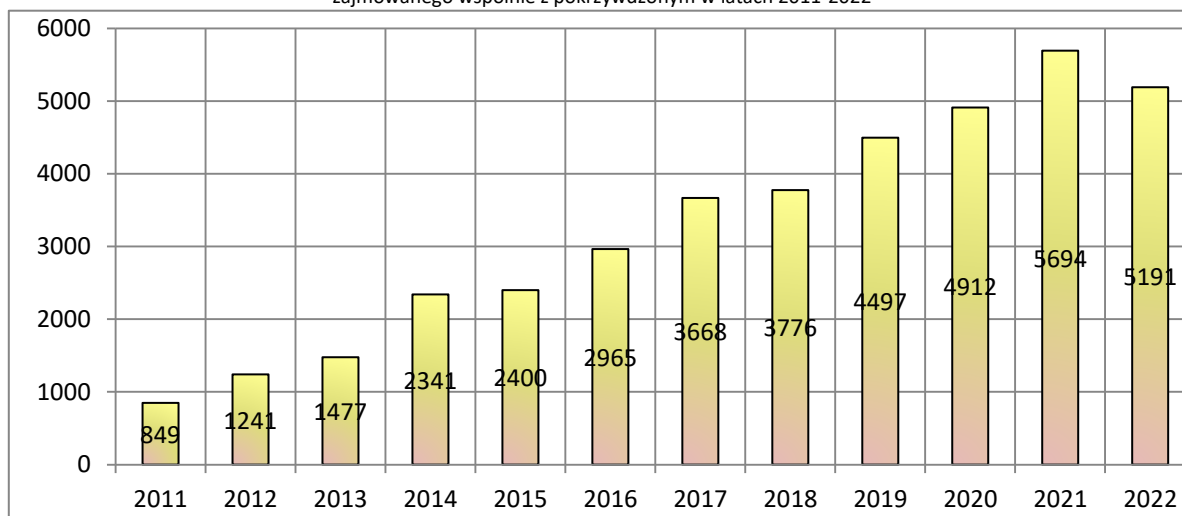
Powyższy środek jest stosowany na okres nie dłuższy niż 3 miesiące. Sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy, jeżeli nie ustały przesłanki jego stosowania może na wniosek prokuratora, przedłużyć jego stosowanie na dalsze okresy, nie dłuższe niż 3 miesiące (art. 275a § 4 kpk).

W 2022 roku, wg danych uzyskanych z Prokuratury Krajowej, liczba podejrzanych, wobec których zastosowano w/w środek zapobiegawczy w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 275a § 1 kpk), wyniosła – 5191 (w roku 2021 – 5 694, 2020 - 4 912³⁸).

³⁷ Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 218).

³⁸ Dane uzyskane z Prokuratury Krajowej (z Departamentu Postępowania Przygotowawczego).

Liczba podejrzanych, wobec których zastosowano w/w środek zapobiegawczy w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w latach 2011-2022

Podane powyżej dane statystyczne wskazują, iż ten rodzaj środka zapobiegawczego jest stosowany często w praktyce prokuratorskiej. Obecnie odnotowywany spadek liczbowy w skali roku wydawanych postanowień, można uzasadnić wejściem w życie ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 956), dalej: „ustawa z dnia 30 kwietnia 2020 r.”, która weszła w życie z dniem 30 listopada 2020 r. Powyższą ustawą do polskiego porządku prawnego zostały wprowadzone kompleksowe rozwiązania cywilnoprawne pozwalające na szybką izolację osoby dotkniętej przemocą w rodzinie od sprawcy przemocy. W tym celu ustawa z dnia 30 kwietnia 2020 r. znówelizowała przepisy siedmiu ustaw. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575 ze zm.), wprowadzono odrębne postępowanie w trybie nieprocesowym w sprawach o zobowiązanie osoby stosującej przemoc do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia oraz zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (dodany został dział 1a w części pierwszej w księdze drugiej w tytule II normujący to postępowanie).

Prokuratura składała także do sądu wnioski o przedłużenie nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym na dalsze okresy (art. 275a § 1 i 4 kpk). Z danych Prokuratury Krajowej wynika, że w 2022 roku zostało złożonych 978 (2021 – 1 415, 2020- 1 445, 2019 -231, 2018-162, 2017 -151, 2016 -103, 2015-72, 2014 - 64) tego rodzaju wniosków.

Z dostępnych danych statystycznych wynika, iż w całym 2022 roku sądy w postępowaniu sądowym wydały ogólnie 3185 decyzji w przedmiocie zastosowania środka zapobiegawczego w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego (2021- 3806, 2020 – 2673, 2019 – 2695, 2018- 2353, 2017 – 2251, 2016-1868), nadto wydano 773 postanowień w zakresie przedłużenia nakazu zastosowanego przez prokuratora lub sąd nakazu opuszczenia na dalszy czas okres (2021- 752, 2020 – 515, 2019- 329, 2018 – 330, 2017- 232, 2016-199). Powyższe dane uwzględniają również liczbę środków zapobiegawczych, które wpłynęły do sądu wraz z aktem oskarżenia.

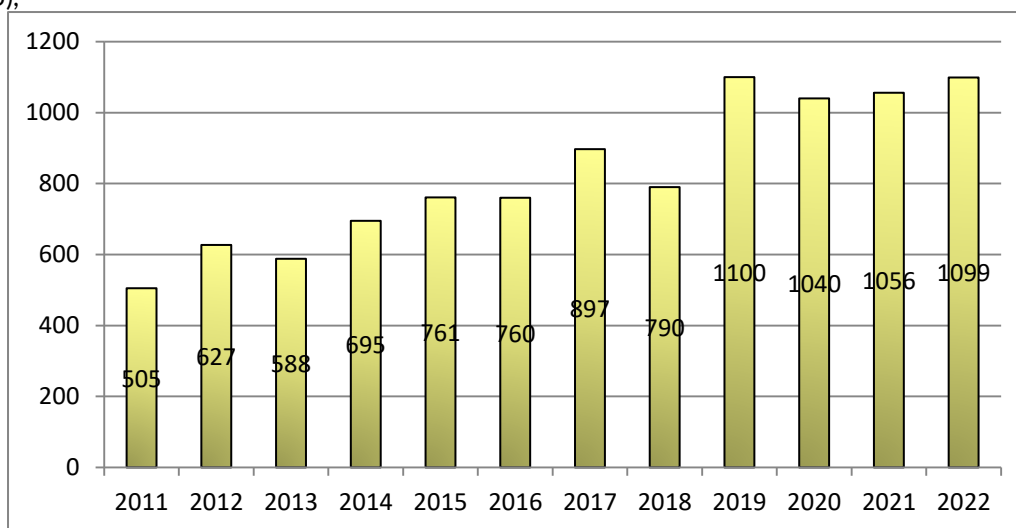
Zgodnie z obowiązującymi przepisami, prokurator, już po złożeniu aktu oskarżenia mógł wnioskować do sądu o zastosowanie tego rodzaju środków zapobiegawczych w czasie trwania postępowania rozpoznawczego przed sądem.

Z danych Prokuratury Krajowej³⁹ wynika ponadto, że w roku 2022:

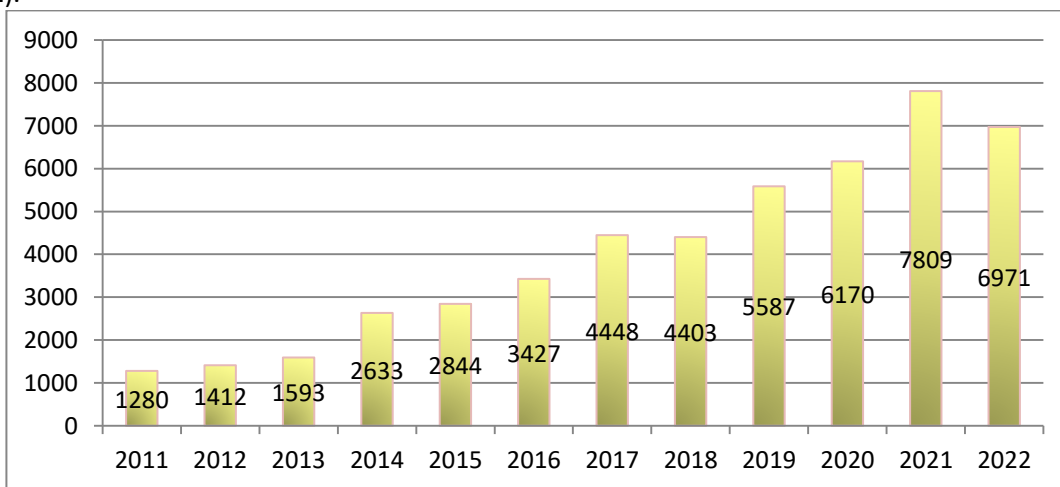
- liczba podejrzanych o przestępstwa z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, wobec których zastosowano dozór Policji pod warunkiem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 275 § 3 kpk) – wyniosła 1 099 (2021 – 1 056, 2020 -1 040, 2019-

³⁹ Dane uzyskane z Prokuratury Krajowej (z Departamentu Postępowania Przygotowawczego).

1 100, 2018- 790, 2017 – 897, 2016-760, 2015-761, 2014 - 695, 2013 - 588, 2012 - 627, 2011 - 505),

- liczba podejrzanych o wymienione wyżej przestępstwa, wobec których zastosowano dozór Policji z jednoczesnym zobowiązaniem do powstrzymania się od kontaktu z pokrzywdzonym (art. 275 § 2 kpk) - wyniosła 6 971 (2021- 7 809, 2020 -6 170, 2019- 5 587, 2018-4403, 2017 – 4448, 2016-3.427, 2015- 2.844, 2014 - 2.633, 2013 - 1.593, 2012 – 1.412, 2011- 1.280, 2010 - 891).

- liczba podejrzanych o wymienione wyżej przestępstwa, wobec których prokurator skierował wniosek do sądu o zastosowanie tymczasowego aresztowania – 2 784 (2021- 3 216, 2020 - 3 440, 2019 - 3.043, 2018- 2274, 2017 -2625, 2016-1862, 2015- 1.479, 2014 - 2.285, 2013 - 1.753, 2012 - 1.745, 2011 - 2.002, 2010 - 1.800),
- liczba osób tymczasowo aresztowanych w wyniku złożenia w/w wniosków 2 594 – (2021- 2985, 2020 -3 230, 2019 – 2.897, 2018-2146, 2017 – 2503, 2016-1759 2015- 1.398, 2014 - 2174, 2013 - 1.635, 2012 - 1.679, 2011 - 1.895, 2010 - 1.699),
- liczba osób tymczasowo aresztowanych wobec których prokurator skierował do sądu wniosek o przedłużenie trwania tymczasowego aresztowania – 851 (2021 – 981, 2020 - 1 072, 2019 -903, 2018- 810, 2017 – 813, 2016-464, 2015 - 350, 2014 - 459),
- w 2022 prokuratorzy wnieśli przeciwko 12 693 osobom o zarzucane im przestępstwa przemocy w rodzinie: 12 610 aktów oskarżenia, 503 wniosków wskazanych w art. 335 § 1 k.p.k., 505 wniosków w trybie art. 335 § 2 k.p.k. oraz 306 wniosków o warunkowe umorzenie postępowanie w stosunku

do sprawców przestępstw zakwalifikowanych jako przemoc w rodzinie („rodz”) w 2022 roku, sąd uwzględnił 1 403 wniosków prokuratura w zakresie tymczasowego aresztowania. Jak już wspomniano uprzednio, nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego, jako środek zapobiegawczy, sąd zastosował ogółem w 3 185 przypadkach, a nadto 773 postanowień dotyczyło przedłużenia nakazu zastosowanego przez prokuratora lub sąd na dalsze okresy (art. 275a § 4 kpk)⁴⁰.

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
3.2.2	liczba podjętych przez sąd decyzji o uwzględnieniu wniosków prokuratora o:	zastosowanie nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	3185
		przedłużenie nakazu opuszczania lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym na dalsze okresy	773
		zastosowanie tymczasowego aresztowania	1403

- występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków karnych lub probacyjnych polegających na obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, kontaktowania się lub zbliżania do pokrzywdzonego, nakazie opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia

Krajowy Program, jako wskaźniki w/w zadania, wymienia działania prokuratora w postępowaniu rozpoznawczym (wnioski do sądu w trybie art. 335 § 1 k.p.k. oraz 335 § 2 k.p.k.) oraz działania kuratora sądowego w postępowaniu wykonawczym.

Wnioski prokuratora w trybie art. 335 § 1 i § 2 i kpk⁴¹ do sądu mogą dotyczyć m.in. orzeczenia wobec oskarżonych o czyny stanowiące przemoc w rodzinie środków karnych lub obowiązków probacyjnych.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Art.335§ 1 kpk Jeżeli oskarżony przyznaje się do winy, a w świetle jego wyjaśnień okoliczności popełnienia przestępstwa i winy nie budzą wątpliwości, a postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte, można zaniechać przeprowadzenia dalszych czynności. Jeżeli zachodzi potrzeba oceny wiarygodności złożonych wyjaśnień, czynności dowodowych dokonuje się jedynie w niezbędnym do tego zakresie. W każdym jednak wypadku, jeżeli jest to konieczne dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem, należy przeprowadzić w niezbędnym zakresie czynności procesowe, a zwłaszcza dokonać oględzin, w razie potrzeby z udziałem biegłego, przeszukania lub czynności wymienionych w art. 74 § 2 pkt 1 w stosunku do osoby podejrzanej, a także przedsięwziąć wobec niej inne niezbędne czynności, nie wyłączając pobrania krwi, włosów i wydzielin organizmu. Prokurator, zamiast z aktem oskarżenia, występuje do sądu z wnioskiem o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar lub innych środków przewidzianych za zarzucany mu występki, uwzględniających również prawnie chronione interesy pokrzywdzonego. Uzgodnienie może obejmować także wydanie określonego rozstrzygnięcia w przedmiocie poniesienia kosztów procesu. § 1a. Do wniosku, o którym mowa w § 1, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące aktu oskarżenia zawarte w rozdziale 40, z wyjątkiem art. 344a.

Wnioski prokuratora do sądu w zakresie orzeczenia wobec oskarżonych o czyny stanowiące przemoc w rodzinie środków karnych⁴²:

- obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 39 pkt 2b kk) – 20 (2021 -4, 2020 – 6, 2019-16, 2018 -3, 2017-13, 2016-38, 2015-10, 2014 - 14),
- zakazu kontaktowania się z określonymi osobami (art. 39 pkt 2b kk) – 174 (2021 -200, 2020 -138, 2019-143, 2018 -137, 2017 -154, 2016-118, 2015-140, 2014 - 69),
- zakazu zbliżania się do określonych osób (art. 39 pkt 2b kk) -145 (2021-136, 2020 -124, 2019 -89, 2018-151, 2017 – 135, 2016-169, 2015-112, 2014 - 66),
- nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 39 pkt 2e kk) – 74 (2021- 88, 2020 -77, 2019-83, 2018-92, 2017- 87, 2016-106, 2015-148, 2014 - 62).

Wnioski prokuratora do sądu w zakresie orzeczenia wobec oskarżonych o czyny stanowiące przemoc w rodzinie obowiązków probacyjnych⁴³:

- powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 72 § 1 pkt 7 kk) – 2 (2021-7, 2020 – 11, 2019-21, 2018-30, 2017 – 30, 2016-29, 2015-15, 2014 - 14),
- powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami w określony sposób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) – 107 (2021-100, 2020 -52, 2019-107, 2018-105, 2017 – 116, 2016-129, 2015-106, 2014 - 98),
- powstrzymania się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) – 50 (2021- 91, 2020 – 82, 2019- 115, 2018-78, 2017 – 83, 2016-116, 2015-81, 2014 - 39),
- opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 72 § 1 pkt 7b kk) –43 (2021-68, 2020 -70, 2019-84, 2018-57, 2017 – 51, 2016-91, 2015- 94, 2014 - 91),
- uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych (art. 72 § 1 pkt 6b kk) – 73 (2021- 82, 2020 -154, 2019-213, 2018-240, 2017 -315, 2016-396, 2015-411, 2014 - 369).

Na uwagę zasługuje, iż skierowanie wniosku w trybie art. 335 par. 1 k.p.k. wpływa na kształt orzecznictwa, jego struktury, rodzajów kar i ich wymiaru. Konsensualny sposób kończenia spraw sądowych, poprzez zastosowanie instytucji wniosku prokuratora o wydanie wobec sprawcy wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionej z oskarżonym kary lub środka karnego (art. 335 § 1 kp k i art. 335 § 2 kp k), a także wniosek oskarżonego o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego (art. 387 § 1 kp k⁴⁴) skraca długość postępowania przed sądem oraz umożliwia

§ 2. Prokurator może dołączyć do aktu oskarżenia wniosek o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar lub innych środków przewidzianych za zarzucany mu występki, uwzględniających też prawnie chronione interesy pokrzywdzonego, jeżeli okoliczności popełnienia przestępstwa i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości, oświadczenia dowodowe złożone przez oskarżonego nie są sprzeczne z dokonanymi ustaleniami, a postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte. Do wniosku stosuje się odpowiednio przepisy § 1 zdanie piąte i § 3 zdanie drugie. Do aktu oskarżenia nie stosuje się przepisów art. 333 § 1 i 2.

§ 2a. Prokurator, uzgadniając z oskarżonym treść wniosku, o którym mowa w § 1 lub 2, poucza go o treści art. 447 § 5. O pouczeniu zamieszcza się adnotację w aktach sprawy.

§ 3. Wniosek, o którym mowa w § 1, powinien zawierać dane wskazane w art. 332 § 1. Uzasadnienie wniosku ogranicza się do wskazania dowodów świadczących o tym, że okoliczności popełnienia czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości oraz że cele postępowania zostaną osiągnięte bez przeprowadzenia rozprawy. Przepisy art. 333 § 3 i art. 334 stosuje się odpowiednio. Stronom, obrońcom i pełnomocnikom przysługuje prawo do przejrzenia aktu sprawy, o czym należy ich pouczyć.

§ 4. W wypadku gdy sąd, nie uwzględniając wniosku, o którym mowa w § 1, zwrócił sprawę prokuratorowi, ponowne wystąpienie z takim wnioskiem jest możliwe, jeżeli zwrot nastąpił z przyczyn wskazanych w art. 343 § 1, 2 lub 3. Zwrot sprawy nie stoi też na przeszkodzie wystąpieniu następnie z wnioskiem, o którym mowa w § 2.

⁴² Dane uzyskane z Prokuratury Krajowej Tabela 3.2

⁴³ Ibidem,

⁴⁴ Art. 387. § Do chwili zakończenia pierwszego przesłuchania wszystkich oskarżonych na rozprawie głównej oskarżony, któremu zarzucono przestępstwo zagrożone karą nieprzekraczającą 15 lat pozbawienia wolności, może złożyć wniosek o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego, orzeczenie przypadku lub środka kompensacyjnego bez przeprowadzania postępowania dowodowego. Wniosek może również dotyczyć wydania określonego rozstrzygnięcia w przedmiocie poniesienia kosztów procesu. Jeżeli oskarżony nie ma obrońcy z wyboru, sąd może, na jego wniosek, wyznaczyć mu obrońcę z urzędu.

§ 1a. Przed uwzględnieniem wniosku o wydanie wyroku skazującego sąd poucza obecnego oskarżonego o treści art. 447 § 5.

§ 2. Sąd może uwzględnić wniosek o wydanie wyroku skazującego, gdy okoliczności popełnienia przestępstwa i wina nie budzą wątpliwości, a cele postępowania zostaną osiągnięte mimo nieprzeprowadzenia rozprawy w całości; uwzględnienie wniosku jest możliwe jedynie wówczas,

rozpoznanie

sprawy

w rozsądnym terminie. Na uwagę zasługuje także instytucja prawa karnego w postaci art. 338a k.p.k. która umożliwia oskarżonemu, któremu zarzucono przestępstwo zagrożone karą nieprzekraczającą 15 lat pozbawienia wolności, przed doręczeniem mu zawiadomienia o terminie rozprawy, złożenie wniosku o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego, orzeczenie przepadku lub środka kompensacyjnego bez przeprowadzenia postępowania dowodowego⁴⁵.

W 2022 roku sądy, uwzględniając wnioski prokuratora z art. 335 § 1 i 2 kpk za przestępstwo znęcania, skazały w 2022 – 636 (2021-1079, 2020 – 1 302, 2019-1608, 2018-2048, 2017 -2629, 2016-3204, 2015 - 3.744, 2014 - 3.672; 2013 - 3.256) osób, a z art. 387 § 1 kpk 1908 (2021- 2639, 2020 -2 344, 2019- 2369, 2018-2286, 2017 -2148, 2016-1593, 2015 - 2.512, 2014 - 2.966, 2013 - 2.585), oraz z art. 338a k.p.k 17(2021- 20, 2020 -13, 2019-17, 2018- 16, 2017 -12, 2016-21, 2015 - 6) osób co łącznie stanowi w 2022 --2561 skazań (2021- 3 738, 2020 -3649, 2019- 3 994, 2018-4350, 2017 – 4.789, 2016-4.818, 2015 - 6.262, 2014 - 6.638, 2013 - 5.841). Wszystkich skazań w 2022 r. było 9 280. (z art. 207§ 1). Tym samym zakończeń postępowania w trybach konsensualnych wskazanych w art. 335§ 1 i 2, kpk, art. 387 § 1 kpk oraz 338a k.p.k było 27,59%na tle wszystkich skazań z art. 207 § 1 kk (2021-35,48%, 2020 - 36,22%, 2019- 35,35%, 2018-38,65%, 2017 - 43,46 % 2016-52,40 % 2015 - 52,41, 2014 - 52,27%, 2013 - 49,1%.

Powyższe dane świadczą o spadku w stosunku do roku 2021 odsetka spraw z art. 207 § 1 kk, które kończą się wyrokiem skazującym, zapadłym w wyniku uwzględnienia wniosku w trybie konsensualnym w szczególności przy zastosowaniu instytucji wskazanej w art. 335 § 1 i 2, kpk, art. 387 § 1 kpk, art. 338a k.p.k. na płaszczyźnie art. 207 § 1 k.k.

Wobec sprawców przemocy w rodzinie, skazanych uprzednio na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem, można w okresie próby stosować (nakładać, modyfikować bądź uchylać) obowiązki probacyjne.

W razie sprawowania dozoru nad sprawcą przemocy w rodzinie, kurator sądowy ma uprawnienie do składania do sądu wniosków w tym przedmiocie w toku postępowania wykonawczego. Sąd może taki wniosek uwzględnić i wydać postanowienie w przedmiocie nałożenia obowiązku bądź też wniosku nie uwzględnić.

W 2022 r. zawodowi kuratorzy sądowi dla dorosłych składali do sądu wnioski w przedmiocie:

- powstrzymania się od przebywania w określonych miejscach (art. 72 § 1 pkt 7 kk) – 1 wniosek wniesiony, sąd rozpoznał i uwzględnił ten wniosek;
- powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami w określony sposób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) – 6 wniosków wniesionych, sąd rozpoznał i uwzględnił 2 wnioski;
- powstrzymania się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób (art. 72 § 1 pkt 7 a kk) -- 6 wniosków wniesionych, sąd rozpoznał i uwzględnił 5 wniosków;
- opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 72 § 1 pkt 7b kk) – 6 wniosków wniesionych, sąd uwzględnił 3 wnioski.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez	
		sądy powszechne	zespoły kuratorskiej służby sądowej

gdy nie sprzeciwia się temu prokurator, a także pokrzywdzony należycie powiadomiony o terminie rozprawy oraz pouczony o możliwości zgłoszenia przez oskarżonego takiego wniosku.

§ 3. Sąd może uzależnić uwzględnienie wniosku oskarżonego od dokonania w nim wskazanej przez siebie zmiany. Przepis art. 341 § 3 stosuje się odpowiednio.

§ 4.(uchylony)

§ 5. Przychylając się do wniosku, sąd może uznać za ujawnione dowody wymienione w akcie oskarżenia lub dokumenty przedłożone przez stronę.

⁴⁵ Art. 338a. Oskarżony, któremu zarzucono przestępstwo zagrożone karą nieprzekraczającą 15 lat pozbawienia wolności, może przed doręczeniem mu zawiadomienia o terminie rozprawy złożyć wniosek o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego, orzeczenie przepadku lub środka kompensacyjnego bez przeprowadzenia postępowania dowodowego. Wniosek może również dotyczyć wydania określonego rozstrzygnięcia w przedmiocie poniesienia kosztów procesu.

3.2.2. Zapobieganie kontaktowania się osób stosujących przemoc w rodzinie z osobami dotkniętymi przemocą poprzez: występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków probacyjnych polegających na obowiązk powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, kontaktowania się lub zbliżania do pokrzywdzonego, zakazie przebywania w określonych miejscach, opuszczenia przez sprawcę lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	liczba wniosków kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd w postępowaniu wykonawczym środków probacyjnych polegających na:	obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach		1
		obowiązku powstrzymywania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym		6
		obowiązku powstrzymywania się od zbliżania do pokrzywdzonego		6
		obowiązku opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym		6
	liczba orzeczeń sądowych uwzględniających wnioski kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd środków probacyjnych polegających na:	obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach	1	
		obowiązku powstrzymywania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym	2	
		obowiązku powstrzymywania się od zbliżania do pokrzywdzonego	5	
		obowiązku opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	3	

3.2.3. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w szczególności:

- w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do: kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
- w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego w przedmiocie władzy rodzicielskiej
- w zakresie prawa cywilnego w przedmiocie zobowiązania osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia

Orzecznictwo sądów powszechnych w zakresie - prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

Analizując dane statystyczne dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie, należy mieć świadomość, że przemoc w rodzinie wykracza zakresem przedmiotowym poza ustawowe znamiona przestępstwa

znęcania się nad osobami najbliższymi z art. 207 kk⁴⁶⁴⁷. Przestępstwo znęcania się jest najczęstszym przykładem przemocy w rodzinie, jednakże nie odzwierciedla całości tego zjawiska, a jedynie jego część. Kodeks karny w art. 115 zawiera tzw. słowniczek ustawowy, w którym doprecyzowano niektóre pojęcia użyte w treści aktu prawnego. W słowniczku tym jednak nie znajduje się definicja przemocy w rodzinie, ani nawet pojęcia samej przemocy. Definicja ta zawarta jest w ustawie *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*, w art. 2 pkt 2 tzw. definicja legalna pojęcia „przemocy w rodzinie”, odgrywa istotną rolę przy ocenie czy dany czyn stypizowany w Kodeksie karnym nosi znamiona tego typu zjawiska.

Przemoc w rodzinie, według w/w przepisu ustawy, „to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

W związku z szeroką definicją przemocy w rodzinie, która wyczerpuje ustawowe znamiona różnych przestępstw, w celu właściwego opisanie danych statystycznych obrazujących zakres oddziaływania organów postępowania przygotowawczego oraz rozpoznawczego na to zjawisko, niezbędne jest wskazanie rodzaju czynów zabronionych, które składają się na zjawisko przemocy w rodzinie.

W sądowych formularzach statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości uwzględniono typy i dane dotyczące przestępstw, które mogą zostać zakwalifikowane jako przemoc w rodzinie, wg art. 2 pkt 2 ustawy *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*, są to m.in.:

art. 148 § 1 - 4 kk	- zabójstwo;
art. 156 § 1 - 3 kk	- spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu człowieka;
art. 157 kk	- spowodowanie średniego i lekkiego uszczerbku na zdrowiu człowieka;
art. 189 kk	- pozbawienie wolności;
art. 190 kk	- groźba bezprawna;
art. 190a	- uporczywe nękanie (stalking);
art. 191 kk	- przemoc lub groźba bezprawna w celu zmuszenia do określonego zachowania;
art. 191a kk	- utrwalanie i rozpowszechnianie wizerunku nagiej osoby;
art. 197 § 1 - 3 kk	- zgwałcenie;
art. 198 kk	- współżycie płciowe z osobą w stanie ograniczonej poczytalności;
art. 199 kk	- wymuszenie współżycia płciowego na osobie podległej, w krytycznym położeniu;
art. 200 § 1 i 3 kk	- pedofilia - uprawianie, prezentowanie treści;
art. 201 kk	- kazirodstwo;
art. 202 § 1 - 4c kk	- prezentowanie treści pornograficznych;
art. 203 kk	- doprowadzenie przemocą innej osoby do uprawiania prostytucji;
art. 207 kk	- znęcania się nad osobami najbliższymi;
art. 208 kk	- rozpijanie małoletnich;

Z liczby wszystkich osób skazanych za w/w przestępstwa sądowe formularze statystyczne wyodrębniają osoby skazane za czyny stanowiące przemoc w rodzinie.

Dane statystyczne uzyskane w zakresie właściwości sądów rejonowych w takim układzie za rok 2022 przedstawiają się następująco

⁴⁶ Sprawozdanie MS-S6r w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej.

⁴⁷ „Art. 207 § 1. § 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 1a. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 lub 1a połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1-2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Rodzaje przestępstw w Kodeksie karnym	Osądzeni ogółem	Skazani ogółem	Pozbawienie wolności		Grzywna samoistna	Ograniczenie wolności	Warunkowo umorzono postępowanie	Umorzono postęp.	Uniewinniono	Kara mieszana
			ogółem	w tym z warunkowym zawieszeniem						
Ogółem, w tym z art.:	15 200	12357	8343	4923	1.137	2 644	1.591	839	389	232
156	5	4	2	1	0	2	1			
157 § 1	177	143	80	38	32	31	19	10	5	
157 § 2 w zw. z § 4	219	154	34	20	72	48	54	6	4	
189	14	13	9	3		4	1			
190	663	521	192	65	172	153	45	75	21	4
190a § 1	212	184	123	63	34	23	8	17	3	4
190a § 2	3	2	2	-2	0	0	-		1	
190a § 3	1				0		1		-	
191	40	31	17	10	9	5	6	2	1	
191a	6	5	1	1	3	1	1	0	-	
193	21	16	2		5	8	3		2	1
197 § 1	118	- 112	99	7	0	1	0	3	3	12
197 § 2	10	10	10	6	-	-	-		-	
198	6	4	4	1	-	-	-	1	1	
199	0	0	0	-	-	--	-		--	
200 § 1	70	60	55	6	-	2	-	2	8	3
200 § 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
200 § 3	4	4	2	1	0	2	-	-	-	-
200 § 4	4	0	0	0	-	-	-	2	2	-
200 § 5	-	0	0	0	-	-	-	-	-	-
201	8	8	7	3	1	-	-	-	-	-
202 § 1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
202 § 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
202 § 3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
202 § 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
202 § 4a	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-

202 § 4b	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
202 § 4c	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-
203	2	2	2	2	-	-	0	-	-	-
207 § 1	11 393	9 280	6932	4.356	421	1.739	1 238	590	280	187
207 § 2	22	20	20	1	0	0	-	-	2	-
207 § 3	27	26	24	3	-	0	-	-	1	2
208	2	2	2	0	-	0	-	-	-	-
267 § 1	10	7	1	1	5	1	2	-	1	-
278 § 1	44	35	14	5	7	13	2	7	-	1
279 § 1	36	30	22	6	1	5	1	5	-	2
280	10	9	6	1	-	1	-	-	1	2
282	14	13	10	2	-	1	1	-	-	2
284 § 1	20	10	3	3	3	4	2	3	5	-
286 § 1	13	11	8	3	0	3	2	-	-	-
288 § 1	43	29	10	0	12	7	3	10	1	-
inne	1.979	1.608	647	312	360	589	201	106	47	12

Z wyżej przedstawionych danych wynika, że spośród przestępstw kwalifikujących się jako przemoc w rodzinie najpowszechniejszym przestępstwem w 2022 roku, podobnie jak w latach poprzednich, było przestępstwo znęcania się oraz przestępstwo gróźb karalnych.

Dane statystyczne w zakresie właściwości sądów okręgowych w takim układzie za rok 2022 przedstawiają się następująco⁴⁸:

Rodzaje przestępstw w Kodeksie karnym	Osądzeni ogółem	Skazani ogółem	Pozbawienie wolności		Grzywna obok pozbawienia wolności (ogółem)	Ograniczenie wolności	Warunkowo umorzono postępowanie	Umorzono postęp.	Uniewinniono	Kara mieszana
			ogółem	w tym z warunkowym zawieszeniem						
Ogółem, w tym z art.:	197	161	155	11	3	0	0	28	7	0
148 § 1	59	40	36	0	0	0	0	18	1	0
148 § 2	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
148 § 3	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
148 § 4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

⁴⁸ Dane pochodzą z MS Sądy Okręgowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2022 rok

156 § 1 i 3	21	15	15	1	0	0	0	5	1	0
197 § 3	42	37	37	0	0	0	0	1	4	0
197 § 4	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0
inne	71	65	63	10	3	0	0	4	1	0

W 2022 r. w trzech sprawach z art. 148 § 1 zapadł wyrok dożywotniego pozbawienia wolności.

Poniżej przedstawione zaś zostały dane w zakresie liczby i płci osób skazanych oraz osób pokrzywdzonych poszczególnymi rodzajami przestępstw, kwalifikujących się jako przemoc w rodzinie wg art. 2 pkt 2 ustawy *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*.

Zgodnie z wymogami Krajowego Programu, od 2014 roku jest badana płeć osób skazanych. Ze zgromadzonych danych wynika, że kobiety, jako sprawcy czynów kwalifikujących się jako przemoc w rodzinie wg art. 2 pkt 2 ustawy *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*, stanowią znacznie mniejszy odsetek w stosunku do mężczyzn.

W przypadku w/w przestępstw, kwalifikujących się jako przemoc w rodzinie, pokrzywdzonymi najczęściej były kobiety.

Mienniki przyjęte w Krajowym Programie, zawiera poniższa tabela zbiorcza.⁴⁹

Rodzaj działania	Wskaźnik			Wartość wskaźnika wskazana przez Sądy powszechne
3.2.3. Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie - prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba osób oskarżonych o stosowanie przemocy w rodzinie	osądzeni	Ogółem	15 397
			w tym art. 207 kk	11 442
		skazani	ogółem	12 518
			w tym kobiety	732
			w tym mężczyźni	11 786
			w tym art. 207 kk	9 326
			w tym kobiety	446
			w tym mężczyźni	8 880
		uniewinnieni	Ogółem	396
			w tym art. 207 kk	283
			Ogółem	1 591

⁴⁹ Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych 3.2.3

		warunkowo umorzone postępowanie	w tym art. 207 kk	1 238
		umorzono postępowanie	Ogółem	867
			w tym art. 207 kk	590
	liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, wobec których orzeczono kary	grzywny	Ogółem	1 137
			w tym art. 207 kk	421
		ograniczenia wolności	Ogółem	2 644
			w tym art. 207 kk	1 739
		pozbawienia wolności	Ogółem	8 498
			w tym art. 207 kk	6 976
		w tym pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem	Ogółem	4 934
			w tym art. 207 kk	4 360
	liczby orzeczonych środków karnych i probacyjnych	obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	środki karne	42
			w tym wobec kobiet	1
			w tym wobec mężczyzn	41
			środki probacyjne	40
			w tym wobec kobiet	4
			w tym wobec mężczyzn	36
		zakaz kontaktowania się z określonymi osobami	środki karne	2 191
			w tym wobec kobiet	64
			w tym wobec mężczyzn	2 127

			środki probacyjne	502
			w tym wobec kobiet	28
			w tym wobec mężczyzn	474
		zakaz zbliżania się do określonych osób	środki karne	2 948
			w tym wobec kobiet	88
			w tym wobec mężczyzn	2 860
			środki probacyjne	397
			w tym wobec kobiet	15
			w tym wobec mężczyzn	382
		nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	środki karne	1 093
			w tym wobec kobiet	22
			w tym wobec mężczyzn	1 071
			środki probacyjne	274
			w tym wobec kobiet	13
			w tym wobec mężczyzn	261
		uczestnictwo w programach korekcyjno-educacyjnych	środki probacyjne	547
			w tym wobec kobiet	67
			w tym wobec mężczyzn	480
- prawa rodzinnego i opiekuńczego w przedmiocie władzy rodzicielskiej	liczba orzeczeń w zakresie władzy rodzicielskiej z uwagi na stosowanie	ograniczenie władzy rodzicielskiej (art. 109 § 2 kro)	liczba orzeczeń	278
			liczba dzieci	514
			liczba orzeczeń	40

	przemocy w rodzinie	pozbawienie władzy rodzicielskiej (art. 111 kro)	liczba dzieci	76
- prawa cywilnego w przedmiocie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji	liczba wniosków do sądu w przedmiocie zobowiązania do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazania zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia			2 101
	liczba orzeczeń dotyczących zobowiązania do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazania zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia			1 052
	liczba eksmisji z uwagi na stosowanie przemocy w rodzinie			456

Znamiona ustawowe czynu z art. 207 § 1 kk

Przestępstwo znęcania się nad osobami najbliższymi zostało opisane w Kodeksie karnym w art. 207, jako jeden typ podstawowy (art. 207 § 1 kk) oraz trzy typy kwalifikowane (art. 207 § 1a, 2 i 3 kk), na mocy ustawy z dnia 23 lipca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. poz. 773), która weszła w życie w dniu 13 lipca 2017 r., zmieniono treść art. 207 § 1 k.k. i dodano art. 207 § 1a k.k.

Należy jednak wskazać, że przepis ten może dotyczyć także przestępstw, które nie będą kwalifikowane jako przemoc w rodzinie, z uwagi na fakt, że czyn ten może obejmować także zachowania polegające na znęcaniu się np. nad osobami obcymi (nie będącymi osobami najbliższymi). Mogą to być także osoby obce, jednakże pozostające w stosunku zależności od sprawy, osoby małoletnie, bądź też osoby nieporadne

z uwagi na stan psychiczny lub fizyczny.

Typ podstawowy przestępstwa znęcania się z art. 207 § 1 kk posiada następujące znamiona ustawowe (przesłanki):

- znęcanie się fizyczne lub psychiczne;
- nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy.

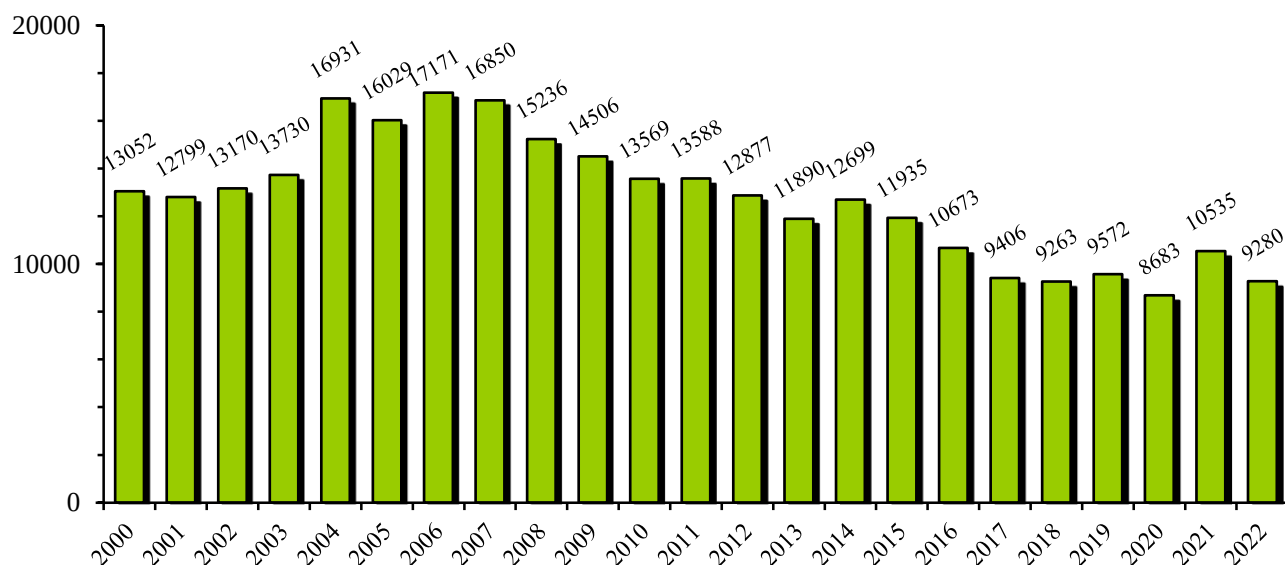
Ustawodawca przewidział za takie zachowanie sankcję w postaci kary pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Kolejnym typem dodanym na mocy ustawy z dnia 23 lipca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. poz. 773), jest przestępstwo z art. 207 § 1a kk, określający typ kwalifikowany w przypadku znęcania się nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny, który zagrożony jest karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Kolejnym typem jest przestępstwo kwalifikowane znęcania się z art. 207 § 2 kk, charakteryzujące się dodatkową przesłanką, a mianowicie stosowaniem szczególnego okrucieństwa. Sankcją jest kara pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Ostatnim typem kwalifikowanym z art. 207 § 3 kk jest przestępstwo znęcania się, w wyniku którego doszło do targnięcia się pokrzywdzonego na własne życie. Sankcją jest kara pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Tabela zawiera dane dot. liczby osób skazanych z art. 207 § 1 k.k. przez sądy rejonowe.⁵⁰

Orzecznictwo sądów w zakresie przestępstwa znęcania się z art. 207 kk, zakwalifikowanego wyłącznie jako przemoc w rodzinie („rodz”)

Przedstawione powyżej dane dotyczą czynu podstawowego z art. 207 § 1 kk zakwalifikowanego wyłącznie jako przemoc w rodzinie.

Nie przytaczano trzech kwalifikowanych typów tego przestępstwa z art. 207 § 1a § 2 i § 3 kk, z uwagi na fakt, że liczba skazań w tym zakresie podobnie jak w roku 2021 jest symboliczna (46 skazania łącznie w 2022 roku).

W 2022 roku w sądach rejonowych w Polsce nieprawomocnie osądzono z art. 207 § 1 kk ogółem 11 393 osób⁵¹. Z tego:

- 9 280 – skazano;
- 280 – uniewinniono;
- 1 238 – warunkowo umorzono postępowanie;
- 590 – umorzono postępowanie;
- 1 011 – tymczasowo aresztowano przed wyrokiem.

W 2022 roku w sądach rejonowych w Polsce nieprawomocnie skazano z art. 207 § 1 kk ogółem: 9 280 osób⁵². Z tego wymierzono:

- 187 – kary mieszane (2021- 204, 2020 -182, 2019 -203, 2018 -186, 2017 - 171);
- 421 – kary grzywny (samoistnych) (2021- 448, 2020 -371, 2019 – 351, 2018 -360, 2017- 283);
- 1 739 – kar ograniczenia wolności (2021- 1 958, 2020 -1 726, 2019-1 911, 2018-1716, 2017- 1505);
 - 6 932 - kar pozbawienia wolności (2021 -7 882, 2020 - 6 404, 2019-7 102, 2018- 6.998, 2017 - 7170) w tym:
 - 2 576- bezwzględnych (2021 -2911, 2020 - 2 486, 2019- 1 929, 2018-2.361, 2017- 1927),
 - 4 356 (2021- 4 971, 2020 - 3 918, 2019-5 173, 2018 -4.637, 2017- 5243) – z warunkowym zawieszeniem wykonania.

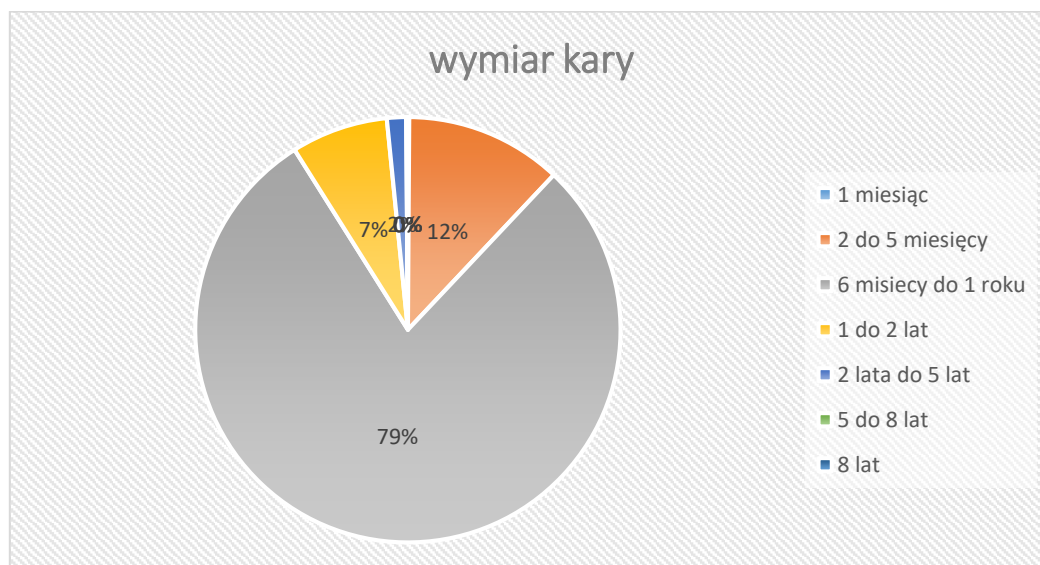
⁵⁰ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2022 rok

⁵¹ Ibidem

⁵² Ibidem.

Z powyższych danych wynika, że największy odsetek wszystkich kar za stosowanie przemocy w rodzinie stanowi kara pozbawienia wolności z warunkowym jej zawieszeniem. Wymierzając karę pozbawienia wolności za czyn z art. 207 § 1 kk sądy stosowały ją w dolnych granicach ustawowego zagrożenia.

Stosunek procentowy wymiaru kary pozbawienia wolności orzekanej w Sądach Rejonowych w Polsce w 2022 roku z art. 207 § 1 kk

W 2022 roku zapadło:

- 7 wyroków pozbawienia wolności w wymiarze 1 miesiąca;
- 827 wyroków pozbawienia wolności w wymiarze 2 do 5 miesięcy;
- 5 478 wyroków pozbawienia wolności w wymiarze 6 miesięcy do 1 roku;
- 510 wyroków pozbawienia wolności powyżej 1 roku do 2 lat;
- 101 wyroków pozbawienia wolności powyżej 2 lat do 5 lat;
- 7 wyroków pozbawienia wolności powyżej 5 lat do 8 lat;
- 2 wyroki powyżej 8 lat pozbawienia wolności.

Od 2014 roku gromadzone są informacje dotyczące płci sprawców przestępstw wskazana przez sądy powszechne, w tym z art. 207 § 1 kk. i tak w 2022 osób skazanych było 9 280⁵³

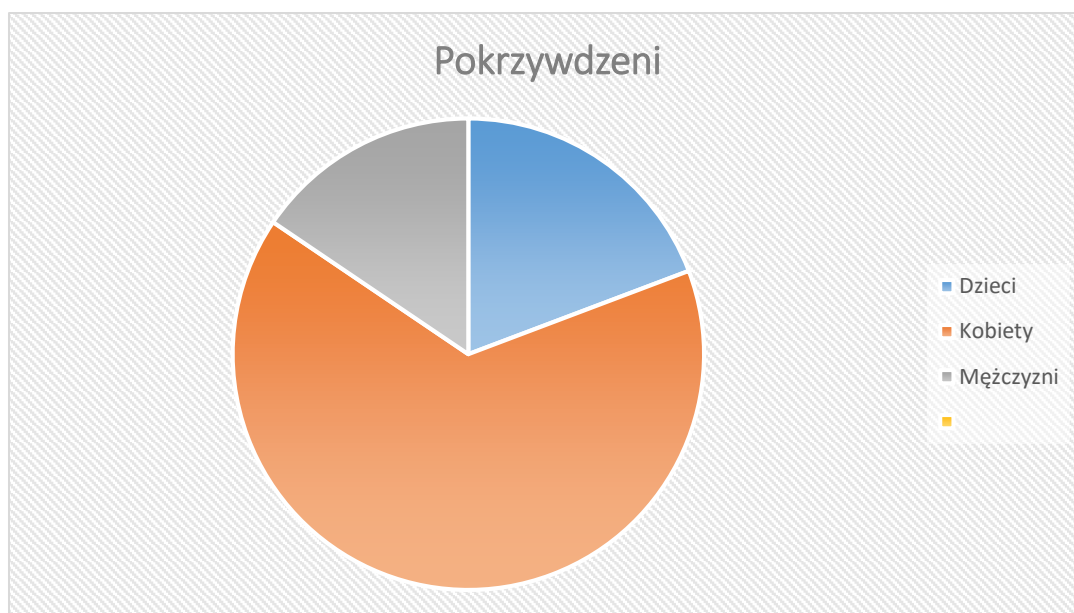
- 442 kobiet – 8 838 mężczyzn.

Wśród osób pokrzywdzonych przestępstwem z art. 207 § 1 kk w 2022 roku było⁵⁴:

- 11 543 kobiet,
- 2 725 mężczyzn,
- 3 408 małoletnich, w tym:
 - 1 689 dziewczynek; – 1 719 chłopców;

⁵³ Ibidem

⁵⁴ Ibidem

W związku z faktem, że przestępstwo znęcania się może dotyczyć także i czynów wykraczających poza granice przemocy zdefiniowanej jako przemoc wobec osób najbliższych (np. znęcanie się nad osobami pozostającymi w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, bądź nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny), należy mieć na uwadze, że nieznaczną część przedstawionych wyżej danych będzie dotyczyła pokrzywdzonych, które nie są osobami najbliższymi bądź wspólnie zamieszkującymi ze sprawcą ale zostały uznane jako przemoc w rodzinie.

Środki karne stosowane przez sądy powszechne

Od dnia 1 sierpnia 2010 roku, tj. od dnia wejścia w życie ustawy *o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustawy* wprowadzono środki karne mające zastosowanie wobec sprawców w rodzinie tj. nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 39 pkt 2e kk w zw. z art. 41a kk) oraz zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego (art. 39 pkt 2b kk w zw. z art. 41a kk).

Od 1 stycznia 2014 roku rozpoczęto gromadzenie w/w danych w odniesieniu wyłącznie do sprawców przemocy w rodzinie. Nowe dane statystyczne wskazują zatem na zastosowanie następujących środków karnych wyłącznie wobec osób skazanych za czyny zakwalifikowane jako przemoc w rodzinie⁵⁵:

- obowiązek powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 39 pkt 2b kk) - 42 osoby, wobec kobiet – 1, wobec mężczyzn 41 (2021- 38 osoby, wobec kobiet – 1, wobec mężczyzn 37, 2020 - 46 osoby, wobec kobiet – 0, wobec mężczyzn 46, 2019-45 osoby, wobec kobiet – 2, wobec mężczyzn 43, 2018- 31 osoby, wobec kobiet – 1, wobec mężczyzn 30, 2017- 35, wobec kobiet - 3, wobec mężczyzn - 31),
- zakaz kontaktowania się z określonymi osobami (art. 39 pkt 2b kk) – 2191, wobec kobiet 64, wobec mężczyzn 2 127, (2021- 1966, wobec kobiet 61, wobec mężczyzn 1905, 2020 - 1277, wobec kobiet 30, wobec mężczyzn 1247, 2019- 1021, wobec kobiet 27, wobec mężczyzn 994, 2018- 762, wobec kobiet 21, wobec mężczyzn 741, 2017- 666, wobec kobiet - 21, wobec mężczyzn - 645),
- zakaz zbliżania się do określonych osób (art. 39 pkt 2b kk) 2 948, wobec kobiet 88, wobec mężczyzn 2 860 – (2021- 2762, wobec kobiet 78, wobec mężczyzn 2684, 2020 - 1953, wobec kobiet 40, wobec mężczyzn 1913, 2019- 1605, wobec kobiet 31, wobec mężczyzn 1574, 2018- 1205, wobec kobiet 28, wobec mężczyzn 1177, 2017- 995, wobec kobiet - 19, wobec mężczyzn - 976),
- nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 39 pkt 2e kk) 1 093, wobec kobiet 22, wobec mężczyzn 1071 (2021- 1 080, wobec kobiet 24, wobec

⁵⁵ Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych tabela 3.2.3.

mężczyzn 1056 2020 - 823, wobec kobiet 15, wobec mężczyzn 808, 2019- 829, wobec kobiet 13, wobec mężczyzn 816 , 2018 - 604, wobec kobiet 8, wobec mężczyzn 596, 2017- 507 wobec kobiet - 10, wobec mężczyzn - 497),

Rodzaj działania	Wskaźnik			Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
3.2.3 Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	liczby orzeczonych środków karnych	obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	ogółem	42
			w tym wobec kobiet	1
			w tym wobec mężczyzn	41
		zakaz kontaktowania się z określonymi osobami	ogółem	2191
			w tym wobec kobiet	64
			w tym wobec mężczyzn	2127
		zakaz zbliżania się do określonych osób	ogółem	2948
			w tym wobec kobiet	88
			w tym wobec mężczyzn	2860
		nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	ogółem	1093
			w tym wobec kobiet	22
			w tym wobec mężczyzn	1071

Obowiązki probacyjne stosowane przez sądy powszechne

Od 1 stycznia 2014 roku gromadzone są dane odnośnie obowiązków probacyjnych orzekanych wobec osób skazanych prawomocnie za czyny zakwalifikowane jako przemoc w rodzinie. Poniżej przedstawiono dane dotyczące wszystkich obowiązków probacyjnych, orzekanych wyłącznie wobec osób skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie.

Tytułem obowiązków probacyjnych w 2022 roku w sądach powszechnych orzeczono⁵⁶:

- obowiązek powstrzymanie się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 72 § 1 pkt 7 kk) 40, wobec kobiet - 4, wobec mężczyzn - 36, (2021 - 69, wobec kobiet - 5, wobec mężczyzn - 64, 2020 - 60, wobec kobiet - 6, wobec mężczyzn - 54, 2019 -59, wobec kobiet - 7, wobec mężczyzn - 52, 2018- 59, wobec kobiet - 3, wobec mężczyzn - 56, 2017 - 77, wobec kobiet - 8, wobec mężczyzn - 69),
- uczestnictwo w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych (art. 72 § 1 pkt 6a kk) - 547 wobec kobiet - 67, wobec mężczyzn - 480 (2021- 627 wobec kobiet - 67, wobec mężczyzn - 560 2020 - - 521 wobec kobiet - 42, wobec mężczyzn - 479, 2019- 616 wobec kobiet - 51, wobec

⁵⁶ Ibidem.

mężczyzn – 565, 2018- 656 wobec kobiet - 43, wobec mężczyzn – 613, 2017 – 703, wobec kobiet - 40, wobec mężczyzn - 663),

- powstrzymanie się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami w określony sposób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) – 502, wobec kobiet - 28, wobec mężczyzn – 474 (2021- 614, wobec kobiet - 19, wobec mężczyzn – 595 2020 - 460 wobec kobiet - 10, wobec mężczyzn – 450, 2019- 438 wobec kobiet - 16, wobec mężczyzn – 422, 2018- 533 wobec kobiet - 22, wobec mężczyzn – 511, 2017 - 554 wobec kobiet - 26, wobec mężczyzn - 528),
- powstrzymanie się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) – 397 wobec kobiet - 15, wobec mężczyzn – 382 (2021- 469 wobec kobiet - 12, wobec mężczyzn – 457, 2020 - – 372 wobec kobiet - 8, wobec mężczyzn – 364, 2019- 374 wobec kobiet - 16, wobec mężczyzn – 358, 2018- – 346 wobec kobiet - 8, wobec mężczyzn, 2017- 313, wobec kobiet - 11, wobec mężczyzn - 302),
- nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 72 § 1 pkt 7b kk) – 274 wobec kobiet - 13, wobec mężczyzn – 261 (2021- 394 wobec kobiet - 8, wobec mężczyzn – 386, 2020 - 3212 wobec kobiet - 4, wobec mężczyzn – 308, 2019- 328 wobec kobiet - 10, wobec mężczyzn – 318, 2018-362 wobec kobiet - 7, wobec mężczyzn – 355, 2017 – 497, wobec kobiet - 14, wobec mężczyzn - 370),

Rodzaj działania	Wskaźnik			Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
3.2.3 Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	liczby orzeczonych środków probacyjnych	obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	ogółem	40
			w tym wobec kobiet	4
			w tym wobec mężczyzn	36
		zakaz kontaktowania się z określonymi osobami	ogółem	502
			w tym wobec kobiet	28
			w tym wobec mężczyzn	474
		zakaz zbliżania się do określonych osób	ogółem	397
			w tym wobec kobiet	15
			w tym wobec mężczyzn	282
		nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	ogółem	274
			w tym wobec kobiet	13
			w tym wobec mężczyzn	261
		uczestnictwo w programach	ogółem	547
			w tym wobec kobiet	67

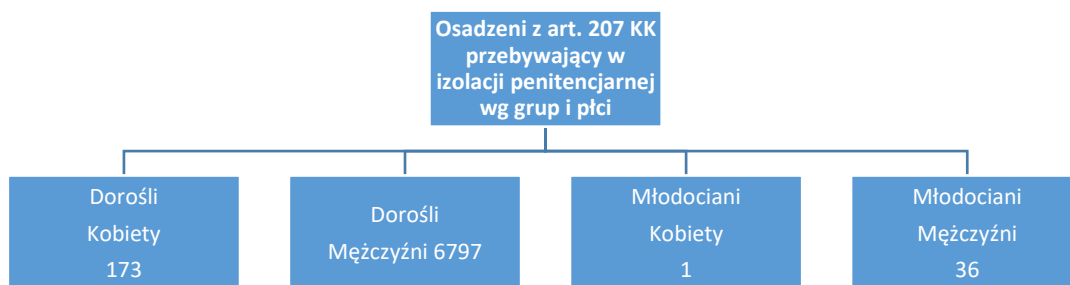
		korekcyjno- edukacyjnych	w tym wobec mężczyzn	480
--	--	-----------------------------	-------------------------	-----

Wykonywanie kary pozbawienia wolności wobec sprawców przemocy w rodzinie w zakładach karnych – dane ogólne o populacji osób pozbawionych wolności z art. 207 kk

Kodeks karny wykonawczy⁵⁷ nie wyróżnia sprawców przemocy w rodzinie jako odrębnej kategorii skazanych, wymagających stosowania określonych środków oddziaływania, poza wymienionymi w art. 67 § 3 kk. Jednak więziennictwo jako istotny podmiot polityki społecznej państwa wykonuje szereg zadań wynikających z innych ustaw, w tym programów krajowych. Jednym z nich jest Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

W celu opisanie obszaru pracy związanej z realizacją w/w regulacji, przedstawione zostaną dane liczbowe obrazujące populację osób skazanych z art. 207 kk.

Według danych z dnia 31 grudnia 2022 r. we wszystkich zakładach karnych i aresztach śledczych przebywało ogółem **7 007** osób (**5 943** skazanych oraz **1 344** tymczasowo aresztowanych⁵⁸), wobec których wykonywano łącznie **7 755** orzeczeń z art. 207 kk. Jeśli zaś wzięlibyśmy pod uwagę liczbę wszystkich osób które odbywały karę z art. 207 kk. na przestrzeni całego 2022 r. (tj. przebywały w izolacji chociaż przez 1 dzień w 2022 r.), to wartość ta wynosi – **10 172** osób. Średni wymiar kary wśród populacji skazanych z art. 207 Kk, przebywających w 2022 r. w zakładach karnych wyniósł **16,88** miesiąca (w tym mediana: 12 miesięcy).

Rys.1 Osadzeni z art. 207 KK przebywający w izolacji penitencjarnej wg grup i płci

Charakteryzując powyższą populację skazanych, warto również przytoczyć dane obrazujące udzielanie im warunkowych przedterminowych zwolnień. W przypadku skazanych z art. 207 w 2022 r., warunkowych przedterminowych zwolnień tej grupie osadzonych udzielono – 214 osadzonym (3 kobiet, 211 mężczyzn).

Dane o aktualnej liczbie skazanych prawomocnymi orzeczeniami z art. 207 kk, przebywającymi na terenie jednostek penitencjarnych (na dzień 31.12.2022 r.), w stosunku do ogólnej liczby osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych, podległych poszczególnym okręgowym inspektoratom Służby Więziennej (OISW) zawiera Tabela .

⁵⁷ Ustawia z dnia 6 czerwca 1997 roku *Kodeks karny wykonawczy* (.tj. z dnia 16 listopada 2022 r. (Dz.U. z 2023 r. poz. 127, zwana dalej „kkw”).

⁵⁸ Ogólna liczba osób osadzonych z art. 207KK, nie będzie matematyczną sumą osób skazanych i tymczasowo aresztowanych, gdyż jedna osoba może być równocześnie zarówno tymczasowo aresztowana jak i skazana z art. 207 KK (jedna osoba w danym pobycie może posiadać kilka wyroków jak również kilka tymczasowych aresztów).

OISW	Liczba skazanych, prawomocnymi orzeczeniami z art. 207 kk, (orzeczenia wykonane, wykonywane i wprowadzone do wykonania), na dzień 31.12.2022, w stosunku do liczby wszystkich osadzonych w jednostkach podległych OISW		
	Osadzeni ogółem	Skazani z art. 207 kk	Odsetek osadzonych z art. 207 kk w stosunku do ogółu osadzonych (%)
Bydgoszcz	7301	485	6,64
Katowice	7494	436	5,82
Koszalin	7308	581	7,95
Kraków	4783	372	7,78
Lublin	5481	628	11,46
Łódź	6826	507	7,43
Olsztyn	6939	729	10,51
Opole	7702	544	7,06
Poznań	7033	617	8,77
Rzeszów	4892	627	12,82
Warszawa	5469	267	4,88
R A Z E M	71 228	5 793	Średnia 8,28%

Liczba skazanych prawomocnym orzeczeniem z art. 207 kk. w porównaniu do ubiegłego roku utrzymuje się na podobnym poziomie w 2022 r., średni odsetek tej szczególnej populacji w stosunku do pozostałych osadzonych przyjmuje wartość 8,28%. Wysokie wartości tego wskaźnika występują w jednostkach podległych okręgowym inspektoratom Służby Więziennej w Rzeszowie, Lublinie oraz Olsztynie (od 10,51 % do 12,82 % ogółu osadzonych).

Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie: prawa rodzinnego i opiekuńczego w przedmiocie władzy rodzicielskiej

Krajowy Program nakłada obowiązek monitorowania orzecznictwa sądów rodzinnych w zakresie władzy rodzicielskiej.

Zgodnie z art. 109 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego⁵⁹, jeżeli dobro dziecka jest zagrożone, sąd może ograniczyć wykonywanie władzy rodzicielskiej, poprzez wydanie stosownych zarządzeń⁶⁰. Zgodnie zaś z

⁵⁹ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 1359), zwana dalej „kro”.

⁶⁰ Art. 109. § 1. Jeżeli dobro dziecka jest zagrożone, sąd opiekuńczy wyda odpowiednie zarządzenia.

§ 2. Sąd opiekuńczy może w szczególności:

1) zobowiązać rodziców oraz małoletniego do określonego postępowania, w szczególności do pracy z asystentem rodziny, realizowania innych form pracy z rodziną, skierować małoletniego do placówki wsparcia dziennego, określonych w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej lub skierować rodziców do placówki albo specjalisty zajmujących się terapią rodzinną, poradnictwem lub świadczących rodzinie inną stosowną pomoc z jednoczesnym wskazaniem sposobu kontroli wykonania wydanych zarządzeń;

2) określić, jakie czynności nie mogą być przez rodziców dokonywane bez zezwolenia sądu, albo poddać rodziców innym ograniczeniom, jakim podlega opiekun;

3) poddać wykonywanie władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora sądowego;

art. 111 kro, sąd opiekuńczy jest władny pozbawić władzy rodzicielskiej, jeżeli władza ta nie może być wykonywana z powodu trwałej przeszkody albo jeżeli rodzice nadużywają władzy rodzicielskiej lub w sposób rażący zaniedbują swe obowiązki względem dziecka⁶¹.

Przyczyną zarówno ograniczenia, jak i pozbawienia władzy rodzicielskiej może być zatem przemoc w rodzinie stosowana bezpośrednio wobec dziecka, jak i wobec domowników.

Z sądowych danych statystycznych wynika, że w 2022 roku sąd opiekuńczy w przedmiocie:

- ograniczenia władzy rodzicielskiej wydał ze względu na stosowanie przemocy w rodzinie – orzeczeń 278 (2021-207, 2020 – 10 085, 2019-301, 2018-328, 2017-464), dotyczących 451 dzieci (2020 -16 666, 2019-521, 2018-629, 2017-875).
- pozbawienia władzy rodzicielskiej wydał ze względu na stosowanie przemocy w rodzinie – 40 orzeczeń (2021- 31, 2020 – 6989, 2019-67, 2018-53, 2017 – 76), dotyczących 48 dzieci (2020 -9156, 2019-90, 2018-135, 2017 - 161).

Rodzaj działania	Wskaźnik			Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
3.2.3 Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego w przedmiocie władzy rodzicielskiej	liczba orzeczeń w zakresie władzy rodzicielskiej z uwagi na stosowanie przemocy w rodzinie	ograniczenie władzy rodzicielskiej (art. 109 § 2 kro)	liczba orzeczeń	278
			liczba dzieci	514
		pozbawienie władzy rodzicielskiej (art. 111 kro)	liczba orzeczeń	40
			liczba dzieci	76

Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie: prawa cywilnego w przedmiocie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji
Ustawa o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz ustawy - Kodeks postępowania cywilnego⁶², która weszła w życie 16 listopada 2011 roku wprowadziła istotne zmiany w zakresie postępowania egzekucyjnego, mające na celu wzmocnienie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Ustawa ta dokonała zmiany brzmienie przepisu art. 1046 § 4 Kodeksu postępowania cywilnego⁶³, zwanego dalej: „kpc”, i wprowadziła rozwiązania sprzyjające szybszemu odizolowaniu sprawcy przemocy w rodzinie od osoby pokrzywdzonej. Nowelizacja do ustawy *o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego* wprowadziła przepis art. 25d przewidujący, że sprawcy przemocy w rodzinie nie przysługuje pomieszczenie tymczasowe. Brak tego uprawnienia ma istotne znaczenie przy

4) skierować małoletniego do organizacji lub instytucji powołanej do przygotowania zawodowego albo do innej placówki sprawującej częściową pieczę nad dziećmi;

5) zarządzić umieszczenie małoletniego w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka albo w instytucjonalnej pieczy zastępczej albo powierzyć tymczasowo pełnienie funkcji rodziny zastępczej małżonkom lub osobie, niespełniającym warunków dotyczących rodzin zastępczych, w zakresie niezbędnych szkoleń, określonych w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej albo zarządzić umieszczenie małoletniego w zakładzie opiekuńczo-leczniczym, w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym lub w zakładzie rehabilitacji leczniczej.

§ 3. Sąd opiekuńczy może także powierzyć zarząd majątkiem małoletniego ustanowionemu w tym celu kuratorowi.

§ 4. W przypadku, o którym mowa w § 2 pkt 5, a także w razie zastosowania innych środków określonych w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, sąd opiekuńczy zawiadamia o wydaniu orzeczenia właściwą jednostkę organizacyjną wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, która udziela rodzinie małoletniego odpowiedniej pomocy i składa sądowi opiekuńczemu, w terminach określonych przez ten sąd, sprawozdania dotyczące sytuacji rodziny i udzielanej pomocy, w tym prowadzonej pracy z rodziną, a także współpracuje z kuratorem sądowym.

⁶¹ Art. 111. § 1. Jeżeli władza rodzicielska nie może być wykonywana z powodu trwałej przeszkody albo jeżeli rodzice nadużywają władzy rodzicielskiej lub w sposób rażący zaniedbują swe obowiązki względem dziecka, sąd opiekuńczy pozbawi rodziców władzy rodzicielskiej. Pozbawienie władzy rodzicielskiej może być orzeczone także w stosunku do jednego z rodziców.

§ 1a. Sąd może pozbawić rodziców władzy rodzicielskiej, jeżeli mimo udzielonej pomocy nie ustały przyczyny zastosowania art. 109 § 2 pkt 5, a w szczególności gdy rodzice trwale nie interesują się dzieckiem.

§ 2. W razie ustania przyczyny, która była podstawą pozbawienia władzy rodzicielskiej, sąd opiekuńczy może władzę rodzicielską przywrócić.

⁶² Ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 roku o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz ustawy - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 224, poz. 1342).

⁶³ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1460), zwana dalej „kpc”.

wykonywaniu eksmisji przez organ egzekucyjny. Zgodnie bowiem z art. 1046 § 5¹ kpc w brzmieniu wprowadzonym w/w ustawą, jeżeli dłużnikowi nie przysługuje prawo do tymczasowego pomieszczenia, komornik usunie dłużnika do noclegowni, schroniska lub innej placówki zapewniającej miejsca noclegowe, wskazanej na wniosek komornika przez gminę właściwą ze względu na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu.

W 2022 r. przeprowadzono 456 eksmisji z uwagi na przemoc w rodzinie (opróżnienie lokalu mieszkalnego bez prawa do lokalu socjalnego). Dla porównania powyższa liczba eksmisji z uwagi na przemoc w rodzinie bez prawa do lokalu socjalnego w 2021 r. wynosiła 568.

Celem wzmocnienia ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie, wprowadzono ustawą *o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw* do ustawy *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* regulację przewidzianą w art. 11a.

Przepis art. 11a ust. 1 stanowi, że: „jeżeli członek rodziny wspólnie zajmujący mieszkanie, swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy w rodzinie czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie, osoba dotknięta przemocą może żądać, aby sąd zobowiązał go do opuszczenia mieszkania”.

W 2022 roku do sądów rejonowych wpłynęło 2101 spraw w trybie art. 11a w/w ustawy (2021-1890, 2020 - 1346, 2019-1510, 2018-1596, 2017-1454, 2016-1562, 2015- 1406, 2014 - 1152, 2013 - 1114, 2012 - 730, 2011 - 197, 2010 - 353). Sądy wydały w 2022 r. 1052 orzeczeń zobowiązujących osobę stosującą przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem rodziny przy czym w (2021-858, 2020 - 545, 2019- 690, 2018-698, 2017-696, 2016 - 7052015- 571, 2014 - 487, 2013 - 387, 2012 - 268, 2011 - 49, 2010 - 138).

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
3.2.3 Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa cywilnego w przedmiocie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji	liczba eksmisji z uwagi na przemoc w rodzinie (opróżnienie lokalu mieszkalnego bez prawa do lokalu socjalnego)	456
	liczba złożonych do sądu cywilnego wniosków o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem rodziny	2101
	liczba orzeczeń dotyczących zobowiązania osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem rodziny	1052

Należy wskazać, że w celu zapewnienia efektywnej pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w Ministerstwie Sprawiedliwości został opracowany rządowy projekt ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r. *o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. poz. 956), dalej: „ustawa z dnia 30 kwietnia 2020 r.”, która weszła w życie z dniem 30 listopada 2020 r. Powyższą ustawą do polskiego porządku prawnego zostały wprowadzone kompleksowe rozwiązania cywilnoprawne pozwalające na szybką izolację osoby dotkniętej przemocą w rodzinie od sprawcy przemocy. W tym celu ustawa z dnia 30 kwietnia 2020 r. znoveelizowała przepisy siedmiu ustaw. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – *Kodeks postępowania cywilnego* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575 ze zm.), wprowadzono odrębne postępowanie w trybie nieprocesowym w sprawach o zobowiązanie osoby stosującej przemoc do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia oraz zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (dodany został dział 1a w części pierwszej w księdze drugiej w tytule II normujący to postępowanie). W postępowaniu w tych sprawach przewidziano szereg uproszczeń, mających na celu ułatwienie dochodzenia roszczeń tego rodzaju i przyspieszenie rozpoznania spraw oraz gwarancji prawidłowego zabezpieczenia interesów osoby dotkniętej przemocą. Są to m.in.: możliwość złożenia wniosku do sądu na urzędowym formularzu, zwolnienie wnioskodawcy od kosztów sądowych, obowiązek doręczenia przez sąd odpisu wniosku prokuratorowi oraz zawiadamiania go o terminach rozprawy, możliwość dokonywania doręczeń pism przez sąd za pośrednictwem policji, określenie terminów do wydania orzeczenia przez sąd, udzielanie zabezpieczenia, natychmiastowa wykonalność postanowienia wydanego w sprawie. W sytuacji, gdy sprawca przemocy w rodzinie stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia domowników, Policji i Żandarmerii Wojskowej (w stosunku do żołnierzy

zawodowych) zostało przyznane uprawnienie do wydania wobec sprawcy przemocy w rodzinie nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, niezależnie do tego czyją własność stanowi wspólnie zajmowane mieszkanie. Legalność i prawidłowość wydania tych nakazów i zakazów została poddana następnej kontroli sądu. W celu zapewnienia respektowania orzeczeń sądu oraz decyzji Policji

i Żandarmerii Wojskowej spenalizowano zachowanie polegające na niezastosowaniu się do wydanego przez Policję, Żandarmerię Wojskową lub sąd nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, poprzez wprowadzenie w ustawie z dnia 20 maja 1971 r. – *Kodeks wykroczeń* (Dz. U. z 2021 r. poz. 281), dalej: „k.w.”, nowego typu wykroczenia zagrożonego karą aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny (art. 66b k.w.). Ponadto w sprawach tych wykroczeń wprowadzono przyspieszony tryb ich rozpoznania. Co istotne, wprowadzone regulacje mogą być stosowane wobec wszystkich członków rodziny – tj. małżonka, wstępnych, zstępnych, rodzeństwa, powinowatych w tej samej linii lub stopniu, osób pozostających w stosunku przysposobienia oraz ich małżonków, osób pozostających we wspólnym pożyciu, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących. Można ww. unormowania stosować również w wypadku, gdy osoba dotknięta przemocą lub stosująca przemoc wyprowadziły się ze wspólnie zajmowanego mieszkania, w związku z zaistniałymi aktami przemocy w rodzinie albo gdy zamieszkują w tym mieszkaniu okresowo lub przebywają nieregularnie.

Niezależnie od powyższego w 2022 r. trwały prace nad wprowadzeniem do porządku prawnego kolejnych instrumentów, których celem jest dalsze wzmocnienie ochrony osób doznających przemocy. Projektowane zmiany mają uzupełnić rozwiązania wprowadzone ww. ustawą z dnia 30 kwietnia 2020 r., w zakresie m.in. rozszerzenia katalogu instrumentów stosowanych wobec sprawców przemocy w rodzinie.

Są to:

- zakaz zbliżania się osoby stosującej przemoc do osoby dotkniętej taką przemocą na określonej w metrach odległość,
- zakaz kontaktowania się z osobą dotkniętą przemocą,
- oraz zakaz wstępu i przebywania osoby stosującej przemoc na terenie szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej i artystycznej, do których uczęszcza osoba dotknięta przemocą lub jej miejsca pracy.

Wszystkie powyższe zakazy będą mogły zostać wydane bezzwłocznie przez Policję i Żandarmerię Wojskową, w czasie przeprowadzanej interwencji, wobec sprawcy przemocy w wypadku, gdy stwarza on zagrożenie dla życia lub zdrowia innych członków rodziny. W rozwiązaniach tych, chodzi o to, by sprawca przemocy nie mógł zbliżyć się do osoby krzywdzonej i nie mógł na nią oddziaływać tak by osobie krzywdzonej zapewnić poczucie bezpieczeństwa. Podobnie jak w wypadku nakazu opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i zakazu zbliżania się do tego mieszkania, wprowadzane zakazy: zbliżania, kontaktowania i wstępu obowiązują 14 dni. W tym czasie osoba krzywdzona może skorzystać z odpowiedniej pomocy (psychologicznej, prawnej) i wystąpić do sądu z żądaniem wydania przez sąd bezterminowych nakazu opuszczania mieszkania, zakazu zbliżania się do mieszkania lub zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania, zakazu wstępu. W postępowaniu sądowym – na wniosek osoby dotkniętej przemocą – możliwe będzie udzielenie zabezpieczenia poprzez przedłużenie lub modyfikowanie wydanych przez Policję lub Żandarmerię Wojskową nakazu i zakazów. W postępowaniu sądowym osoba dotknięta przemocą może żądać dodatkowo wydania wobec sprawcy przemocy w rodzinie zakazu wstępu i przebywania w miejscach, w których osoba tą przemocą dotknięta zwykle lub regularnie przebywa.

W wyjątkowych wypadkach sąd może określić dopuszczalne sposoby kontaktowania się np. w kwestiach dotyczących rodziny, małoletnich dzieci, czy w sprawach losowych. Dodatkowo, w wypadku, gdy osoba stosująca przemoc, nie stwarza zagrożenia dla życia lub zdrowia członków rodziny, ale swoim zachowaniem nęka ofiarę za pomocą środków komunikacji elektronicznej na odległość, wzbudzając u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia lub istotnie narusza jej prywatność, sąd będzie mógł również wydać zakaz kontaktowania się. Aby zagwarantować prawidłową realizację zakazu wstępu, w ustawie przewidziano obowiązek zawiadomienia o wydanym zakazie dyrektora szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej, artystycznej, do której uczęszcza osoba dotknięta przemocą, osoby zarządzającej obiektem sportowym, w którym ta osoba uprawia sport lub pracodawcę tej osoby

W 2022 r. dokonano zatrzymania 17 782 osób, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie i w tym zakresie odnotowano spadek zarówno w stosunku do roku 2021, jak i 2020. W 2021 r. dokonano zatrzymania 18 240 osób, zaś w 2020 r. 17 954 osób. Dało to spadek odpowiednio o 458 i 172 osoby. Podobnie, jak w latach ubiegłych, w grupie osób zatrzymanych dominującą stanowili mężczyźni – zatrzymano ich 16 955 (95,35% ogólnej liczby osób zatrzymanych). Grupa zatrzymanych kobiet liczyła 790 osób, zaś nieletnich 37 (31 chłopców i 6 dziewcząt).

Liczba osób zatrzymanych w 2022 r., wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie (według garnizonów).

Liczba osób zatrzymanych w 2022 r.				
	kobiety	mężczyźni	nieletni	Ogółem
Bydgoszcz	60	1 323	3	1 386
Białystok	59	1 156	1	1 216
Gdańsk	24	633	2	659
Gorzów Wlkp.	25	426	1	452
Katowice	43	1 030	4	1 077
Kielce	12	403	0	415
Kraków	55	1 426	1	1 482
Łódź	79	1 170	1	1 250
Lublin	73	1 906	5	1 984
Olsztyn	32	885	1	918
Opole	11	216	0	227
Poznań	53	992	7	1 052
Rzeszów	13	672	0	685
Szczecin	28	384	1	413
KSP	65	1 027	1	1 093
Radom	63	1 995	3	2 061
Wrocław	95	1 311	6	1 412
Ogółem	790	16 955	37	17 782

Na podstawie nowych uregulowań, policjanci poszczególnych jednostek organizacyjnych Policji od dnia 1 stycznia 2022 r. do dnia 31 grudnia 2022 r. wydali 4 960 nakazów natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia i zakazów zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, z czego wydano:

- 120 nakazów natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia,
- 263 zakazów zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia,
- 4 577 nakazów natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia i zakazów zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.

Liczba wydanych przez policjantów nakazów (...) zakazów (..) w 2022 r.

KWP/KSP	Liczba wydanych przez policjantów:			Ogólna liczba wydanych przez policjantów nakazów i zakazów
	nakazów	zakazów	nakazów i zakazów	
KWP Bydgoszcz	4	4	459	467

KWP Białystok	6	6	503	515
KWP Gdańsk	2	5	168	175
KWP Gorzów Wlkp.	3	2	40	45
KWP Katowice	3	16	257	276
KWP Kielce	2	11	158	171
KWP Kraków	33	51	308	392
KWP Łódź	12	29	298	339
KWP Lublin	2	26	393	421
KWP Olsztyn	14	29	215	258
KWP Opole	2	8	56	66
KWP Poznań	3	5	100	108
KWP Rzeszów	5	7	270	282
KWP Szczecin	4	11	104	119
KSP	8	32	504	544
KWP Radom	7	9	486	502
KWP Wrocław	10	12	258	280
Suma	120	263	4 577	4 960

3.2.4. Działanie i współpraca służb w zakresie monitorowania zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie, w tym wymiana informacji między nimi.

Należy wskazać, że z 4 356 skazanych w 2022 roku z art. 207 § 1 kk na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, pod dozór kuratora oddano 3840 osób, co stanowi aż 88,15% wszystkich skazanych na tę karę⁶⁴. Od kilku lat widoczny jest stały poziom liczby i odsetka sprawców, których sądy oddają pod dozór kuratora sądowego (2021- 88,81% 2020 - 88,36% 2019- 87,33% 2018-86,6% 2017- 85,18% 2016 -79,8% 2015 - 74,1% 2014 - 73,1% 2013 - 72,4% 2012 - 72,2% 2011 - 69,7% 2010 - 67% 2009 - 62%). Ma to ogromne znaczenie z uwagi na możliwości skutecznego oddziaływania na skazanych w okresie próby, w celu resocjalizacji sprawców, przejawiającej się jako zmiana postaw skazanych i ograniczenie ich powrotności do przestępstwa.

Dodać także trzeba, że skazany pod dozorem kuratora jest w okresie próby stale monitorowany, a ewentualne zmiany zachowania mogą skutkować zaostrzeniem kontroli (nałożeniem nowych, bardziej restrykcyjnych obowiązków probacyjnych), bądź jej złagodzeniem (uchyleniem lub zmianą obowiązków probacyjnych) przez sąd. Kurator sądowy ma bowiem obowiązek odpowiednio reagować i proponować sądowi, poprzez właściwe wnioski, elastyczny sposób oddziaływania na sprawcę przemocy w rodzinie.

Dla oddziaływania na sprawców przemocy w rodzinie istotnym jest uregulowanie przewidziane w w/w art. 12d ustawy. Przepis ten przewiduje obligatoryjne zarządzenie wykonania kary albo odwołanie warunkowego zwolnienia na skutek złożonego przez kuratora wniosku, dotyczącego skazanego za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, który w okresie próby rażąco naruszył porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny.

Z danych statystycznych za rok 2022⁶⁵ wynika, że kuratorzy na podstawie w/w przepisu złożyli:

- 56 (2021- 78, 2020 - 89, 2019-137, 2018-52, 2017-81, 2016-117, 2015-147, 2014 - 180, 2013 - 329, 2012 - 284) wniosków o odwołanie warunkowego zwolnienia, uwzględnionych przez sąd było 51 (2021-60, 2019-101, 2018-48, 2017-55, 2016-99, 2015- 109, 2014 - 148, 2013 - 241, 2012 - 187) uwzględnionych oraz
- 385 (2021- 435, 2020 - 514, 2019-662, 2018-368, 2017 -671, 2016- 787, 2015- 1132, 2014 - 1298, 2013 - 1805, 2012 - 1859) wniosków o zarządzenie wykonania zawieszony kary

⁶⁴ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej (odpowiednio za 2022 rok oraz za lata wcześniejsze).

⁶⁵ Dane pochodzą z MS-S40 Sprawozdanie z działalności kuratorskiej służby sądowej za rok 2022.

pozbawienia wolności, 290 wniosków zostało uwzględnionych (2021- 276, 2020 -298, 2019- 433, 2018-285, 2017 – 483, 2016 – 787, 2015- 755, 2014 - 784, 2013 - 1186, 2012 - 1168).

Tym samym ogólna liczba wniosków złożonych przez kuratorów sądowych w trybie art. 12d w/w ustawy wyniosła 441 (2021- 513, 2020 – 603, 2019-799, 2018-420, 2017- 752, 2016-904, 2015- 1279, 2014 - 1478, 2013 - 2134, 2012 - 2143, 2011 - 1315, 2010 - 372 wnioski) z czego 362 (2019- 534, 2018-333, 2017-538,2016-629,2015- 864, 2014 - 932, 2013 - 1.427, 2012 - 1355, 2011 - 667, 2010 - 200) zostało uwzględnionych.

Rodzaj działania	Wskaźnik			Zespoły kuratorskiej służby sądowej
3.2.4. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie	liczba wniosków kuratorów sądowych do sądu o:	zarządzenie wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności (art. 12d ustawy)	złożone	385
			uwzględnione przez sąd	290
		odwołanie warunkowego zwolnienia (art. 12d ustawy)	złożone	56
			uwzględnione przez sąd	51

3.3. Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych zmierzających do zaprzestania stosowania przemocy w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy)

3.3.1. Opracowanie ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (art. 6 ust. 6 pkt 3 ustawy)

Zgodnie z art. 6 ust. 6 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań własnych samorządu województwa należy w szczególności ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

W 2022 r. samorządy województw opracowały łącznie 13 ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Ramowe programy powinny stanowić swego rodzaju wytyczne do realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jako zadanie zlecone powiatowi i wskazane byłoby aby zawierały informacje dotyczące np. liczby programów, ram programowych, ram czasowych, liczebności grupy, form ich prowadzenia, kwalifikacji osób realizujących programy itd. Zadanie to nie zostało jeszcze przez wszystkie samorządy województwa zrealizowane ponieważ dotychczas samorządy opierały się na Wytycznych zawartych w poprzedniej wersji Programu. Obecnie wszystkie samorządy województw muszą dokonać rozeznania potrzeb na własnym terenie, celem opracowania ramowych programów, gdyż w art. 6 ust. 6 pkt 2 ustawy podkreślono kreatywną rolę samorządu województwa, nakładając na niego obowiązki polegające na inspirowaniu i promowaniu nowych dróg i sposobów rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie. Należy podkreślić, iż nowe rozwiązania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie powinny być dostosowane do specyfiki regionu, co z pewnością rodzi konieczność dokładnej analizy i zbadania problemu w danym regionie. Zadania te ze względu na swój charakter wpisują się w rolę samorządu województwa, polegającą na tworzeniu i prowadzeniu polityki rozwoju województwa. Realizacja zadań wskazanych w art. 6 ust. 6 ustawy powinna stanowić integralny element polityki rozwoju województwa i być uwzględniona w określonej przez samorząd województwa strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2018 r. poz. 913, z późn. zm.)

3.3.2. Opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w warunkach wolnościowych i w jednostkach penitencjarnych (art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy)

Realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jest zadaniem zleconym samorządom powiatowym. Na terenie Polski **279 podmiotów** realizowało programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Odkryto się łącznie 513 **edycji** programów, z czego **279** było realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego w powiatach. Z danych nadesłanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości wynika, że w 2022 r. wobec populacji skazanych sprawców przemocy w rodzinie zrealizowano łącznie 234 **edycje** programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych realizowanych przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej.

Liczba osób uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w latach 2016-2022

Liczba osób uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	9 666	9 101	8 765	8 880	7 288	8 209	3 470

Korelacja problemu przemocy i agresji z uzależnieniami, (głównie problemem alkoholowym) jest powszechnie znana. Praca ze skazanymi z art. 207 kk., jest więc wyraźnie ukierunkowana na rozpoznanie, diagnozę i leczenie problemów związanych z ewentualnym uzależnieniem, a w dalszej kolejności pracą nad korektą zachowań skazanych związanych z przemocą. Zgodnie z § 6 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej (z dn. 22 lutego 2011r., w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno edukacyjne), osobę stosującą przemoc w rodzinie, u której zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia. Dopiero po ukończeniu takiej terapii można rozpocząć oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne. Stąd, problematykę przemocy i uzależnienia od alkoholu w niniejszym opracowaniu omówiono łącznie.

Oddziaływanie wobec skazanych sprawców przemocy domowej koncentrują się wokół kilku propozycji programowych. W wielu jednostkach prowadzi się programy według modelu z „Duluth”. Jest to program dedykowany sprawcom przemocy, składający się z 2 sesji indywidualnych oraz 24 grupowych. Zbliżonym do tych założeń jest także program „PARTNER”. Programy według metody z „Duluth” realizowane są w jednostkach regularnie już od wielu lat. Od kilku lat, w Służbie Więziennej pojawiła się nowa propozycja – program „STOP PRZEMOCY – DRUGA SZANSA”. Dzięki środkom pozyskanym w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF), udało się opracować zupełnie nowy program, związany z przeciwdziałaniem przemocy. Jest to propozycja oparta m.in. na założeniach terapii skoncentrowanej na rozwiązywaniu problemów (BSFT) oraz nauce komunikacji bez przemocy (Nonviolent Communication – NVC), prowadzona w formie spotkań grupowych przez okres 3 miesięcy.

Poza tymi propozycjami realizowanych jest szereg autorskich programów konstruowanych i prowadzonych przez funkcjonariuszy a także przez podmioty zewnętrzne.

Dane szczegółowe dotyczące ilości edycji realizowanych programów zawiera poniższa tabela.

OISW	Tab. 2. Liczba edycji programów dedykowanych skazanym sprawcom przemocy w rodzinie		
	ROK 2022		
	Edycje programów realizowane przez kadrę SW	Edycje programów realizowane przez podmioty pozawiezione	RAZEM
Bydgoszcz	11	1	12

Katowice	11	5	16
Koszalin	19	4	23
Kraków	11	3	14
Lublin	51	2	53
Łódź	17	2	19
Olsztyn	13	9	22
Opole	26	7	33
Poznań	17	0	17
Rzeszów	9	0	9
Warszawa	15	1	16
RAZEM	200	34	234

W 2022r., wobec populacji skazanych sprawców przemocy domowej zrealizowano łącznie 234 edycje programów edukacyjno-korekcyjnych. W tej liczbie zdecydowaną większość (200) stanowią edycje realizowane przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej. Należy jednak zauważyć, iż populacja skazanych sprawców przemocy domowej jest również łatwo dostępną i tym samym „atrakcyjną” grupą osób, wobec których podmioty pozawieziennicze mogą realizować oddziaływania korekcyjno-edukacyjne. Stąd w wielu jednostkach penitencjarnych ofertę programową kadry więziennej, dodatkowo wzbogaca oferta podmiotów pozawiezienniczych pracujących ze sprawcami przemocy.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
3.3.2. Opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w jednostkach penitencjarnych	liczba edycji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	234

3.3.3. Zwiększanie udziału osób skazanych przez sąd za przestępstwa w związku z przemocą w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych poprzez wzrost liczby wniosków kierowanych do sądu w tym przedmiocie

Działania Kuratorskiej służby sądowej

Na szczególną uwagę spośród obowiązków probacyjnych zasługuje obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych. Uwzględniając cele w/w oddziaływań i możliwość uzyskania poprzez ich zastosowanie pożądanych zmian w zachowaniu sprawcy, jak również dostępność programów, w jakich sprawcy przemocy mogliby uczestniczyć zarówno w warunkach wolnościowych, jak i izolacyjnych, potrzeba stosowania przedmiotowego środka probacyjnego nie powinna budzić wątpliwości.

Z danych statystycznych za rok 2022 wynika, że w celu ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w tym umożliwienia sprawcom przemocy w rodzinie zmiany swojego dotychczasowego zachowania, kuratorzy sądowi złożyli do sądu 31 wniosków (2021-42, 2020 -23, 2019-59, 2018-108, 2017-126, 2016-211, 2015- 291, 2014 - 326, 2013 - 408, 2012 - 358) w przedmiocie nałożenia na skazanego sprawcę przemocy w rodzinie obowiązku uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych, w tym:

- 3 wnioski przy warunkowym przedterminowym zwolnieniu, 2 wnioski uwzględnione przez sąd;
- 25 wniosków przy warunkowym zawieszeniu wykonania kary pozbawienia wolności, 19 wniosków uwzględnionych przez sąd;
- 3 wnioski przy warunkowym umorzeniu postępowania karnego, 3 wnioski uwzględnione przez sąd.

Należy przy tym zauważyć, iż spośród 31 wniosków w przedmiocie nałożenia na skazanego sprawcę przemocy w rodzinie obowiązku uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych, rozpatrzonych przez sądy w 2022 r., uwzględnionych zostało 24 wniosków⁶⁶.

⁶⁶ Dane pochodzą z MS-S40 Sprawozdanie z działalności kuratorskiej służby sądowej za rok 2022.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Zespoły kuratorskiej służby sądowej
3.3.3. Zwiększanie udziału osób skazanych przez sąd za przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych poprzez wzrost liczby wniosków kierowanych do sądu w tym przedmiocie	liczba wniosków kuratorów sądowych do sądu o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w toku postępowania wykonawczego	31

Działania Służby Więziennej

W więziennictwie od 2012 r. wprowadzono nowe sposoby postępowania dotyczące sprawców przemocy, przebywających w izolacji penitencjarnej, a ubiegających się o warunkowe przedterminowe zwolnienie. Funkcjonariusze, którzy (m.in. do wniosków o udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia), sporządzają opinie o skazanych z art. 207 kk, składają również propozycje do sądu penitencjarnego o to, by w sytuacji udzielenia takiego zwolnienia, nałożyć obowiązek uczestniczenia w programie korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy w warunkach wolnościowych, jeżeli nie zostali oni objęci takimi oddziaływaniami w warunkach izolacji penitencjarnej. Na stronach intranetowych (dostępnych wyłącznie dla pracowników Służby Więziennej) umieszczone są aktualne wykazy podmiotów, realizujących takie programy w warunkach wolnościowych. W wyżej wymienionych opiniach, wskazuje się konkretne adresy miejsc, gdzie sprawca może znaleźć dla siebie ofertę pomocy. Nadmienić należy, iż w ramach zadań przypisanych więziennictwu w Krajowym Programie, jednym z raportowanych wskaźników jest także liczba wniosków dyrektorów jednostek penitencjarnych do sądu penitencjarnego, o nałożenie ww. obowiązku. W 2022 r., złożono 697 takich wniosków, (2021-767, 2020-811, 2019- 1038, 2018-1127, 2017 - 1171) z których sąd zaakceptował 89. Warto dodać, iż wskaźnik w postaci liczby wniosków, zwiera także takie sytuacje, w których skazanemu składano taki wniosek więcej niż jeden raz, gdyż sąd penitencjarny nie przychylił się do udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia za pierwszym razem.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Centralny Zarząd Służby Więziennej
3.3.3. Zwiększanie udziału osób skazanych przez sąd za przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych poprzez wzrost liczby wniosków kierowanych do sądu w tym przedmiocie	liczba wniosków dyrektorów zakładów karnych do sądu penitencjarnego o nałożenie obowiązku uczestnictwa skazanego w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych po odbyciu kary, w przypadku udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia, jeżeli skazany nie został objęty takim programem w trakcie pobytu w zakładzie karnym.	697

3.3.4. Zapewnienie dostępu do programów korekcyjno-edukacyjnych w każdym powiecie przez całoroczną dostępność miejsc w realizowanych programach.

W 2022 roku w 87 powiatach dostępność uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych była całoroczna. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej systematycznie zwiększa środki na realizację programów korekcyjno-edukacyjnych.

3.3.5. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz wykonania tego typu orzeczeń

Jak już wspomniano powyżej, wobec sprawców przemocy w rodzinie sąd może orzec obowiązek probacyjny w postaci uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych na podstawie art. 72 § 1 pkt 6b kk zarówno na etapie wyrokowania, jak i w czasie późniejszym, tj. w okresie próby.

Dotychczas gromadzono dane statystyczne dotyczące liczby wszystkich orzeczonych obowiązków korekcyjno-edukacyjnych na etapie wyrokowania, bez dodatkowego wyróżnienia liczby obowiązków orzekanych wobec sprawców przemocy w rodzinie. Dane te gromadzone są od kilku lat i na ich podstawie można ukazać trend wzrostowy zastosowania w/w środka probacyjnego.

W 2022 roku sądy orzekły 571 tego rodzaju obowiązków (2021-627, 2020 – 521, 2019-666, 2018-824, 2017-795, 2016 -1092, 2015 – 1063, 2014 - 981, 2013 - 578)⁶⁷.

W zakresie odbywających karę pozbawienia wolności osadzonych sprawców przemocy w rodzinie należy wskazać wysoką liczbę osób uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w warunkach izolacyjnych. W 2022 roku liczba uczestników biorących udział w oddziaływaniach wobec sprawców przemocy wyraźnie wzrosła w porównaniu do 2021 r i wynosiła 5 810 (2021- 5 015, 2020 - 4 273, 2019-5 049, 2018-4 722, 2017 -4 103, 2016 – 5 726, 2015 - 4.995), zaś 5 269 (2021- 4 493, 2020 – 3936, 2019- 4 442, 2018-4 527, 2017 -4 774, 2016 – 5 362, 2015-4 705) je ukończyło.

Warto przypomnieć, iż w jednostkach penitencjarnych zasadniczo realizuje się programy edukacyjno-korekcyjne, które mogą trwać od 3 do 6 miesięcy. Dodać należy, że w 2022 r., objęto pomocą psychologiczną także 139 skazanych, doświadczających przemocy domowej jeszcze przed osadzeniem ich w zakładach karnych. Jak wspomniano wcześniej, zwykle problem przemocy współwystępuje z innymi deficytami, które mają istotny wpływ na generowanie zachowań przestępczych. Elementy oddziaływań programowych na sprawców przestępstw z art. 207 Kk zawarte są również w ofercie programowej skierowanej do osób uzależnionych. Liczba osadzonych obejmowanych takimi propozycjami, systematycznie wzrasta.

OISW	Liczba skazanych, uczestniczących w programach dla sprawców przemocy (oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych i innych) w jednostkach podległych OISW					
	Liczba osób, które <u>przystąpiły</u> do programów			Liczba osób, które <u>ukończyły</u> programy		
	RAZEM	W tym kobiet	W tym mężczyzn	RAZEM	W tym kobiet	W tym mężczyzn
Bydgoszcz	563	28	535	518	28	490
Katowice	224	34	190	202	31	171
Koszalin	207	0	207	186	0	186
Kraków	213	0	213	169	0	169
Lublin	879	0	879	804	0	804
Łódź	692	13	679	670	13	657
Olsztyn	358	0	358	264	0	264
Opole	1239	18	1221	1119	16	1103
Poznań	1020	88	932	954	73	881
Rzeszów	195	18	177	191	17	174

⁶⁷ Dane pochodzą z MS Sądów Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2022 rok oraz z MS Sądów Okręgowo - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za rok 2022.

Warszawa	220	46	174	192	45	147
RAZEM	5810	245	5565	5269	223	5046

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
3.3.5. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz wykonania tego typu orzeczeń	liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	5810
		kobiety	245
		mężczyźni	5565
	liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	5269
		kobiety	223
		mężczyźni	5046

Liczba uczestników wybranych programów wpisujących się w realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w zakładach karnych i aresztach śledczych - w latach 2010 – 2022

Rok	Programy edukacyjno-korekcyjne skierowane do skazanych sprawców przemocy
2010	3 609
2011	4 230
2012	4 067
2013	4 138
2014	4 681
2015	4 995
2016	5 362
2017	4774
2018	4722
2019	5049
2020	4454
2021	5015
2022	5810

Liczba osadzonych obejmowanych takimi propozycjami, systematycznie wzrasta.

3.3.6 Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

W 2021 r. programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie **ukończyło ogółem 6 360 osób** (w tym dane statystyczne z Ministerstwa Sprawiedliwości – 4 493 osób ukończyło programy realizowane w warunkach zamkniętych, programy realizowane w warunkach wolnościowych ukończyło 1 867 osób – dane statystyczne Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej). Natomiast faktyczna liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wyniosła ogółem 8 209 (MS – 5 015; MRiPS – 3 194) osób. Na terenie Polski **210 podmiotów** realizowało programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Szczegółowe informacje na temat programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zostały zawarte w rodzaju działań 3.3.2.

Monitoring udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
liczba osób, które <u>przystąpiły</u> do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	3 194
	kobiety	454
	mężczyźni	2 740
liczba osób, które <u>ukończyły</u> programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	1 867
	kobiety	261
	mężczyźni	1 606

3.3.7 Badanie skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie przez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego

Jak wynika z danych statystycznych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie wyniosła w 2022 r. 266 **osób** (w tym 20 kobiet i 246 mężczyzn).

W ramach tego zadania, Centralny Zarząd Służby Więziennej dokonuje analizy liczby osób osadzonych, poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym, które następnie w ciągu 3 lat zostały ponownie osadzone, z uwagi na popełnienie czynu podobnego. Analiza danych w tym zakresie za 2022r. przedstawia tabela poniżej.

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
3.3.7. Badanie skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie poprzez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego	liczba osób osadzonych, poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym, które w ciągu 3 lat zostały ponownie osadzone w 2022 roku z uwagi na popełnienie czynu podobnego	ogółem	64
		kobiety	3
		mężczyźni	61

3.4 Realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań

3.4.1 Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie jest nowym zadaniem wynikającym z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022. Samorządy gminne i powiatowe rozpoczęły jego realizację już w 2015 r. Takie programy w 2022 r. zostały uruchomione przez 132 podmioty realizujące programy psychologiczno – terapeutyczne dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Do programów przystąpiło **ogółem 1 162 osób, w tym 328 kobiet i 834 mężczyzn**. Natomiast ukończyło je ogółem 718 osób, w tym 181 kobiet i 537 mężczyzn. Programy te skierowane są do osób stosujących przemoc, u których zauważono konieczność realizacji pogłębionych działań terapeutycznych lub

psychologicznych, a tym samym uczestnictwo w programach korekcyjno-edukacyjnych okazało się niewystarczającą formą oddziaływań. Ponadto programy psychologiczno-terapeutyczne oprócz oddziaływań edukacyjnych obejmują również praktyczne ćwiczenia dostarczające korekcyjnych doświadczeń osobistych zmieniających zachowania i postawy związane z przemocą oraz rozwijające umiejętności samokontroli.

Liczba realizowanych programów psychologiczno-terapeutycznych w latach 2016-2022

Liczba realizowanych programów psychologiczno-terapeutycznych	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	142	177	203	120	143	152	132

3.4.2 Badanie skuteczności programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Z danych statystycznych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej wynika, że w 2022 r. osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programów psychologiczno-terapeutycznych powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie było ogółem 30, w tym 3 kobiety i 27 mężczyzn. Oznacza to także, że po ukończeniu tych programów znaczna większość uczestników, to jest około 97 % nie powróciła do starych zachowań.

3.5 Realizowanie programów wspierających dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do utrwalenia i wzmocnienia zmian zapoczątkowanych oddziaływaniami korekcyjno-edukacyjnymi lub psychologiczno-terapeutycznymi.

3.5.1 Opracowanie i realizacja oddziaływań edukacyjnych lub/i wspierających dla osób stosujących przemoc w rodzinie, które ukończyły program korekcyjno-edukacyjny lub psychologiczno-terapeutyczny

W 2022 roku liczba programów wspierających dla osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych w gminach wyniosła 52, w programach tych uczestniczyło 1 394 osób. Natomiast liczba programów wspierających dla osób stosujących przemoc w rodzinie realizowanych w powiatach wyniosła 41 i uczestniczyło w nich łącznie 410 osób.

4. Podnoszenie kompetencji, rozwijanie i doskonalenie umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

4.1. Podnoszenie jakości kształcenia i doskonalenia zawodowego osób przygotowujących się do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz osób realizujących te zadania.

4.1.1. Wprowadzanie i realizowanie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz programów doskonalenia zawodowego.

W całym kraju liczba realizowanych programów wyniosła 105 a liczba objętych treściami programowymi z zakresu zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie wyniosła 805 852 uczestników. Realizacja Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022, należy do ustawowych zadań Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr wymiaru sprawiedliwości z zagadnień objętych tematyką Sprawozdania.

Problematyka przemocy w rodzinie była przedmiotem zajęć w trakcie aplikacji sędziowskiej i aplikacji prokuratorskiej odbywanych również w formie uzupełniającej.

W toku aplikacji sędziowskiej, w tym również prowadzonej w formie aplikacji uzupełniającej, odbyły się następujące zajęcia dotyczące tematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

1. dla XIII rocznika aplikacji sędziowskiej:

a) zajęcia typu G: prawo karne materialne – przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, czci i nietykalności cielesnej, przeciwko rodzinie i opiece (6. Zjazd w dniach od 27.06 do 1.07.2022 r.) – przeszkolono 181 aplikantów,

b) zajęcia typu G: prawo karne materialne – przestępstwa przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności (8. Zjazd w dniach od 12 do 16.09.2022 r.) – przeszkolono 181 aplikantów;

2. dla XI rocznika aplikacji sędziowskiej:

a) zajęcia typu G: zagadnienia prawa rodzinnego i opiekuńczego – władza rodzicielska, piecza zastępcza, zarząd majątkiem dziecka, rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka, sprawy o odebranie dziecka, uregulowanie i wykonywanie kontaktów z dzieckiem, przysposobienie, opieka i kuratela, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, sprawy rozpoznawane w oparciu o ustawę o ochronie zdrowia psychicznego i ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (23. zjazd w dniach od 14 do 18.03.2022 r.) – przeszkolono 107 aplikantów;

3. dla III rocznika aplikacji uzupełniającej sędziowskiej:

a) zajęcia typu G: prawo karne materialne – przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, czci i nietykalności cielesnej, przeciwko rodzinie i opiece, przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, czci i nietykalności cielesnej, rodzinie i opiece (5. zjazd w dniach od 12 do 13.11.2022 r.) – przeszkolono 51 aplikantów;

b) zajęcia typu G: prawo karne materialne – przestępstwa przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności (7. Zjazd w dniach od 10 do 11.12.2022 r.) – przeszkolono 51 aplikantów;

4) dla II rocznika aplikacji uzupełniającej sędziowskiej:

a) zajęcia typu G: zagadnienia prawa rodzinnego i opiekuńczego – władza rodzicielska, piecza zastępcza, zarząd majątkiem dziecka, rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka, sprawy o odebranie dziecka, uregulowanie i wykonywanie kontaktów z dzieckiem, przysposobienie, opieka i kuratela, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, sprawy rozpoznawane w oparciu o ustawę o ochronie zdrowia psychicznego i ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (23. zjazd w dniach od 20 do 21.08.2022 r.) – przeszkolono 72 aplikantów.

W ramach aplikacji prokuratorskiej, w tym prowadzonej w formie aplikacji uzupełniającej, do stałych elementów kształcenia należą następujące zagadnienia związane z problematyką przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

1) przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece oraz wybrane zagadnienia ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie – 3 godziny zajęć; w 2022 r.; zostały one przeprowadzone w ramach 11. zjazdu dla aplikantów XII rocznik aplikacji prokuratorskiej (przeszkolono 82 aplikantów) oraz w ramach 12. zjazdu dla aplikantów II rocznika aplikacji uzupełniającej prokuratorskiej (przeszkolono 53 aplikantów);

2) prawa ofiary przestępstwa, które obejmują zagadnienia kompensaty państwowej, jak również najważniejsze uprawnienia pokrzywdzonego, w tym wynikające z aktów prawa międzynarodowego – 2 godziny zajęć; w 2022 r. zostały one przeprowadzone w ramach 4. zjazdu dla aplikantów XIII rocznik aplikacji prokuratorskiej (przeszkolono 70 aplikantów) oraz w ramach 4. zjazdu dla aplikantów III rocznika aplikacji uzupełniającej prokuratorskiej (przeszkolono 45 aplikantów);

3) opieka nad małoletnim; kuratela i jej rodzaje; odebranie osoby pozostającej pod opieką; postępowanie wykonawcze w sprawach opiekuńczych; postępowania niesporne z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli, zwłaszcza w przedmiocie zarządzeń opiekuńczych, pieczy zastępczej i odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką; postępowanie zabezpieczające w sprawach z zakresu prawa rodzinnego; zagadnienia postępowania toczącego się w trybie Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę – 16 godzin zajęć; w 2022 r.; zostały one przeprowadzone w ramach 22. zjazdu dla aplikantów XI rocznik aplikacji prokuratorskiej (przeszkolono 82 aplikantów) oraz w ramach 22. zjazdu dla aplikantów II rocznika aplikacji uzupełniającej prokuratorskiej (przeszkolono 53 aplikantów).

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez	
		Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury	sądy okręgowe (w zakresie

			aplikantów kuratorskich)
4.1.1. Wprowadzanie i realizowanie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz programów doskonalenia zawodowego	liczba zawodów, do których podstaw programowych wprowadzono treści dotyczące zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki przemocy w rodzinie	2 (aplikanci aplikacji sędziowskiej i uzupełniającej sędziowskiej oraz aplikacji prokuratorskiej i uzupełniającej prokuratorskiej)	45
	liczba realizowanych programów	9 (w tym po 1 dla aplikacji sędziowskiej i prokuratorskiej oraz dla tych aplikacji w formie uzupełniającej oraz 5 programów w ramach szkolenia ustawicznego – dla każdej edycji szkolenia)	78
	liczba osób odbywających kształcenie zawodowe uwzględniające treści dotyczące zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki przemocy w rodzinie	1 278 (411 aplikantów aplikacji sędziowskiej i uzupełniającej sędziowskiej, 385 aplikantów aplikacji prokuratorskiej i uzupełniającej prokuratorskiej oraz 482 osoby przeszkolone w ramach szkolenia ustawicznego)	269

W 2022 roku w Policji zrealizowano/przeprowadzono:

- *szkolenie zawodowe podstawowe (SZP)*
Program szkolenia podstawowego przygotowuje policjanta (teoretycznie i praktycznie) do wykonywania zadań służbowych na poziomie podstawowym, na stanowisku policjanta w służbie prewencyjnej w komórkach organizacyjnych patrolowo-interwencyjnych i oddziałów prewencji Policji.

W 2022 r. odbyło się 15 edycji szkolenia, w których łącznie uczestniczyło 3 646 funkcjonariuszy Policji;

- *kurs specjalistyczny z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (PPwR)* Program kursu specjalistycznego przygotowuje policjanta do wykonywania zadań służbowych związanych z koordynacją działań w ramach procedury zapobiegania przemocy w rodzinie oraz prowadzenia doskonalenia zawodowego lokalnego z tego zakresu.

W 2022 r. odbyło się 9 edycji kursu, w której łącznie uczestniczyło 179 funkcjonariuszy Policji;

- *kurs specjalistyczny dla dzielnicowych (Dz)*
Kurs specjalistyczny przygotowuje policjanta do wykonywania zadań służbowych na stanowisku dzielnicowego.

W 2022 r. odbyło się 15 edycji kursu, w których łącznie uczestniczyło 283 funkcjonariuszy Policji.

Wprowadzenie i realizowanie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia zawodowego

Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Opis
Liczba podjętych decyzji dotyczących wprowadzenia treści	124	Decyzje o realizacji treści antyprzemocowych w programach wychowawczych i szkolnych

tematycznych do programów kształcenia zawodowego		programach profilaktyki podejmowali dyrektorzy szkół, rady pedagogiczne, rady rodziców w 124 szkołach artystycznych i bursach.
Liczba zrealizowanych działań antyprzemocowych w ramach szkolnych programów profilaktyki (załącznik 1)	1 035	Działania profilaktyczne dotyczące rozpoznawania i zapobiegania przemocy w rodzinie realizowane były w ramach strategii informacyjnych, edukacyjnych, alternatywnych i interwencyjnych przez psychologów i pedagogów szkolnych.
Liczba osób objętych treściami programowymi	9 772	Nauczyciele szkół artystycznych, uczniowie i ich rodzice objęci działaniami profilaktycznymi i poradnianymi

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez
		MKiDN
4.1.1. Wprowadzenie i realizowanie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia zawodowego	Liczba podjętych decyzji dotyczących wprowadzenia treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia zawodowego	124
	Liczba realizowanych programów • Lekcje artystycznego przedmiotu głównego, obowiązkowe zajęcia artystyczne, lekcje wychowawcze, pogadanki, interaktywne wykłady, projekty, debaty, szkolenia, zebrania rady pedagogicznej i in. • Warsztaty psychologiczne, treningi umiejętności psychospołecznych lub inne formy uwzględniające wykorzystanie aktywizujących metod pracy i in. • Programy ogólnopolskie, akcje charytatywne, kampanie społeczne, wolontariat, pikniki edukacyjne, happeningi, akcje ogólnoszkolne - festyny, turnieje, pikniki, konkursy tematyczne i in. • Musicales profilaktyczne, spektakle teatrów profilaktycznych, koncerty instrumentalno-wokalne poświęcone tej problematyce, tematyczne popisy w ramach	1 035

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez
		MKiDN
	klasy/sekcji, instalacje artystyczne, wystawy i in. • Filmy edukacyjne, komiksy, kalendarze, broszury, ulotki, plakaty, gazetki tematyczne. tworzenie wydarzeń na Facebooku, info na stronie internetowej szkoły i in. • Zebrania z rodzicami, warsztaty dla rodziców • Konsultacje, porady, spotkania terapeutyczne, rozmowy wspierające, mediacje, spotkania interdyscyplinarnej grupy roboczej, uruchomienie procedury Niebieskie Karty, kontakty z Sądami Rodzinnymi i in. • Formy zadań diagnostycznych - obserwacja, wywiad kwestionariuszowy/focusowy, standaryzowane testy psychologiczne/pedagogiczne, kwestionariusze ankiet-sondaż diagnostyczny klasowy/ogólnoszkolny, skrzynki zaufania tzw. „Skrzynki korczakowskie”, Szkolny Klub Psychologa, badanie dokumentów szkolnych (ewaluacja zewnętrzna/wewnętrzna, protokoły rad pedagogicznych/kontroli, analiza dzienników i in.	
	Liczba osób objętych treściami programowymi	9 772

Jak wynika z powyższego zestawienia, w 124 ogólnokształcących szkołach artystycznych zrealizowano 1 035 zadań przeciwdziałających przemocy, o zróżnicowanej treści i formie, w których udział wzięło 9 772 osób (8 472 uczniów, 980 nauczycieli, 320 rodziców).

W wyniku analizy ilościowej ustalono, iż w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 roku w szkolnictwie artystycznym **wdrożono 42 procedury „Niebieskiej Karty” w 28 szkołach artystycznych**. W porównaniu do roku ubiegłego wskaźnik liczby procedur wzrósł o 9 pkt (n=33<42), a wskaźnik liczby szkół wzrósł o 3 pkt (n=25<28).

W **124 ogólnokształcących szkołach artystycznych** przeprowadzono działania w zakresie czterech podstawowych strategii profilaktycznych: 1) informacyjnej, 2) edukacyjnej, 3) alternatywnej, 4) interwencyjnej. Ogółem zrealizowano **1035 zadań** o zróżnicowanej treści i formie, w których udział wzięło **9 772 uczestników** - uczniów, ich rodziców i nauczycieli (szczegółowy wykaz zrealizowanych zajęć

oraz wskaźników liczbowych zamieszczony jest w załączniku 1). Przy czym w stosunku do roku ubiegłego wskaźniki te znacząco wzrosły (N=323<1035; N=6573<9 772).

Prawdopodobnym wytłumaczeniem wzrostu wskaźników jest powrót szkół do realizacji zajęć w trybie stacjonarnym oraz większa świadomość w zakresie potrzeby realizacji rekomendacji Centrum Edukacji Artystycznej odnoszących się do przeciwdziałania przemocy w rodzinie i szkole. Działania te realizowane były przez nauczycieli przedmiotów artystycznych i ogólnokształcących, wychowawców, psychologów i pedagogów szkolnictwa artystycznego oraz edukatorów zewnętrznych.

Z informacji przekazanych z Ministerstwa Zdrowia w 10 zawodach medycznych tj.: asystentka stomatologiczna, higienistka stomatologiczna, opiekun medyczny, ortoptystka, protetyk słuchu, technik dentystyczny, elektroradiolog, technik masażysta, technik sterylizacji medycznej i terapeuta zajęciowy, w podstawach programowych, w oparciu o które prowadzone jest kształcenie w tych zawodach, zawarte są treści dotyczące zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki przemocy. Mając na uwadze powyższe, absolwent szkoły policealnej kształcącej np. w zawodzie asystentka stomatologiczna będzie posiadał wiedzę i umiejętności dotyczące przestrzegania zasad postępowania w przypadku podejrzenia występowania przemocy, w zakresie: rozpoznawania objawów u osób dotkniętych przemocą psychiczną i fizyczną, definiowania procedury postępowania w przypadku podejrzenia występowania przemocy, wdrażania procedury w razie stwierdzenia objawów występowania przemocy zgodnie z załącznikiem nr 20 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego¹

W zakresie kompetencji Ministerstwa Edukacji i Nauki kształcenie zawodowe, realizowane w systemie szkolnictwa branżowego oraz w formach pozaszkolnych, o których mowa w przepisach prawa oświatowego dotyczących kształcenia ustawicznego, przebiega w zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego⁶⁸ oraz w zakresie kwalifikacji wyodrębnionych w tych zawodach. Zgodnie z podstawami programowymi kształcenia w zawodach przyporządkowanych do branży opieki zdrowotnej (asystentka stomatologiczna, higienistka stomatologiczna, opiekun medyczny, ortoptystka, protetyk słuchu, technik dentystyczny, technik elektroradiolog, technik masażysta, technik sterylizacji medycznej, terapeuta zajęciowy) oraz do branży pomocy społecznej (opiekunka środowiskowa, opiekun w domu pomocy społecznej, opiekun osoby starszej, asystent osoby niepełnosprawnej, opiekunka dziecięca)⁶⁹, słuchacze zdobywają wiedzę i umiejętności m.in. dotyczące podejmowania właściwych działań w przypadku podejrzenia występowania przemocy (adekwatnych do danej sytuacji).

W odniesieniu do zawodów: opiekun w domu pomocy społecznej, opiekun osoby starszej, opiekunka dziecięca, opiekunka środowiskowa i asystent osoby niepełnosprawnej, istnieje również możliwość nabycia wiedzy, umiejętności oraz kompetencji personalnych i społecznych, właściwych dla wymienionych zawodów, na kwalifikacyjnych kursach zawodowych

W 2022 roku ORE przeprowadził kolejną edycję kursu e-learningowego pn. *Przeciwdziałanie przemocy domowej wobec dziecka oraz wdrożenie procedury „Niebieskie Karty” w oświacie*. Odbiorcami szkolenia była grupa specjalistów z ośrodków doskonalenia nauczycieli i z poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz specjaliści szkolni. Szkolenie ukończyło 313 osoby.

Celem szkolenia było dostarczenie wiedzy z zakresu przeciwdziałania przemocy wobec dziecka w rodzinie oraz zapoznanie z obowiązkami pracowników oświaty, wynikającymi z zapisów prawnych i procedury „Niebieskie Karty”.

Szkolenie dotyczyło następujących zagadnień:

- a) Problem przemocy w rodzinie i zjawisko przemocy wobec dzieci.
- b) Prawne aspekty przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- c) Reagowanie na podejrzenie przemocy w rodzinie.

Dodatkowo, informacje dla wszystkich zainteresowanych, dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym podejmowania działań interwencyjnych, dostępne są na stronie www.ore.edu.pl

⁶⁸ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. poz. 316, z późn. zm.).

⁶⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. poz. 991, z późn. zm.).

w zakładkach "Niebieskie karty w oświacie" oraz "Agresja i przemoc". Strona została przygotowana z myślą o potrzebach dyrektorów szkół i placówek, nauczycieli, specjalistów oraz rodziców.

Na stronie internetowej ORE udostępniono:

- informacje o czynnikach ryzyka i czynnikach chroniących sprzyjających występowaniu i zapobiegających agresji i przemocy;
- materiały dla nauczycieli, w tym scenariusze zajęć dla uczniów i rodziców, regulacje prawne dotyczące tej problematyki;
- listę liderów przygotowanych do prowadzenia szkoleń dla rad pedagogicznych szkół i placówek z zakresu profilaktyki agresji i przemocy oraz dodatkowe materiały edukacyjne <https://www.ore.edu.pl/liderzy-profilaktyki-agresji-i-przemocy>;
- poradnik dla pracowników oświaty na temat zjawiska przemocy w rodzinie pn. *Prawne aspekty przemocy w rodzinie*, z przykładowo wypełnionymi formularzami Niebieska Karta A i B oraz wzorami pism procesowych;
- poradnik *Przemoc w rodzinie - działania pracowników oświaty* zawierający kompendium wiedzy na temat zjawiska przemocy, rozpoznawania symptomów, nawiązywania kontaktu z rodzicami, udzielania wsparcia i pomocy dziecku i rodzinie. Poradnik zawiera kwestionariusze oceny ryzyka występowania przemocy w rodzinie oraz algorytmy postępowania;
- scenariusz szkolenia pn. *Procedura Niebieskie Karty w oświacie*. Materiał to pomoc dydaktyczna dla osób realizujących szkolenia dla pracowników oświaty. Do scenariusza dołączono pozycje: *Przewodnik dla pracowników oświaty*; *Postępowanie w związku z wystąpieniem przemocy wobec dziecka*; *Poradnik trenera*;
- scenariusz szkolenia pn. *Kontakt z dzieckiem w sytuacji podejrzenia przemocy w rodzinie*. Jest to pomoc dydaktyczna dla osób realizujących szkolenia dla pracowników oświaty. Do scenariusza dołączono prezentację w programie Power Point oraz *Poradnik trenera*, który zawiera:
 - ✓ podstawowe informacje dotyczące przemocy w rodzinie;
 - ✓ omówienie sytuacji ujawniania przemocy wobec dziecka;
 - ✓ istotne aspekty rozmowy na temat bezpieczeństwa w rodzinie – zarówno z młodszym, jak i ze starszym dzieckiem;
 - ✓ praktyczne wskazówki dotyczące oceny stopnia bezpieczeństwa dziecka;
 - ✓ aspekty etyczne, związane z reagowaniem na ujawnienie przez dziecko doświadczeń przemocy;
- materiał edukacyjny pn. *Ujawnienie przez dziecko wykorzystywania seksualnego pracownikowi oświaty. Scenariusz szkolenia dla pracowników oświaty*. W materiale przedstawiono zagadnienie wykorzystywania seksualnego, charakterystykę postawy sprawców i ofiar. Publikacja, oprócz scenariusza dla trenera, zawiera prezentację Power Point;
- scenariusz szkolenia pn. *Dziecko niepełnosprawne oraz chore przewlekłe a przemoc w rodzinie. Rozpoznanie*. Poradnik stanowi część pierwszą kompleksowego narzędzia szkoleniowego dla osób prowadzących działania edukacyjne w zakresie problematyki rozpoznawania przemocy;
- scenariusz szkolenia pn. *Dziecko niepełnosprawne oraz chore przewlekłe a przemoc w rodzinie. Interwencja*. Druga część poradnika dotyczy interwencji w sytuacji podejrzenia lub ujawnienia przemocy domowej.

4.2. Wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

4.2.1. Opracowywanie i wydawanie wytycznych dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (art.8a ustawy)

Do grudnia 2022 roku w prowadzonych postępowaniach karnych realizowane były wytyczne Prokuratora Generalnego z dnia 22 lutego 2016 roku dotyczące zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a od dnia 6 grudnia 2022 roku w postępowaniach karnych są stosowane nowe wytyczne Prokuratora Generalnego wydane w dniu 6 grudnia 2022 roku Nr 1/2022 o sygn. 1001-1.024.13.2022.

4.2.2. Opracowywanie materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie dla osób realizujących te zadania (art. 7 ust1 pkt 1 ustawy)

W 2022 roku opracowano 12 materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie dla osób realizujących te zadania.

4.2.3. Podejmowanie działań zmierzających do nawiązania i wzmocnienia współpracy między służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w każdym województwie, poprzez:

- tworzenie, prowadzenie i aktualizację bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie poszczególnych służb na poziomie województwa oraz umieszczenie jej na stronach internetowych sądów;
- nawiązanie współpracy pomiędzy takimi osobami w celu wypracowania wspólnej polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- przeprowadzanie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb.

Od 2011 roku, Ministerstwo Sprawiedliwości we współpracy z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej, Komendą Główną Policji oraz Prokuraturą Generalną, opracowuje *Bazę danych osób nadzorujących lub koordynujących w Urzędach Wojewódzkich, Sądach Okręgowych, Jednostkach Penitencjarnych, Komendach Wojewódzkich Policji, Prokuraturach Apelacyjnych oraz Kuratoriach Oświaty pracę służb wykonujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ośrodków świadczących pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, placówek specjalistycznego poradnictwa oraz placówek zapewniających miejsca noclegowe.*

Baza danych przeznaczona jest dla instytucji państwowych i samorządowych, w tym m.in. kuratorów sądowych, policjantów, pracowników socjalnych, prokuratorów, zajmujących się zadaniami z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Istotą i podstawowym celem w/w *Bazy danych* jest, aby osoby wyznaczone do nadzoru lub koordynacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie znały się i miały ze sobą kontakt, a nadto współpracowały ze sobą wymieniając informacje oraz umożliwiając podległym służbom właściwe współdziałanie. Krajowy Program przewiduje włączenie tejże *Bazy danych*, pod nową nazwą: *Baza danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie województwa*, do działań programowych, z uwagi na fakt, że jest przydatnym narzędziem dla wszystkich służb realizujących zadania z zakresu ustawy.

Realizatorem tego działania jest Ministerstwo Sprawiedliwości z udziałem partnerów na szczeblu centralnym, wojewódzkim i okręgowym. Baza danych jest bowiem umieszczona na stronach internetowych sądów apelacyjnych i okręgowych, a dodatkowo także na stronach internetowych urzędów wojewódzkich, wojewódzkich komend Policji, prokuratur oraz poszczególnych zakładów karnych. Fakt umieszczenia i corocznej aktualizacji jest jednocześnie przyjętym wskaźnikiem realizacji tego działania w Krajowym Programie.

W 2022 roku *Baza* ta została umieszczona na stronach 10 sądów apelacyjnych oraz 40 sądów okręgowych w tym na 24 stronach internetowych prokuratur dokonano też aktualizacji ww. informacji. Istotą powyższego działania jest nawiązanie współpracy przez kuratora okręgowego z osobami nadzorującymi lub koordynującymi inne służby na terenie województwa/okręgu i podejmowanie z nimi wspólnych działań (spotkań, konferencji, szkoleń), w celu zacieśnienia współpracy pomiędzy służbami bądź instytucjami.

Realizacją tego wskaźnika będzie wskazanie liczby spotkań, szkoleń, konferencji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w których udział wzięli sędziowie bądź kuratorzy sądowi z obszaru właściwości sądu okręgowego w danym roku kalendarzowym. W 2022 roku sądy wskazały na 6 346 (2021- 3 863) tego rodzaju inicjatyw w całej Polsce. Dodatkowo również prokuratorzy uczestniczyli w 2022 r. w 547 interdyscyplinarnych spotkaniach, konferencjach, szkoleniach oraz seminariach organizowanych lokalnie, jak i na skalę ogólnopolską, poświęconych problematyce przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez		
		PK	sądy apelacyjne	sądy okręgowe (kuratorzy okręgowi)
4.2.3. Podejmowanie działań zmierzających do nawiązania i wzmocnienia współpracy pomiędzy służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	umieszczanie i aktualizacja na stronach internetowych właściwych instytucji baz danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie służb na terenie województwa	24	10	40
	liczba interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem sędziów lub kuratorów sądowych, w tym okręgowych, prokuratorów	547	2	6 346

W 2022 roku wszystkie komendy wojewódzkie/Stołeczna Policji oraz Komenda Główna Policji na swoich stronach internetowych umieściła bazę danych osób nadzorujących i koordynujących działanie służb na terenie danego województwa.

Ministerstwo Zdrowia realizowało w następujący sposób :

- w dniach 3-4 października 2022 r. zostało zorganizowane szkolenie on-line dla członków zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Szkolenie składało się z dwóch modułów: „Ochrona osób doznających przemocy w rodzinie w świetle obowiązującego prawa z uwzględnieniem perspektywy psychologicznej” oraz „Oddziaływania na osoby stosujące przemoc w rodzinie w świetle uwarunkowań prawno-karnych oraz z uwzględnieniem perspektywy psychologicznej”. Szkolenie trwało 12 godzin dydaktycznych i prowadzili je wybitni specjaliści z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W szkoleniu wzięło udział 80 osób będących członkami ZI/GR2 ;

- w dniach 27-28 września 2022 r. przeprowadzono szkolenie online dla osób pracujących z dziećmi z rodzin z problemem przemocy. Uczestnicy– 80 osób w czasie 12 godzinnego szkolenia wysłuchali następujących wykładów: „Rodzina z problemem alkoholowym ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji dzieci w rodzinie”, „Portret dziecka krzywdzonego”, „Zasady interwencji i pomocy w sytuacji podejrzenia przemocy wobec dziecka”, „Jak pracować z dzieckiem i jego rodzicami gdy podejrzewamy, że dziecko jest krzywdzone” oraz „Prawne aspekty ochrony dzieci przed krzywdzeniem”;

- w dniach 28-29 listopada 2022 r. przeprowadzono drugą edycję szkolenia dla osób pracujących z dziećmi z rodzin z problemem przemocy. W 12 godzinnym szkoleniu online wzięło udział 78 osób;

- w dniach 6-8 grudnia 2022 r. przeprowadzono Ogólnopolską konferencję pn. „Przeciw przemocy w rodzinie”. W konferencji, która odbyła się w Krakowie, wzięło udział 80 osób –przedstawicieli organizacji pozarządowych, instytucji i służb realizujących zadania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Podczas konferencji omówione zostały zagadnienia dotyczące ochrony rodzin przed przemocą domową, pracy z osobami doznającymi przemocy w rodzinie (dorosłymi i dziećmi) i osobami stosującymi przemoc w rodzinie. Omówiono także projektowane zmiany legislacyjnych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Uczestnicy otrzymali pakiety materiałów edukacyjnych dotyczących omawianych zagadnień.

Współpraca pomiędzy służbami odbywa się także w ramach Zespołu Monitorującego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (o którym mowa więcej w pkt. 2.1.6) Z danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wynika, że liczba przeprowadzonych interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb w całej Polsce wyniosła łącznie **7 007**.

4.3. Podnoszenie kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

4.3.1. Diagnozowanie potrzeb szkoleniowych członków zespołów interdyscyplinarnych oraz grup roboczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Analiza potrzeb szkoleniowych członków zespołów interdyscyplinarnych oraz grup roboczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykazała konieczność przeprowadzenia na terenie Polski łącznie 1 050 szkoleń. W szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wzięło udział 22 692 osób.

4.3.2. Organizowanie szkoleń w oparciu o wytyczne opracowane na podstawie art. 8 pkt 5 ustawy dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w tym przedstawicieli:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- Policji,
- oświaty,
- ochrony zdrowia,
- sędziów, prokuratorów i kuratorów sądowych,
- służby więziennej,
- żandarmerii Wojskowej,
- innych podmiotów mogących być członkami zespołów interdyscyplinarnych/grup roboczych (art. 6 ust. 6 pkt 4 ustawy).

Podmioty odpowiedzialne za realizację szkoleń dla pracowników „pierwszego kontaktu” realizują je w oparciu o opracowane wytyczne, o których mowa w punkcie 4.2.1. dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

W 2022 r. odbyło się **129 szkoleń**, łącznie zostało przeszkolonych 3 215 pracowników „pierwszego kontaktu”, w tym: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – 1 735, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych – 166, Policji – 447, oświaty – 371, ochrony zdrowia – 29, kuratorów sądowych – 210, służby więziennej – 67, żandarmerii Wojskowej – 16, innych podmiotów – 174.

Szkolenia w większości województw dotyczyły głównie budowania lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie w oparciu o współpracę zespołów interdyscyplinarnych, jak również takich zagadnień jak: realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, mediacji, pomocy osobom pokrzywdzonym, pracy z rodziną wieloprotęgową, pracy z dzieckiem krzywdzonym, pracy z ofiarami przemocy w rodzinie w tym z osobami starszymi i niepełnosprawnymi, diagnozowania przemocy w rodzinie, pogłębiania wiedzy na temat kompetencji służb w ramach procedury „Niebieskie Karty” oraz prowadzenia dokumentacji i ochrony danych osobowych w ramach „Niebieskiej Karty”, prawnych aspektów przeciwdziałania przemocy.

- Liczba pracowników „pierwszego kontaktu” uczestniczących w szkoleniach w latach 2015-2022

Liczba pracowników „pierwszego kontaktu” uczestniczących w szkoleniach	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	3 404	2 946	2 742	3 567	4 061	2 769	3 580	3 215

4.3.3. Opracowywanie programów szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania na postawy osób stosujących przemoc w rodzinie i ich realizacja.

W 2022 r. w ramach organizowanego przez Policję doskonalenia lokalnego, odbyło się 1 912 szkoleń związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. W szkoleniach tych uczestniczyło 30 060 policjantów.

Dyrektor Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom wydał Zarządzenie nr 28/2022 z dnia 21 kwietnia 2022 r. w którym powołano Radę ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Rada jest zespołem opiniotawczo-doradczym Dyrektora ww. Centrum i w jej skład wchodzi przedstawiciele organizacji

pozarządowych wiodących w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, urzędów centralnych, samorządów lokalnych oraz pracownicy Centrum. Do zadań Rady należy w szczególności: 1) współpraca w zakresie projektowania zmian, aktualizowania i czuwania nad realizacją Programu Potwierdzania Kwalifikacji Osób Pracujących w Obszarze Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie; 2) współpraca w zakresie opracowania i promocji standardów związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinach w szczególności z problemem uzależnień; 3) ZI – zespołów zintegrowanych; GR – grup roboczych. telefon: +48 22 250 01 46 ul. Miodowa 15 adres email: kancelaria@mz.gov.pl 00-952 Warszawa www.gov.pl/zdrowie 5 3) inicjowanie i wspieranie działań mających na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w szczególności z problemem uzależnień; 4) wyrażanie opinii i inicjowanie zmian w zakresie przepisów prawa dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W ramach opracowanego Programu Potwierdzania Kwalifikacji Osób Pracujących w Obszarze Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Rada wypracowała kryteria ubiegania się o Certyfikat Konsultanta/Specialisty, które zawierały między innymi konieczność ukończenia szkoleń zawierających treści dotyczące zakresu możliwości i form oddziaływań na postawy osób stosujących przemoc w rodzinie.

W dniach 3-4 października 2022 r. zostało zorganizowane szkolenie on-line dla członków zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Szkolenie składało się z dwóch modułów: „Ochrona osób doznających przemocy w rodzinie w świetle obowiązującego prawa z uwzględnieniem perspektywy psychologicznej” oraz „Oddziaływania na osoby stosujące przemoc w rodzinie w świetle uwarunkowań prawno-karnych oraz z uwzględnieniem perspektywy psychologicznej”. Szkolenie trwało 12 godzin dydaktycznych i prowadzili je wybitni specjaliści z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W szkoleniu wzięło udział 80 osób będących członkami ZI/GR 2; 2) W dniach 27-28 września 2022 r. przeprowadzono szkolenie online dla osób pracujących z dziećmi z rodzin z problemem przemocy. Uczestnicy – 80 osób w czasie 12 godzinnego szkolenia wysłuchali następujących wykładów: „Rodzina z problemem alkoholowym ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji dzieci w rodzinie”, „Portret dziecka krzywdzonego”, „Zasady interwencji i pomocy w sytuacji podejrzenia przemocy wobec dziecka”, „Jak pracować z dzieckiem i jego rodzicami gdy podejrzewamy, że dziecko jest krzywdzone” oraz „Prawne aspekty ochrony dzieci przed krzywdzeniem”; 3) W dniach 28-29 listopada 2022 r. przeprowadzono drugą edycję szkolenia dla osób pracujących z dziećmi z rodzin z problemem przemocy. W 12 godzinnym szkoleniu online wzięło udział 78 osób; 4) W dniach 6-8 grudnia 2022 r. przeprowadzono Ogólnopolską konferencję pn. „Przeciw przemocy w rodzinie”. W konferencji, która odbyła się w Krakowie, wzięło udział 80 osób – przedstawiciele organizacji pozarządowych, instytucji i służb realizujących zadania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Podczas konferencji omówione zostały zagadnienia dotyczące ochrony rodzin przed przemocą domową, pracy z osobami doznającymi przemocy w rodzinie (dorosłymi i dziećmi) i osobami stosującymi przemoc w rodzinie. Omówiono także projektowane zmiany legislacyjne w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

szkolenia dla sędziów, prokuratorów, kuratorów sądowych

Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury w okresie od dnia 1 stycznia 2022 r. do dnia 31 grudnia 2022 r. zorganizowała następujące szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

1) „Kompetencje sądu cywilnego w świetle ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”, sygnatura szkolenia C37/22 – zagadnienia szczegółowe, które były poruszane podczas szkolenia to m.in.: uprawnienie Policji i Żandarmerii Wojskowej do wydania nakazu natychmiastowego opuszczenia mieszkania lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia; przesłanki zobowiązania członka rodziny do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazania zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia w świetle art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie; postępowanie zabezpieczające w sprawach z art. 11a ustawy; postępowanie rozpoznawcze w sprawach z art. 11a ustawy – wniosek o wszczęcie, szczególny tryb doręczenia, formułowanie sentencji postanowienia, środki odwoławcze; adresatami szkolenia byli: sędziowie, asesory sądowi i referendarze sądowi orzekający w wydziałach cywilnych oraz asystenci sędziów orzekających w tych wydziałach; odbyły się dwie edycje szkolenia w trybie on-line, w których wzięło udział 213 osób;

2) „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie”, sygnatura K7/22 – zagadnienia szczegółowe, które były poruszane podczas szkolenia to m.in.: nakaz opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia – przesłanki, procedura wydania; rola prokuratora w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 11a ustawy

o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie; standardy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach dotyczących przemocy 4 domowej; przemoc w rodzinie w ujęciu psychologicznym – podstawowe zasady postępowania z osobami doznającymi przemocy w rodzinie; zadania kuratorów sądowych, asystentów rodziny, pracowników ośrodków pomocy społecznej i pomocy w rodzinie w zakresie ochrony osób pokrzywdzonych; adresatami szkolenia byli: prokuratorzy, asesory prokuratury i asystenci prokuratorów; odbyły się dwie edycje szkolenia w trybie on-line, w których wzięły udział 164 osoby;

3) webinarium pt. „Kryzysy psychiczne dzieci i młodzieży jako konsekwencja doświadczenia przemocy”, sygnatura W7/22 – celem szkolenia było uwrażliwienie odbiorców na konsekwencje doświadczania przemocy przez małoletnie ofiary przestępstw; na szkolenie zapisanych było 210 osób, z których 105 oświadczyło, że zapoznało się z nagraniem szkolenia, co równoznaczne jest z uzyskaniem certyfikatu potwierdzającego uczestnictwo w szkoleniu.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury
4.3.3. Opracowywanie programów szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania na postawy osób stosujących przemoc w rodzinie i ich realizacja	liczba opracowanych programów	2 (programy szkoleń: „Kompetencje sądu cywilnego w świetle ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie”)
	Liczba zrealizowanych szkoleń	4 (po 2 edycje szkoleń: „Kompetencje sądu cywilnego w świetle ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie”)
	liczba przeszkolonych osób	377 (osoby przeszkolone w ramach szkoleń: „Kompetencje sądu cywilnego w świetle ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie”, w tym: 100 sędziów, 102 asystentów sędziego, 22 asesorów sądowych, 14 referendarzy sądowych, 33 prokuratorów, 7 asesorów prokuratury, 74 asystentów prokuratora, 25 kuratorów zawodowych)

szkolenia dla funkcjonariuszy Służby Więziennej

W celu realizacji tego zadania, Służba Więzienna we własnym zakresie i w ramach własnego budżetu szkoli kadrę, więzienną, wypracowuje i wdraża metody oddziaływań wobec sprawców oraz zabiega o udział w spotkaniach i konferencjach międzyresortowych w celu wymiany doświadczeń. Wśród personelu działów penitencjarnych, czynnych funkcjonariuszy a więc takich, którzy ukończyli szkolenia specjalistyczne i mogą prowadzić programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy na dzień 31.12.2022 jest 317 funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej. Dodatkowo w szkoleniach w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz pracy z osobą uwięzioną w przemoc, w 2022 r. uczestniczyło 719 pracowników więziennictwa.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
4.3.3. Opracowywanie programów szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania na postawy osób stosujących przemoc w rodzinie i ich realizacja	liczba szkoleń	24
	liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb	719

4.4.Wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

4.4.1.Realizacja specjalistycznych szkoleń (min. 100 godzin dydaktycznych) umożliwiających uzyskanie certyfikatu specjalisty w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie

W 2022 roku zorganizowano 16 szkoleń specjalistycznych umożliwiających uzyskanie certyfikatu specjalisty w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W szkoleniach uczestniczyło 68 osób, natomiast 30 osób uzyskało certyfikaty specjalisty.

4.4.2.Wdrożenie systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami doświadczającymi przemocy w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc, w formie m.in. superwizji, coachingu, doradztwa, grup wsparcia

Na podstawie przekazanych danych 5 560 osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc poddano różnym formom poradnictwa i wsparcia psychologicznego (superwizja, coaching, grupy wsparcia), ponadto zrealizowano 3 737 spotkań superwizyjnych w których uczestniczyło 4 842 osób.

II. FINANSOWANIE KRAJOWEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE NA ROK 2022 W OKRESIE OD 1 STYCZNIA DO 31 GRUDNIA 2022R.

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie realizowany był w oparciu o uchwałę nr 183 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022 (M.P. poz. 445) – zgodnie z przepisem art. 10 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Zgodnie z ustawą budżetową na rok 2022 w budżetach wojewodów w rozdziale 85205 „Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie”, zaplanowano dotacje celowe w kwocie 22 381 000 zł, z przeznaczeniem na realizację zadań wynikających z ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, tj. na utrzymanie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy

w rodzinie, na realizację programów korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych dla sprawców przemocy w rodzinie oraz na dofinansowanie organizowania szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

W trakcie roku Minister Rodziny i Polityki Społecznej, uruchomił środki z rezerwy celowej w wysokości 1 995 000 zł (cz. 83 poz. 25), przez co plan wydatków w cz. 85/02-32, w rozdz. 85205 został zwiększony o kwotę 1 995 000 zł.

Środki te przeznaczono na prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz na realizację programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Wojewodowie w trakcie roku, w rozdz. 85205, na podstawie art. 171 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych, dokonali zmian w planie wydatków, na tej podstawie Minister Finansów dokonał stosownych zmian w budżecie państwa, co znalazło odzwierciedlenie w planie wydatków po zmianach.

Ogółem plan wydatków po zmianach na koniec 2022 roku w rozdziale 85205 wyniósł 24 532 000 zł i został wykonany na poziomie kwoty 23 985 000 zł, tj. w 98%

Ponadto Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej realizowało Program Ostonowy pn. „Wspieranie Jednostek samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”. W ramach realizowanego w 2021 r. programu wspierania jednostek samorządu terytorialnego, zaplanowano środki w wysokości 3 000 000 zł (część 44, dział 852, rozdział 85 205 ustawy budżetowej), a wydatkowano 2 999 300 zł (99,98% planu), obejmując wsparciem finansowym 73 podmiotów wszystkich rodzajów samorządu terytorialnego. Niepełne wykonanie planu wynika ze zwrotów niewykorzystanej części dotacji przez poszczególne jednostki. Program realizowano w oparciu o tryb konkursowy.

Dodatkowo w 2022 roku Minister Rodziny i Polityki Społecznej dysponował limitem wydatków zapisanych w części 44 – Zabezpieczenie społeczne, w dziale 750 – Administracja publiczna w kwocie 450 000 zł z czego wydatkował na;

- organizację Ogólnopolskiej konferencji pn. „Nie otwieraj drzwi PRZEMOCY” – 46 813,80 zł
- organizację Kampanii Społecznej pn. „Nie otwieraj drzwi PRZEMOCY” – 155 186 zł, w tym 18 622 zł prawa autorskie.

Ponadto poszczególne resorty, w ramach realizacji zadań własnych, pośrednio przeznaczają określone kwoty na realizację działań wynikających z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022

III. PODSUMOWANIE, WNIOSKI, ZALECENIA

Niniejsze opracowanie stanowi odzwierciedlenie działań realizowanych w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r. przez wszystkie szczeble administracji publicznej we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Dokonując analizy zrealizowanych zadań, należy stwierdzić że w dalszym ciągu niezbędne jest prowadzenie działań zwłaszcza o charakterze profilaktycznym, aby udzielić pomocy i wsparcia rodzinie w rozwiązywaniu problemów w początkowej fazie kryzysu rodzinnego. Dlatego też w oparciu o dane i informacje zawarte w sprawozdaniu za 2022 r. sformułowano następujące zalecenia i rekomendacje:

1. Należy dążyć do opracowania w każdej gminie i powiecie programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
2. Niezbędne jest mobilizowanie samorządów lokalnych do prowadzenia szerokorozumianych działań profilaktycznych dla osób i rodzin zagrożonych przemocą.
3. Należy uaktywniać samorządy lokalne w zakresie prowadzenia działań profilaktycznych skierowanych w szczególności do dzieci i młodzieży, a także programów podnoszących kompetencje rodzicielskie.
4. W dalszym ciągu należy dążyć do rozwoju placówek realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, szczególnie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, w których osoby doznające przemocy obok schronienia otrzymują przede wszystkim profesjonalne, specjalistyczne wsparcie.
5. Należy zwracać szczególną uwagę na wzmocnienie współpracy pomiędzy przedstawicielami i służbami w samorządach z organizacjami pozarządowymi realizującymi zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
6. W dalszym ciągu należy prowadzić do rozwoju programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, w szczególności w samorządach powiatowych, w których dotychczas nie były one realizowane, a także programów psychologiczno-terapeutycznych i innych programów, w których sprawcy powinni uczestniczyć w celu wzmocnienia swoich postaw wolnych od przemocy.
7. Niezbędne jest prowadzenie monitoringu działań przeciwpromocowych skierowanych do osób doznających przemocy w rodzinie oraz działań skierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie, a także dokonywanie oceny skuteczności tych działań oraz nadzoru prowadzonego na poziomie wojewodów.
8. Z uwagi na pracę w wyjątkowo trudnym obszarze niezbędny jest rozwój superwizji, coachingu i grup wsparcia dla osób i służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Rok 2022 był podobnie jak rok 2021 rokiem szczególnym dla osób pokrzywdzonych przemocą domową w okresie tym na bieżąco monitorowane były dane dotyczące zastosowania instrumentów wprowadzonych ustawą z dnia 30 kwietnia 2020 r. *o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. poz. 956). Wszystkie instrumenty zapobiegania przemocy domowej, w szczególności w zakresie szybkiego izolowania osoby dotkniętej przemocą od osoby stosującej przemoc, w szczególności w postępowaniu karnym były stosowane a ich regulacje obowiązywały by skutecznie reagować na wszelkie przejawy przemocy domowej w celu ochrony osób pokrzywdzonych.

W 2022 roku podobnie jak w latach ubiegłych każda osoba pokrzywdzona przestępstwem w tym również osoba pokrzywdzona przestępstwem związanym ze stosowaniem przemocy domowej, mogła otrzymać wsparcie ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej - Funduszu Sprawiedliwości, utworzonego na podstawie art. 43 k.k.w. Środki pochodzące z Funduszu Sprawiedliwości, który jest państwowym funduszem celowym ukierunkowanym na pomoc pokrzywdzonym przestępstwem i świadkom, przeciwdziałanie przestępczości oraz pomoc postpenitencjarną przeznaczane są co roku między innymi na świadczenie pomocy medycznej, psychologicznej, rehabilitacyjnej, prawnej oraz materialnej.

Ministerstwo Sprawiedliwości przykłada szczególną wagę do działań podejmowanych na rzecz osób pokrzywdzonych przestępstwem przemocy domowej. Przykładem takiego działania jest wprowadzenie do porządku prawnego, kolejnych regulacji tj.: ustawy z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 289), której celem jest dalsze wzmocnienie ochrony osób doznających przemocy domowej przez kompleksową

regulację instytucji nie tylko prawa cywilnego, ale również karnego, która ma uzupełnić rozwiązania wprowadzone ww. ustawą z dnia 30 kwietnia 2020 r. Istotą nowelizacji jest rozszerzenie zakresu ochrony osób doznających przemocy domowej poprzez dodanie nowych instrumentów ochrony oraz usprawnienie postępowania w tych sprawach i zwiększenie skuteczności już funkcjonujących unormowań.

Fundamentalną zmianą zawartą w projektowanej ustawie jest rozszerzenie katalogu instrumentów cywilnoprawnych stosowanych wobec sprawców przemocy w rodzinie stwarzających zagrożenie dla życia lub zdrowia innych członków rodziny, których celem jest efektywne izolowanie sprawcy przemocy od osoby tą przemocą dotkniętej nie tylko w miejscu zamieszkania i jego bezpośrednim otoczeniu, ale we wszystkich miejscach, zwłaszcza związanych z życiową aktywnością osoby dotkniętej przemocą.

Są to:

- zakaz zbliżania się osoby stosującej przemoc domową do osoby dotkniętej taką przemocą na określonej w metrach odległość,
- zakaz kontaktowania się z osobą dotkniętą przemocą domową,
- oraz zakaz wstępu i przebywania osoby stosującej przemoc na terenie szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej i artystycznej, do których uczęszcza osoba dotknięta przemocą domową lub jej miejsca pracy.

Wszystkie powyższe zakazy, będą mogły zostać wydane bezzwłocznie przez Policję i Żandarmerię Wojskową, w czasie przeprowadzanej interwencji, wobec sprawcy przemocy w wypadku, gdy stwarza on zagrożenie dla życia lub zdrowia innych członków rodziny. W projektowanych rozwiązaniach, chodzi o to, by sprawca przemocy nie mógł zbliżyć się do osoby krzywdzonej i nie mógł na nią oddziaływać; osobie krzywdzonej mają zapewnić poczucie bezpieczeństwa. Podobnie jak w wypadku nakazu opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i zakazu zbliżania się do tego mieszkania, wprowadzane zakazy: zbliżania, kontaktowania i wstępu będą obowiązywały 14 dni. W tym czasie osoba krzywdzona będzie mogła skorzystać z odpowiedniej pomocy (psychologicznej, prawnej) i wystąpić do sądu z żądaniem wydania przez sąd bezterminowych nakazu opuszczenia mieszkania, zakazu zbliżania się do mieszkania lub zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania, zakazu wstępu. W postępowaniu sądowym – na wniosek osoby dotkniętej przemocą – będzie możliwe udzielenie zabezpieczenia poprzez przedłużenie lub modyfikowanie wydanych przez Policję lub Żandarmerię Wojskową nakazu i zakazów.

W postępowaniu sądowym osoba dotknięta przemocą będzie mogła żądać dodatkowo wydania wobec sprawcy przemocy domowej zakazu wstępu i przebywania w miejscach, w których osoba tą przemocą dotknięta zwykle lub regularnie przebywa. W wyjątkowych wypadkach sąd będzie mógł określić dopuszczalne sposoby kontaktowania się np. w kwestiach dotyczących rodziny, małoletnich dzieci, czy w sprawach losowych.

Dodatkowo, w wypadku, gdy osoba stosująca przemoc, nie stwarza zagrożenia dla życia lub zdrowia członków rodziny, ale swoim zachowaniem nęka ofiarę za pomocą środków komunikacji elektronicznej na odległość, wzbudzając u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia lub istotnie narusza jej prywatność sąd będzie mógł również wydać zakaz kontaktowania się. Aby zagwarantować prawidłową realizację zakazu wstępu, w ustawie przewidziany został obowiązek zawiadomienia dyrektora szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej, artystycznej, do której uczęszcza osoba dotknięta przemocą, osoby zarządzającej obiektem sportowym, w którym ta osoba uprawia sport lub pracodawcę tej osoby o wydanych zakazach.

W celu właściwej ochrony dzieci, tak w wypadku, gdy są bezpośrednio dotknięte zachowaniami przemocowymi, jak i gdy są świadkami takich zachowań wobec swoich najbliższych, wprowadzony został obowiązek powiadomienia właściwego sądu opiekuńczego, który będzie musiał wnikliwie zbadać ich sytuację i wszcząć odpowiednie postępowania opiekuńcze, aby je chronić.

Ponadto w 2022 r. trwały intensywne prace dotyczące wprowadzenia zmian do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie co w konsekwencji doprowadziło do uchwalenia 9 marca 2023 roku ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, które zakładają zwiększenie bezpieczeństwa osób doznających przemocy zakładają:

1. zmianę dotychczasowej nazwy ustawy: „o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”, na „o **przeciwdziałaniu przemocy domowej**”, po to aby nie stygmatyzować rodziny i nie wskazywać, że tylko tam dochodzi do aktów przemocy;

2. obok przemocy: fizycznej, psychicznej i wykorzystywania seksualnego, wprowadzane są dwie kolejne formy przemocy domowej, którym należy przeciwdziałać tj. przemoc **ekonomiczna i cyberprzemoc**,
3. rozszerzenie kręgu osób, na które będą oddziaływać przepisy zmienionej ustawy, zwłaszcza **o byłego małżonka, byłego partnera lub innego członka rodziny, niezależnie od faktu zamieszkiwania z osobą stosującą przemoc domową**;
4. w przepisach uregulowane zostały również kwestie dotyczące **dzieci będących świadkami przemocy domowej**, które w projektowanym kształcie ustawy będą traktowane jako osoby doznające przemocy domowej;
5. dzięki wprowadzonym zmianom zwiększone zostanie bezpieczeństwo i ochrona osób zagrożonych i doznających przemocy domowej, w szczególności poprzez **bardziej indywidualne i podmiotowe** podejście do procesu wsparcia i pomagania. W tym zakresie projektuje się utworzenie w gminach, grup diagnostyczno-pomocowych, składających się z pracownika socjalnego i policjanta, którzy będą pracować odpowiednio: z osobą doznającą przemocy domowej i z osobą tę przemoc stosującą. (W obecnych przepisach skład grup roboczych to co najmniej pięciu specjalistów, co nie pozwala na zachowanie podmiotowości i atmosfery zaufania.);
6. zakłada się również **poprawę funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy** zarówno na szczeblu centralnym oraz na szczeblu jednostek samorządu terytorialnego, między innymi poprzez:
 - zwiększenie reprezentacji różnych środowisk w składzie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej (ciężko opiniodawczo – doradcze Ministra),
 - wyraźne rozdzielenie zadań zespołów interdyscyplinarnych działających w samorządach gminnych od zadań grup diagnostyczno-pomocowych. *Zespół interdyscyplinarny*, to **zadania o charakterze strategicznym** – wyznaczającym kierunki działań „przeciwprzemocowych” w gminach. *Grupa diagnostyczno-pomocowa* – to **działania prowadzone bezpośrednio z osobą doznającą przemocy domowej i tę przemoc stosującą**;
7. poprzez wprowadzenie do przepisów ustawy **programów psychologiczno-terapeutycznych**, dzięki którym, obok uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych osoba stosująca przemoc, może powrócić do prawidłowych relacji w środowisku domowym, zakłada się rozwój oddziaływań skierowanych do osób stosujących przemoc domową.
8. w zmianach, w tym w ustawie o broni i amunicji, wprowadzono regulacje, dzięki którym osoba stosująca przemoc, która posiada **broń palną, zostanie jej pozbawiona, w przypadku wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”**,
9. wobec osoby stosującej przemoc domową, która **uporczywie uchyla się od uczestnictwa** w programach korekcyjno – edukacyjnych lub psychologiczno – terapeutycznych, w zmianach, wprowadza się regulacje zarówno do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, jak i Kodeksu wykroczeń, które nałożą na „sprawcę” przemocy domowej **sankcje w postaci: kary ograniczenia wolności bądź grzywny**.

Mając powyższe na uwadze wszystkie powyższe podmioty zrealizowały w 2022 roku zadania nałożone przez Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.